

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ ŠESTÝ ROČNÍK

4

XXV. sjezd KSSS a úkoly ideologické práce v ČSLA

Období od února do dubna letošního roku přineslo pro ideologickou práci v ozbrojených silách nebývalou bohatost pramenů. Zejména velitelský sbor naší Československé lidové armády a propagandistický aktiv musí považovat dokumenty z jednání XXV. sjezdu KSSS a XV. sjezdu KSČ za trvalou hodnotu politickovýchovného působení na příslušníky ČSLA. Jednání sjezdu sovětských komunistů a přijaté dokumenty obohacují naše poznání řadou nových, vědecky analyzovaných poznatků ze všech sfér společenského života.

Právem nazval generální tajemník ÚV KSSS I. L. Brežněv v závěrečném slovu XXV. sjezdu KSSS, sjezdem velkých činů, který se konal ve znamení realismu a konstruktivnosti, klidné víry ve vlastní síly z dalších vítězství naší velké věci. (Rudé právo 6. 3. 1976, str. 7).

K tomu, abychom v naší armádě co nejvíce mohli z dokumentů sjezdu vytěžit pro vlastní práci, je třeba nejen hluboce prostudovat a promyslet jeho průběh a přijatou dokumentaci sjezdu, ale i pochopit základní přístup, který v jednání XXV. sjezdu KSSS dominoval. Vyjádření generálního tajemníka naší strany, prezidenta republiky G. Husáka, vedoucího delegace KSČ na XXV. sjezdu KSSS, nejvýstižněji vyjadřuje nutný návrat ke dokumentům a závěrům sjezdu předcházejícího. Po návratu z Moskvy s. Husák zdůraznil představitelům hromadných sdělovacích prostředků, že XXV. sjezd KSSS navázal a dále rozvinul mírový program XXIV. sjezdu KSSS. Těmito slovy vystihl i základní metodu přístupu základních dokumentů XXV. sjezdu KSSS i sjezdu samotného ke společenským jevům soudobého světa. Kontinuita mezi oběma sjezdy je zřejmá. Sjezd sovětských komunistů, který se sešel před pěti lety naznačil tak propracovaná třídní východiska sovětské zahraniční politiky, že nebylo možné se k nim nevrátit a dále je na XXV. sjezdu KSSS nerozvíjet. Při plnění usnesení XXIV. sjezdu KSSS dosáhla strana sovětských komunistů nejen pronikavých pozitivních výsledků, ale potvrdila realnost jeho závěrů v prozíravost základních směrů vývoje, které naznačil. Ovšem předpokladem uceleného porozumění dokumentům a vý-

sledkům XXV. sjezdu je, aby příslušníci ČSLA studovali ještě širší souvislosti. V základních formách ideově politické výchovy byl již objasňován historický a mezinárodní význam dokumentů z mezinárodních porad mezinárodního dělnického, komunistického hnutí v roce 1957, 1960 a 1969. Základní dokumenty těchto porad — „Deklarace 12 komunistických a dělnických stran socialistických zemí“ z roku 1957, „Prohlášení 81 komunistických a dělnických stran“ z roku 1960 a dokument „Úkoly boje proti imperialismu v současném období a akční jednoty komunistických a dělnických stran a všech protimperialistických sil“ z roku 1969 byly vypracovány za rozhodujícího podílu sovětských komunistů.

S. Brežněv na XXV. sjezdu KSSS ve zprávě ÚV KSSS o dalších úkolech strany ve vnitřní a zahraniční politice charakterizoval rozvoj světového revolučního procesu v naší epoše, analyzoval jeho současnou etapu, vycházel z charakteristiky naší epochy, tak jak ji podává „Prohlášení“ v roce 1960. Skutečně všechny tři hlavní a rozhodující síly světového revolučního procesu mají svou dynamiku. Pozice světového socialismu se nadále rozšiřují a upevňují. Účast delegací 103 komunistických a dělnických stran z 96 zemí na XXV. sjezdu KSSS jsou toho nezvratným důkazem. Světový kongres mírových sil v Moskvě v roce 1973 již tehdy prokázal postup národně osvobozenického hnutí, které otevírá zemím nové obzory a uvádí je namnoze často poprvé v dějinách lidstva jako subjekty do mezinárodních vztahů. Tehdy se v Moskvě zúčastnilo kongresu světových mírových sil 113 delegací z Asie, Afriky a Latinské Ameriky. Výbuch protikladů, který provází zvláštnosti současné hospodářské krize kapitalismu potvrzuje slova S. Brežněva o stupňování třídního boje pracujících proti nátlaku monopolů.

Index průmyslové výroby v kapitalistických zemích za poslední dva roky poklesl ze 119 v roce 1973 na 107 v roce 1975. Tento pokles provází růst nezaměstnanosti, která dosáhla ve vyspělých kapitalistických zemích na počátku roku 1976 výše 18 miliónů nezaměstnaných. Proto útvary a svazky ČSLA by měly v době, kterou vyhradila Hlavní politická správa ČSLA pro studium materiálů XXV. sjezdu KSSS, věnovat dostatečné místo a objasňovat, jak se nezadržitelně a nezvratně prosazuje v chodu dějin společenský pokrok.

Při objasňování místa naší armády v systému organizace Varšavské smlouvy by měli propagandisté a vedoucí základních útvarů ideově politické výchovy věnovat mimořádnou pozornost objasnění třídní podstaty soudobého imperialismu a jeho nezměnnému charakteru, objasnění otázek války, míru, mírového soužití v současném, třídně rozděleném světě. Východiskem k objasňování těchto oblastí by měl být program aktivní obrany míru, který formuloval XXIV. sjezd KSSS, a v návaznosti na něm objasnit program dalšího boje za mír a mezinárodní spolupráci a nezávislost národů, který vypracoval XXV. sjezd KSSS.

Trvalou platnost v naší ideologické práci má objasňování objektivní nutnosti jednoty socialistických zemí. Jen díky této jednotě mohou čelit již čtvrté desetiletí válce, vzrůstajícím antikomunistickým útokům i falsifikací mírové politiky Sovětského svazu a celého světového socialistického společenství. Jenom díky mírové politice SSSR a ostatních socialistických zemí žijeme v míru a nemůžeme dříve doplnit politické uvolnění vojenským uvolněním, pokud kapitalistické země, zejména země NATO, se nezeknou pokusů využít jednostranného snížení stavu ozbrojených sil v Evropě k tomu, aby si zajistily jednostrannou vojenskou převahu ve svůj prospěch.

Paralyzujeme ihned v zárodku jakékoli nezdůvodněné pacifistické iluze a náklady mezi příslušníky ČSLA. Nejsou k nim ani nejmenší důvody. Dvouletá, téměř bezvýsledná jednání ve Vídni nás nutí k bdělosti a k upevňování obrany socialismu na internacionálním základě. Nové sovětské návrhy pro tato jednání, s nimiž delegáty a hosty

seznámil na XXV. sjezdu KSSS s. Brežněv, jsou reálné a nepředpokládají jakékoli jednostranné výhody pro žádnou jednající stranu. Vycházejí ze zachování vzájemného poměru sil v Evropě. Dokud sovětské návrhy nebude druhá jednající strana akceptovat, budeme upevňovat svou bojeschopnost.

Rozsáhlá byla jednání XXV. sjezdu KSSS k otázkám hospodářské politiky strany, k jejím výsledkům a úkolům. Je samozřejmé, že výsledkům deváté a popularizaci smělých cílů desáté pětiletky budeme v ideologické práci věnovat rozsáhlou pozornost.

Mimo výše uvedené otázky však nemůžeme oslabit v naší ideologické práci kritiku antikomunistických idejí, boj s pravicovým a levicovým oportunismem. Na tomto úseku přinesl XXV. sjezd KSSS mimořádně důležité zjištění. Maoismus postupně přechází z platformy ideového a politického protivníka marxismu-leninismu na otevřené nepřátelské pozice. Nespokojuje se již s rozblžením jednoty mezinárodního komunistického a dělnického hnutí, ale maří uvolňování napětí, zasévá nedůvěru a nepřátelství mezi státy, snaží se vyprovokovat světovou válku. XXV. sjezd KSSS zaujal vůči maoismu nekompromisní stanovisko, které navazuje na souhrn předchozích závěrů, které vyslovil s. Brežněv již dříve o postupu vůči maoismu při jiné příležitosti. XXV. sjezd KSSS trvale zdůrazňuje tradiční dobré vztahy mezi sovětským a čínským lidem, hodlá tyto dobré vztahy vůči čínskému lidu obnovit za předpokladu, že se Peking vrátí k politice, založené na zásadách marxismu-leninismu. Sovětské stranické a státní vedení však nehodlá ani v nejmenším maoistům ustupovat. Hodlá čelit štvavé maoistické politice, bránit zájmy sovětského státu, socialistického společenství a světového komunistického hnutí. Má zájem na upevnění jednoty světového komunistického hnutí pouze na zásadách marxismu-leninismu. Záleží na čínské straně, nakolik bude možné v budoucnu vztahy normalizovat.

V těchto souvislostech je třeba ukazovat v ideologické a výchovné práci na škodlivost nacionalismu a rozvíjet u příslušníků ČSLA city proletářského internacionalismu a socialistického vlastenectví. Komunisté vycházejí ve svém boji z obecných zákonů rozvoje revoluce, potvrzených praxí výstavby socialismu a komunismu. Sovětské komunisty považují obranu internacionalismu za první povinnost marxisty-leninovce.

Pochopitelně jsem nemohl v mezích a rozsahu tohoto stručného článku vyčerpat obsahové bohatství tak význačné události, jakou byl XXV. sjezd sovětských komunistů. To také nebylo mým cílem. Chtěl jsem pouze upozornit na závažnost, naléhavou aktuálnost a potřebnou systematickosti práce s hlavními závažnými teoretickými problémy, které zasedání XXV. sjezdu KSSS pro ideologickou práci v armádě přineslo. Aktivní, zahraničně politická činnost strany sovětských komunistů, zaměřená na zajišťování mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením, ovlivňuje veškeré mezinárodní dění. Zaslouží si proto naši trvalou pozornost.

Význam morálního faktoru vojsk pro bojovou pohotovost ČSLA

Neustálé zvyšování bojové pohotovosti a připravenosti ČSLA k obraně socialistické vlasti a v součinnosti s ostatními armádami Varšavské smlouvy k obraně celého socialistického společenství, je závislá na morálním faktoru, na úrovni morálně politické a psychologické připravenosti příslušníků ČSLA.

Sovětská vojenská věda chápe **morální faktor** jako sociální, třídní a konkrétně historický jev, závislý na společenském zřízení, na charakteru cílů a ideálů války.

V obecném pojetí je morální faktor souhrn duchovních kvalit lidových mas, jejich pochopení cílů a úkolů, které plní a za které bojují, a jejich připravenost dát všechny své síly i svůj život pro jejich splnění.

Ve specifickém vojenském pojetí je morální faktor duševní stav vojáků, jejich odhodlání vést rozhodný boj, překonávat jakékoli zkoušky, obtíže a překážky k dosažení vítězství nad nepřítelem. Je přímým odrazem morálního ducha lidu. Čím vyšší je morální duch lidu, tím vyšší je i morální duch armády.

Cílem článku je objasnit pouze význam morálního faktoru ve specifickém vojenském prostředí (morální duch vojsk), nezbytnost jeho neustálého zvyšování a poukázat na konkrétní formy morálního faktoru, který se projevuje v morálně politické a psychologické přípravě vojsk.

Morální faktor ve specifickém vojenském pojetí (morální duch vojsk) je spojen se společenským zřízením státu, jeho

politikou a sociálně ekonomickými vztahy. Vzhledem k tomu, že má společensko-politický charakter, bývá často nahražován pojmem „**morálně politické vlastnosti**“. Protože má též přímou souvislost s morálními a bojovými vlastnostmi vojáků, bývá též často nahražován pojmem „**morálně bojové vlastnosti**“.

Význam morálního faktoru vojsk pro dosažení vítězství ve válce, vzhledem k vysoké technické úrovni bojových prostředků a způsobů vedení války, neustále vzrůstá a musí se s ním počítat v přípravě i v průběhu boje a operace. Ovlivňuje všechny základní součásti vojenského umění — strategii, operační umění a taktiku.

Vojenská strategie bere v úvahu vzájemný poměr morálních sil válčících zemí při řešení konkrétních otázek vedení války, při stanovení druhů strategické činnosti, při stanovení tempa operací atd. Počítá s tím, že se morální duch může v průběhu války měnit, neboť na jeho stav působí úspěchy i neúspěchy vojsk.

Operační umění a taktika počítají s morálním faktorem při každém plánování operace a boje.

Neznamená to však, že význam morálního faktoru můžeme absolutizovat. Naopak je třeba jej chápat a posuzovat v dialektické jednotě s ostatními činiteli (ekonomickými, technickými, vědeckými, vycvičeností vojsk, připraveností velitelů a štábů apod.).

Konkrétně si to můžeme blíže osvětlit na vzájemném vztahu morálního faktoru

a výsledků vědeckotechnického pokroku ve vojenství. Sovětské vojenskoteoretické myšlení vychází z poznání, že čím složitější technika, tím vyšší jsou nároky na člověka. Technika, jakkoli mohutná a dokonalá, sama o sobě by byla bez člověka nirtvou hmotou a jako taková by pro vedení války a dosažení vítězství neměla význam. A naopak, člověk se sebelepší morálkou, bez vyspělé bojové techniky nebo člověk, který tuto techniku nedovede účinně ovládat a využívat, nedosáhne vítězství. Proto v současné době probíhá proces rozšiřování a prohlubování

vzájemných vztahů člověka a techniky. K dosažení vítězství musí převahu armády nad nepřítelem v ideově politickém smyslu doplňovat vysoký stupeň ovládnutí techniky, kterou disponuje.

Převaha morálních sil může sice v některých situacích nahradit slabé ekonomické, zvláště pak vojenské možnosti, avšak není s to je nahradit. V. I. Lenin ukazoval, že „sebelepší armáda, sebevice revoluci oddaní lidé budou nepřítelem okamžitě vyhlazeni, nebudou-li dostatečně vyzbrojeni, zásobeni potravinami a vycvičení...“.

Příčiny zvyšování významu morálního faktoru v soudobé válce

Úloha morálního faktoru v soudobé válce narůstá. Způsobuje to celá řada okolností.

V první řadě to jsou příčiny politického rázu, které vyplývají ze sociální podstaty možné války. Tato válka bude rozhodujícím střetnutím protikladných sociálních systémů. Bude proto vedena s nebyvalou rozhodností a nesmiřitelností, což bude vyžadovat nesmírně silného morálního ducha nejen ozbrojených sil, ale všeho lidu.

Ve druhé řadě to jsou zásadní změny ve výzbroji a bojové technice. Rozhodující úlohu má zavedení do výzbroje jaderných zbraní, které mohou zasáhnout jakýkoli cíl na zeměkouli. V důsledku toho není rozdíl mezi frontou a zápolím. Raketovými jadernými údery mohou být zničena nejen vojska ve frontovém pásmu, ale i vojska v tylu a obyvatelstvo na celém území ČSSR. Toto stále nebezpečí jaderného úderu a z toho vyplývající možné ohromné ztráty na živé síle, rozvrácení politických a hospodářských center, rozrušení a zamoření terénu a požáry — to vše bude klást vysoké nároky na morální stav armády a lidu. Proto musí mít příslušníci ČSLA i obyvatelstva ČSSR vysokého morálního ducha, pevnou vůli, nesmí podléhat panice a strachu, neztrácet rozhodnost v boji a víru ve vítězství nad nepřítelem.

Ve třetí řadě to jsou změny ve způsobech vedení války. Hromadné jaderné údery na průmyslová, hospodářská a politická centra a na uskupení vojsk mohou způsobit okamžitě zničení celých jednotek, útvarů nebo svazků nebo jim mohou způsobit veliké ztráty. Operace a boje budou probíhat na rozsáhlých prostorách bez souvislé fronty. Budou se vyznačovat nerovnoměrným vývojem situace, vysokou rozhodností, úporností, manévrovostí a dynamičností. Rychlé změny situ-

ace budou vyžadovat, aby jednotky plnily úkoly v mimořádně vysokých tempech s odkrytými křídly, v odtržení od svých vojsk. Vojska budou přecházet rychle z jednoho druhu boje do druhého, často v radioaktivně zamořeném terénu. To vše podstatně sníží velení, neboť obyčejně nebude dostatek zpráv a podkladů pro rozhodování. Přesto budou muset velitelé v krátké době po jaderných úderech nepřítele znovu organizovat vojska, obnovit jejich bojeschopnost, zmobilizovat všechny morální a fyzické síly vojáků ke splnění dříve stanovených nebo nově upřesněných úkolů.

Význam morálního faktoru v soudobé válce narůstá i při vedení války pouze klasickými (konvenčními) zbraněmi, neboť v takovém případě má vliv na morální stav vojska sociálně politická podstata války, třídní vyhraněnost a rozhodnost jejich cílů. Velký význam mají též prudce se zvyšující bojové možnosti klasických zbraní a změny ve způsobech vedení boje. Kromě toho je nutné brát v úvahu, že vojska budou plnit úkoly pod dvojím nebezpečím — ohrožení života klasickými zbraněmi a stále budou očekávat možnost jaderných úderů nepřítele a musí být proto připravena vést boj i za použití jaderných zbraní.

Význam morálního faktoru v soudobé válce narůstá i proto, že nepřítel povede rozsáhlou „psychologickou válku“, bude se snažit podlomit víru našich vojáků ve své síly a ve spravedlnost boje, šířit strach z jaderných zbraní a vyvolávat paniku. Bude se pokoušet přimět vojáky k dezertérství a ke zradě vlasti.

Podle V. I. Lenina je pevný morální duch lidu a armády přímo závislý na uplatňování vedoucí organizátorské a mobilizující úlohy komunistické strany. Komunistická strana činí všechna opatření, aby ČSLA byla udržována na úrovni sou-

dobých požadavků vojenství. Vybavuje ji nejmodernějšími zbraněmi a technikou a vychovává ve vojácích vysoké morálně bojové vlastnosti. Problémy vojenskotechnické politiky řeší v jednotě s úkoly morálně politické a psychologické přípravy vojsk.

Zásady morálně politické a psychologické přípravy vojsk

Konkrétním výrazem morálního faktoru je morálně politická a psychologická připravenost vojáků k zabezpečování náročných úkolů bojové pohotovosti v míru a pro plnění bojových úkolů ve složitých podmínkách soudobé války.

Morálně politická a psychologická příprava, přes svou obsahovou rozdílnost, spolu těsně souvisí a vzájemně se doplňují, neboť mají společný objekt působení, tj. vojáka a vojenský kolektiv i jednotný cíl — aktivně ovlivňovat psychiku a vychovávat uvědomělého obránce socialistické vlasti. Přitom však nemůžeme tyto dva pojmy ztotožňovat. Vedoucí a určující je morálně politická příprava, vychází z ideologie, která odráží společensko-politické vztahy v zemi. Psychologická příprava doplňuje morálně politickou přípravu vlastními metodami a aktivně ovlivňuje výchovu vojáků k vysokým morálně bojovým kvalitám.

Cílem morálně politické přípravy je formovat u vojáků vědecký marxistickoleninský světový názor, komunistické ideály a přesvědčení, vštěpovat mravní normy jednání, které vyplývají z vysoké politické uvědomělosti. Vyzbrojuje příslušníky ČSLA k chápání ideologie a politiky KSČ a vlády, státních zájmů, podstaty charakteru a cílů války vedené k obraně socialistické vlasti a připravuje je k obětavému a vzornému plnění vojenských povinností.

Psychologická příprava je organicky spojena s morálně politickou a bojovou přípravou. Jejím cílem je rozvíjet a upevňovat nutné psychologické vlastnosti vojáků, které jim umožňují úspěšně plnit bojový úkol a ve velmi složitých situacích soudobého boje působit v plném souladu se svým přesvědčením a s principy komunistické morálky.

V souhrnu je úkolem psychologické přípravy formovat:

Morálnímu faktoru přikládá prvořadou úlohu, neboť ideová vyspělost a politické uvědomění vojáků znásobují bojovou sílu ČSLA, přeměňují ji v materiální sílu a za určitých podmínek umožňují dosáhnout vítězství i za částečné převahy nepřítele v živé síle a bojové technice.

— funkční spolehlivost psychiky vojáka (rozvíjet jeho intelektuální vlastnosti). To znamená dosáhnout vysoké citlivosti smyslových orgánů (vynalézavost, přesnost a rychlost reakcí, chápavost, operativnost), koordinace a stability pohybů a úkonů. Rozvíjet schopnost správně v boji hodnotit vzdálenost a čas, velikost objektů, rychlost pohybu a rozvíjet schopnost udržet pozornost a soustředění až do splnění úkolu. Upevňovat paměť, přesnost reprodukce a pružnost myšlení;

— vysokou emoční volní stabilitu, jako je odvaha, chrabrost, ukázněnost, rozhodnost a samostatnost. Tyto vlastnosti umožňují vojákovi odolávat nebezpečí a tlumit negativní pocity a stavy jako je strach, vztek, úzkost, pocit osamělosti, bezvýchodnost atd.;

— stálou vnitřní psychickou pohotovost (citlivou a volní vyrovnanost). To znamená vypěstovat ve vojácích zdravý optimismus, víru ve vítězství a vymýtit pasivitu a odevzdanost;

— psychickou odolnost vojenských kolektivů. To znamená čelit negativním jednáním, které zachvacují celé kolektivy, jako je např. panika.

Morálně politická a psychologická příprava nejsou samostatnými druhy přípravy vojsk, ale tvoří nedílnou součást celého systému bojové a politické přípravy a vojenské výchovy.

Cílem těchto dvou stránek přípravy je vychovávat vysoce uvědomělé, statečné vojáky, kteří mají pevnou vůli a jsou schopni v jakýchkoli i sebesložitějších podmínkách splnit svou povinnost při obraně své socialistické vlasti.

Morálně politická a psychologická příprava musí být nepřetržitá s cílem zabezpečit vysokou bojovou pohotovost ČSLA v době míru a ve válce zabezpečit splnění bojového úkolu a dosažení vítězství nad nepřítelem.

Úkoly morálně politické a psychologické přípravy při zabezpečování bojové pohotovosti

Zabezpečit neustálou vysokou bojovou pohotovost je věc neobyčejně složitá a stává před velitele, politické orgány a stranické organizace velmi obtížné úkoly.

Protože ČSSR přímo sousedí s NSR, jejíž ozbrojené síly tvoří součást útočného uskupení Severoatlantického paktu a jejíž území je rozhodujícím výchozím pro-

storem pro agresivní válku proti táboru socialismu, střetne se ČSLA s nepřitelem (zvláště její pohraniční divize) již v prvních hodinách války. Proto musí být ČSLA udržována ve stálé bojové pohotovosti. To vyžaduje, aby u vojáků z povolání i u vojáků základní služby byl takový morálně politický a psychologický stav, který bude odpovídat potřebám války. Na nějakou „válečnou aklimatizaci“ až po zahájení boje nebude čas. Proto je nutné vojákům přesvědčivě ukazovat agresivní charakter

politiky představitelů imperialismu, odhalovat jejich přípravy na rozpoutání nové války, dosáhnout, aby si naši vojáci uvědomovali, že válka může vzniknout každým okamžikem a pochopili, že rozhodujícím opatřením proti nenadálému napadení klasickými jadernými zbraněmi je neustálá připravenost k rozhodnému odporu, překonávání těžkostí vojenské služby, mistrné ovládnutí přidělených zbraní a bojové techniky, vysoká kázeň, organizovanost a pořádek.

Úkoly morálně politické a psychologické přípravy při zabezpečování připravenosti ČSLA k vedení soudobé války

Aby naši vojáci překonali válečné strádání, pohrdali nepřátelskou propagandou a dokázali zvítězit, je třeba, aby měli potřebné teoretické znalosti, vypěstované praktické návyky, mistrovsky ovládali své zbraně a bojovou techniku, měli vyvinutý smysl pro kolektivnost a byli připraveni si vzájemně pomáhat.

Musí být rozhodní, pohotovi, dovední, musí pružně reagovat na situaci, směle se rozhodovat, projevovat maximální houževnatost, vytrvalost, aktivitu, iniciativu, obětavost a odvahu a sebeovládání při plnění bojových úkolů. Musí být odhodláni vést boj až do úplného zničení nepřitele i za cenu svého života.

Dvojnásobně požadavky jsou kladeny na velitelský sbor. Velitelé musí mít sílu překonávat všechny těžkosti a nebezpečí boje a kromě toho zabezpečit pevné a spolehlivé velení vojskům, ani na jednu minutu neztratit nad nimi velení v sebe-složitéjší situaci, být svým podřízeným osobním příkladem pevnosti, vytrvalosti, sebeovládání, vést podřízené k bezpodmínečnému splnění bojového úkolu.

Těchto požadavků je možno dosáhnout cílevědomou ideově výchovnou prací a náročným výcvikem.

V ideově výchovné práci je třeba formovat u vojáků marxisticko-leninský světový názor, pevné komunistické přesvědčení, věrnost KSČ a pracujícím lidu, vypěstovat v nich city socialistického vlastnictví a proletářského internacionalismu, nenávisť k třídnímu nepříteli, přesvědčení o přednosti socialistického zřízení a jeho nezbytného vítězství v celosvětovém měřítku, chápání spravedlivého charakteru války na obranu socialismu a pochopení uchvatitelských plánů imperialismu.

V procesu výcviku vojsk je nutné dosáhnout, aby všichni vojáci pochopili charakter a zvláštnosti soudobé války a boje. K tomu je třeba hledat nové formy a me-

tody a dbát na to, aby všechny druhy výcviku probíhaly za situace co nejvíce se přibližující atmosféře skutečného boje. Je třeba vytvářet záměrně takové situace, aby vojáci museli plnit úkoly s plným nasazením duchovních i fyzických sil. Přiblížení podmínek skutečného boje je možné dosáhnout správným výběrem místa, času, napodobením bojové činnosti nepřitele a reálným využitím palby a pohybu vlastních zbraní. Situace by měly být charakteristické nejasností, nezvyklostí, s prvky překvapení a dlouhodobou zátěží na vojska i velitele, blížící se horní hranici jejich únosnosti.

Čím složitější, náročnější je v konečném efektu tato činnost, tím více je třeba ji při nácviku rozložit na větší počet dílčích úkonů, které musí být dlouhodobě procvičovány v rozličných variantách a podmínkách.

Nejvhodnější podmínky pro formování a upevňování morálně politických a psychologických vlastností se vytvářejí při plném výcviku, na cvičeních a při bojových střelbách. Velký význam mají zejména společná cvičení různých druhů vojsk a speciálních vojsk, kdy je při podpoře pěchoty vedena palba dělostřelectva a letectva ostrou municí.

Důsledně je třeba seznamovat vojáky s důsledky působení jaderných zbraní. K tomu je možné využívat filmů, diapozitivů a při praktickém výcviku vyžadovat, aby vojska přesně plnila vše to, co je nezbytné pro překonávání terénu radioaktivně zamořeného, při dezaktivaci, speciální očistě apod. Vysvětlovat vojákům, že při dodržování všech procvičovaných opatření a znalostech těch zásad, které se učí, je možné jaderný úder přežít a plnit bojový úkol.

Důležitou podmínkou morální a psychologické připravenosti vojáků pro úspěšnou činnost v soudobém boji je jejich **vysoká znalost techniky**, která jim

byla svěřena, i způsobů jejího použití, pevná víra v účinnost nejen těch zbraní a techniky, kterou obsluhují, ale i techniky, kterou disponuje ČSLA i spojenecké armády, především pak Sovětská armáda, a pěstovat ve vojácích víru, že s pomocí těchto zbraní je možné rozdrtit každého nepřítele. Tato práce je v mírových podmínkách složitější zejména proto, že z důvodů utajení není možné v tisku nebo v ústní propagandě zveřejňovat takticko-technická data vlastních zbraní.

Znalost a dovednost v ovládání a využívání přidělených zbraní posiluje víru ve vlastní síly a co nejsprávněji se rozhodovat v jakékoli situaci. Naopak nedostatečná znalost techniky a slabé vědomosti o vojenské činnosti mohou vést k tomu, že vojín, poddůstojník nebo důstojník propadne strachu a bezradnosti, že ohrozí splnění bojového úkolu.

Socialistický společenský systém a státní zřízení, jednota armády a lidu, spravedlivé cíle války k ochraně socialistické vlasti, vedení státu a armády komunistickou stranou na základě vědeckého marxisticko-leninského světového názoru a těsná internacionální spolupráce se všemi socialistickými zeměmi, především pak se Sovětským svazem, vytvářejí nejlepší podmínky pro vysoký morální duch a rozvíjení morálně politické a psychologické připravenosti ČSLA.

Přesto však se vysoký morální duch nevytváří u vojsk živelně, automaticky. K jeho rozvíjení a udržení je třeba vytvořit podmínky cílevědomým a pevným politickým a odborným řízením vojsk, ideovostí a rozmachem politické a stranické práce, vysokým stupněm úrovně výcviku a výchovy a nepřetržitým a kvalitním a technickým zabezpečením vojsk.

Současně však příslušníci ČSLA musí znát v nezbytném rozsahu objektivní — ani zveličené, ani podceněné údaje o zbraních a výzbroji nepřítele.

Velmi důležitou součástí přípravy vojáků pro vedení soudobého boje je **fyzická příprava**, která je těsně spjata s utvářením morálně politických a bojových vlastností. Jestliže voják nebo důstojník není fyzicky zocelen, není-li dostatečně připraven překonávat těžkosti vojenského života, nemůže splnit uložené úkoly.

Fyzická připravenost má přímý vliv na morálně politický stav. Zdravý, zocelený a vytrénovaný organismus vojáka podporuje jeho myšlení a volní úsilí v bojové situaci. Proto morální a psychologická příprava bude účinná jen tehdy, bude-li se spolu s ní realizovat současně i dokonalá fyzická příprava.

Teoretický a metodologický význam kategorií »možnost« a »skutečnost« pro rozhodovací procesy velitelů

„Lidské vědomí objektivní svět nejen odráží, nýbrž jej i tvoří...“ (Lenin V. I., Spisy sv. 38, Praha 1960, str. 213). Poznat možnosti a oddělit je od nemožností, určit možnosti reálné a odlišit je od možností abstraktních, to je součástí odrážení objektivního světa. Přeměnit reálné možnosti ve skutečnost, vytvořit podmínky ke změně abstraktních možností na reálné a zabránit uskutečnění některých reálných možností, to je součástí tvoření světa.

K přeměně možností ve skutečnost dochází také ve specifické podobě ve vojenství. Vojenská teorie i praxe, má-li být vědecká, musí respektovat základní principy, kategorie a zákony marxisticko-leninské filozofie. Nevychází-li při zkoumání vojenské oblasti ze základních teoretických a metodologických východisek marxisticko-leninské filozofie, nutně ztrácí schopnost náležitým způsobem analyzovat věci a jevy vojenské oblasti, dospívá k jednostrannostem, chybám a omylům.

Předpokladem jakýchkoli rozhodovacích procesů, které mají být reagenty na konkrétně historickou, objektivní situaci, je poznání reálných možností pohybu a vývoje věcí, jevů, situací atd.

Co je reálná možnost?

Předně vyjadřuje tendence, směry vývoje nějaké skutečnosti nebo příčiny a podmínky, které existují a vedou k vytvoření nové skutečnosti. Je to budoucí, nerealizovaná skutečnost. Ale taková skutečnost, pro jejíž vznik již existují objektivní předpoklady a podmínky, nebo předpoklady a podmínky, které mohou být subjektem vytvořeny, a to v potřebném rozsahu a čase. V prvním případě stačí uskutečnit jen podnět k uvolnění působnosti podmínek a předpokladů k přeměně možnosti ve skutečnost, v druhém pak ještě navíc, a časově vzato předem, vytvořit dosud chybějící podmínky.

Ve sféře rozhodování je typičtější druhý případ.

Gnoseologické problémy nevznikají jen při odhalování reálných možností, ale především při rozlišování reálných a abstraktních možností nebo nemožností. Reálná možnost nebývá obvykle poznávajícím subjektu skryta. Je „jasná“. Ale obvykle taková „jasnost“ je až průzračná jednoduchost a jednoznačnost. Víme, že máme-li rozhodující převahu sil a prostředků, snadněji oceňujeme možnosti, než když ji nemáme. Vzdává-li se nepřítel, ustupuje-li, má-li rozvrácenou frontu, pak jsou reálné možnosti ve své poznatelnosti mnohým dostupné.

Abstraktní možnosti se „podbízejí“ naší poznatelnosti vždy nebezpečně. Jejich kvalitativní znak, totiž ještě nedozrálé potřebné podmínky, bývá někdy u mnohých zanedbán z důvodů jejich údajného nahrazení jinými faktory. Tak např.: nevíme, kde je nepřítel a co může dělat. Budeme ho pokládat za silnějšího a chytřejšího a tím se vyhneme nebezpečí podcenění. To je jeden z typických případů.

Abstraktní možnost vyjadřuje v dané konkrétně historické situaci takové tendence vývoje, které nejsou realizovatelné proto, že chybí některé nezbytné předpoklady a podmínky. Tím se odlišuje od reálné možnosti, ale i od nemožnosti. Vzniknou-li, nebo jsou-li vytvořeny chybějící předpoklady a podmínky, mění se abstraktní možnost v reálnou. Přeměna abstraktní možnosti ve skutečnost bez jejího vývoje v reálnou možnost, je fikce.

Gnoseologické aspekty přeměny možnosti ve skutečnost představují jednu rovinu řešených problémů. Zanedbatelná není ani oblast realizační.

a) Přeměna možnosti ve skutečnost má svou kvalitativní a kvantitativní stránku. Každá existující skutečnost je dynamická. Určuje, determinuje míru možných změn, pohybu a vývoje skutečnosti.

b) Při zkoumání možnosti realizace nemůžeme opomenout, že „dějiny tvoří masy“, že dějinná zákonitost se prosazuje prostřednictvím činnosti lidí, je lidské činnosti imanentní. Proto při analýze přeměny možnosti ve skutečnost musíme přihlížet k realizátoru možnosti — k subjektivnímu činiteli.

Existence objektivních podmínek je základem možné dějinné činnosti, která se stane skutkem díky aktivitě subjektu; ta je závislá na stupni jeho vývoje, jeho charakteru, vlastnostech apod. „Marxismus vychází z faktů a ne z možností. Marxista musí za základ své politiky brát pouze přesně a nesporně dokázaná fakta.“ (Lenin V. I., Spisy sv. 35, Praha 1962, str. 213.) Proto při rozhodovacích procesech musíme respektovat objektivní možnosti vývoje dané skutečnosti, ale také kvalitativní a kvantitativní stránky subjektivního činitele, možné alternativy jeho jednání i možné nahodilosti.

Vyjádření možnosti

Velmi názorně můžeme ukázat možnosti v rozsáhlé sféře základních taktických a operačních normativů. Po formálně jazykové stránce je jejich vyjádření různé. Vždy však v těchto případech jde jen o možnosti. Nezáleží proto na tom, zda přímo použijeme slova „může“ nebo uvedeme variantní řešení. I každé limitování číselných údajů použitím slov „do“ nebo „až“ je opět jen vyjádřením možnosti. Příklady můžeme uvést mnoho. Tak hned při formulování úlohy a místa útvarů a svazků v sestavě vyšších stupňů velení jde o typickou možnost. S tím souvisí pak i sestava jako taková, bez ohledu na stupeň velení. Neexistuje totiž ani jeden případ platný jednou provždy.

Nejen sestavu, ale i její kvalitativní a kvantitativní uspořádání (ukazatele), jako např. šířku a hloubku, či vyjádření hloubek úkolů pro útok, či tempa tohoto útoku, musíme vidět jako možnosti. Která z nich bude zvolena k tomu, aby byla přeměňována ve skutečnost, to záleží na konkrétních podmínkách situace.

Zásada, že použití sil a prostředků, jakož i způsoby vedení boje nesmí být šablonovité, ale že jen tvůrčí přístup ke splnění každého bojového úkolu zaručuje úspěch, reaguje právě na tuto problematiku velice naléhavě.

Vyjádření normativů pomocí možností musíme chápat tak, že nemůžeme předem, bez ohledu na konkrétní situaci a podmínky, cokoli stanovit kategoricky a neměnně. Čím se situace ve skutečnosti bude více komplikovat, čím bude variabilnější a vágnější, tím více možností musíme připustit pro její řešení.

Známe např., že tanky představují nejúdernější sílu pozemních vojsk. Kdyby jejich možnosti použití vycházely jen z této jediné skutečnosti, pak by nebylo možné zaručit jejich správné použití. Z vysoké údernosti přirozeně vyplývá jejich použití v prvním sledu. Když však nepřihlédneme k rázu obrany druhé strany nebo terénu, pak tento „přirozený“ závěr bude mnohdy zcela chybný. Platit bude jen tehdy, budou-li existovat i jiné, další podmínky, nebo můžeme-li tyto podmínky předem sami vytvořit. Šablona „tanky vždy v prvním sledu“ nerespektuje skutečný stav konkrétní situace. Jako v případě tanků, je tomu tak v celé řadě případů dalších. Tak např. dělostřelecká příprava umožní průlom. Z toho ale nevyplývá, že ji budeme vždycky plánovat. Nepoužití dělostřelecké přípravy v konkrétní situaci umožní, vzhledem k překvapení, rovněž průlom.

Jak taktické a operační normativy, tak použití druhů vojsk, tvoří proto řadu možností. Ale i způsoby vedení boje nebo přechod od jednoho druhu bojové činnosti k jinému, to vše je sféra možností.

Vyjádření možností, fakt, že se s nimi počítá, je proto projevem hluboké znalosti problematiky, předvídání a předpokládání různé situace. Je ovšem také vyjádřením zobecněných zkušeností. Nemůžeme proto chápat variantní zásady či normativy jako projev nedokonalého poznání ne dosti přesvědčivě a jednoznačně tlumočeného, ale naopak právě jako projev znalosti a předvídání existence složité a rozporuplné skutečnosti.

Vztah možností dvou stran

Všechny jevy a procesy ve vojenství jsou vnitřně rozporné. Obsahují pozitivní i negativní momenty a vývojové tendence. Tyto tendence představují dva protikladné typy možností: možnost vzniku a uplatnění nového i možnost udržení starého a přežívajícího. Při řešení jakékoli problematiky musíme respektovat skutečnost, že každý jev a proces, podle svého obsahu a souvislosti s jinými jevy a procesy, obsahuje více možností, a to možností nestejně řádu a významu.

Všimněme si protikladnosti možností, pro vojenství nejtypičtějších. Pomineme zatím oblast podmínek a předpokladů, které musí existovat proto, abychom realizovali své možnosti, které stojí mimo zásahy nepřítele. I takové sféry totiž existují, i když se to zdá na první pohled nepravděpodobné. Jde např.

o kvalitu velitele jako jednu z podmínek realizace možností, o úroveň automatického plnění některých úkonů obsluh bojové techniky atd.

Nás bude nyní zajímat protikladnost vztahu vlastních možností a možností nepřítele. To co platilo obecně pro nás, platí v tomto smyslu i pro druhou stranu. Připomeneme zajímavou okolnost. I když nepřítel stojí ideologicky na zcela opačných pozicích, při řešení této problematiky, ať chce, nebo nechce, chce-li dospět ke správným závěrům, musí respektovat objektivní skutečnost. Tento přístup je sice živelný, ale je výrazem objektivní nutnosti. Nepřítel nemůže dost dobře jednat jinak a my to musíme předpokládat, nemáme-li ho podcenit.

Vratme se nyní k možnostem druhé strany. Ze vztahu protikladných stránek skutečností, která má být přetvořena v jinou skutečnost vyplývá, že je třeba odstranit protiklad představovaný možnostmi druhé strany. Ty jsou hlavní překážkou, hlavním odporem, ale také jejich zmaření, odstranění či omezení, hlavním cílem našeho snažení. Ptejme se nejprve ve smyslu vztahu vědomí k objektivnímu světu, totiž: jak objektivní svět odrážet, poznávat?

Objektivní skutečností je to, že nepřítel disponuje určitými možnostmi. Chce je poznat ve stejném rozsahu a stupni pravdivosti jako my. Vychází i ze stejných podkladů jako my, mimo jiné k tomu potřebuje znát i druhou stranu a tedy tím i naše možnosti. Budeme předpokládat, že vše co se týká pouze jeho vlastní strany, zhodnotí správně (tak jako to předpokládáme my). Co však pozná z našich možností, nevíme a ani nikdy úplně vědět nemůžeme. Můžeme to jen odhadovat, předpokládat. Můžeme říci, že ví vše, z toho plyne řada možností; nebo že neví nic, to je druhá řada možností. Bohužel žádná z těchto premis není správná. Je to ničím nezdůvodněný předpoklad, který v prvním případě znamená totální přecenění, v druhém totální podcenění poznání možností. Mezi oběma chybami není žádný rozdíl, obě vedou k zhoubným důsledkům. Ostatně tyto předpoklady jsou jen abstraktní možnosti, které nikam nevedou. Stále existuje tedy problém, jak máme vědět, co o nás nepřítel ví?

Je-li poznání našich reálných možností a jejich posteriorní přeměna ve skutečnost závislá na poznání možností druhé strany (boj, operace, válka je dvoustranný proces), pak právě to je největším zdrojem omylů a nedokonalého poznání. Možnosti nepřítele jsou závislé na poznání našich možností. Složitost je v tom, že totéž platí i pro nás. Jedna reálná možnost je závislá na existenci reálné možnosti druhé strany. Stupeň vzájemného poznání tohoto faktu je u obou stran tím nejslabším článkem, který nemůžeme nikdy v dostatečné míře poznat.

Možnost — nemožnost

Význam rozdílů možností a nemožností nás zajímá z několika hledisek.

První představuje myšlenkové rozlišení jednoho od druhého v obecné rovině. Je to tedy stránka, která souvisí se správností, včasností, přesností a úplností našeho poznání.

Druhé hledisko se dotýká snahy vnutit druhé straně představu záměny možného za nemožné (ale i opaku).

Konečně třetí hledisko souvisí s nutně diferencovaným stupněm poznávání (informovaností) jednotlivých stupňů velitelské posloupnosti, kdy totiž méně

informovaný stupeň není a nemá být schopen v určité situaci rozlišit možné od nemožného.

Každý náš předpis předpokládá použití v něm uvedených zásad vzhledem ke konkrétním podmínkám. To je první vodičko, první „filtr“ k rozlišení možného od nemožného. Spolu s tím vystupují další nutné podmínky, platné v procesu vědeckého poznávání. Především je to požadavek postižení podstatných souvislostí. To znamená hledat a nacházet stránky kvalitativně určující danou situaci, a to bez ohledu na vnější momenty, které vcházejí do daného stavu. V tomto smyslu je to např. snaha být za každou cenu úspěšný, aktivní, optimistický atd. Poznání má naopak nést znaky kritičnosti, zdravé skepse, což předpokládá neustálé kladení otázek, které vylučují zdánlivě definitivní a vyčerpávající obsah právě přijatého hodnocení jevů. Marxovo životní krédo: „O všem nutno pochybovat“, vystihuje tento moment snad nejpřesvědčivěji.

Naše poznání má pak mít i systematický charakter, opřený o zachování zákonů dialektické logiky, posloupnost, plynulost a ne fragmentální postih a náhodně využívané poznatky jednotlivých částí a dílů skutečnosti. Všechny tyto požadavky by však nestačily k správnému oddělení možnosti od nemožnosti, kdybychom nerespektovali objektivní charakter našeho poznání.

Pomíjení požadavku objektivnosti je ve vojenství zvláště častým zjevem. To má mnoho příčin. Jednou je např. možnost a nutnost vytvářet podmínky uvědomělou činností, tedy činností subjektu. Tato možnost existuje a je nutné jí využít. Na druhé straně je však otázkou míry, do jakého stupně a rozsahu je to reálné a do jakého ne. Sama vůle, chtění, prosazování není tím nejspolehlivějším vodičkem. Záměnou subjektivních představ (opřených o voluntaristická hlediska) za reálnou možnost vytvoření potřebných podmínek, se velmi často porušuje objektivnost našich soudů. Porušování a nedbání požadavku objektivnosti je také způsobováno nesprávným využitím zkušeností, které v subjektu (ale i v kolektivech) přežívají jako vzpomínky na obdobné a kdysi úspěšně řešené úkoly, kdy přístup k poznání se řídí pouhými analogiemi či jinými často ošidnými metodami. Vyřazujeme-li či potlačujeme-li všechny aspekty, které jsou pro nás nepříznivé (ať se to děje z jakéhokoli důvodu), je to také jedna z cest, jak se spolehlivě odklonit od objektivnosti vědeckého poznání, v důsledku čehož zaměníme možnost s nemožností a naopak.

Snaha podsunout druhé straně možnost za nemožnost patří do stejného problémového okruhu. Tato činnost je snad vůbec nejsložitější v celém vojenství. Nejen že předpokládá naše přesné poznání a tedy rozlišení možnosti od nemožnosti, ale teprve ve způsobech vyvolání zdání u druhé strany se projeví konečný efekt. Zde rozlišujeme tři oblasti. První představuje snahu zatemnit naše možnosti (ale i skutečnost) tak, aby druhá strana měla neúplný obraz. V druhém případě pak jde o podsunutí obrazu nepřesného. Ve svém celku patří celá tato činnost do oblasti klamání, ale v těchto případech ještě nejde o nemožnosti. Teprve tehdy, podaří-li se nám vzbudit zdání o totožnosti možnosti s nemožností (nebo naopak), dostáváme se do sféry fikce — úplného oklamání nepřítelů. Tento třetí případ máme na mysli, hovoříme-li o významu možnosti a nemožnosti.

Je vhodné připomenout, že v oblasti klamání není vždy vhodné řídit se tezí: dle to, co nepřítel pokládá za nemožné. Tuto poučku zná i druhá strana a bude proto záležet na jedinečnosti situace, která zaručí oklamání a z toho plynoucí překvapení i jinými kombinacemi. Např. protože nepřítel předpokládá,

že se budu snažit udělat něco jiného (abych ho oklamal), právě proto to neudělám (a tím ho oklamu) atd. S přihlédnutím ke specifickým zvláštnostem našich potenciálních protivníků, kteří právě klamání považují za nedílnou součást své činnosti, musíme mít toto na paměti nejen při podsouvání našich možností za nemožnosti, ale i posuzování jejich možností a „nemožností“.

Problematicky možnosti a nemožnosti si všimneme ještě v třetím okruhu otázek, a to v souvislosti s informovaností různých stupňů velení. Zásada by měla být taková: na každém stupni je nutné odlišit možnosti od nemožností ve sféře působnosti tohoto stupně. Pokoušet se na nižším stupni o poznání těchto kategorií u vyššího stupně by nemělo být předmětem poznávací činnosti. Něco jiného je znát ideu, úkol, zámysl vyššího stupně, něco jiného je snažit se poznat co může a nemůže udělat. To se klade jako samozřejmost. Její nedbání nepřispívá ke správnému plnění stanoveného úkolu. Platí ovšem i obrácený vztah. Totiž přesněji řečeno může platit, pokud vyšší stupně jsou buď nedostatečně informovány o situaci nižších, nebo jsou, ale z různých důvodů tuto informaci pokládají za neobjektivní. Velkou úlohu, ale ne rozhodující, hraje serióznost obsahu předkládaných hlášení a osobní znalost situace na nižších stupních. Rozhodující je však zmíněné dodržování požadavků vědeckého poznání.

Úloha podnětu

Odhalit reálné možnosti vzniku nového jevu znamená analyzovat příčiny jeho vzniku. Příčiny vzniku daného jevu a podmínky jeho vzniku a existence zpravidla odhalujeme tak, že se obracíme do minulosti. V tomto smyslu uvažujeme i o současnosti jako o minulosti již vzniklých jevů. Přitom rozlišujeme mezi příčinou, která svým působením vyvolává účinek, tedy jiný jev a proces mezi podmínkami, které „doprovázejí“ působení příčin v prostoru a čase a umožňují nebo znemožňují vznik daného jevu a mezi podnětem.

Posuzujeme-li vývoj jako řetěz příčin a účinků, pak se neubráníme i předpokladu existence jistých jevů (příčin, podmínek a podnětů) v budoucnosti, které opět způsobují určité nové účinky. To je ostatně jedině možný přístup k realizaci zámyslu vedení boje či operace. V každém případě příčiny a podmínky časově předcházejí účinky; tedy realizaci možností.

V této souvislosti vyvstává problematika spojená s vymezením místa podnětu. Ve filozofické rovině není nutné mnoho vysvětlovat. Snad jen to, že i podnět je specifická podmínka, impuls, podmínka svým způsobem chápáná a charakterizovaná. Budeme-li aplikovat obecná vysvětlení, která se týkají podnětu, na vojenskou problematiku, musíme podat doplňující upřesnění.

Podnět se časově objevuje před účinkem. Důležité je vědět, že jej nevyvolává; je pouze vnějším, často nahodilým jevem. Podnět jako specifická podmínka není sám ve své jedinečnosti nutný, může totiž být i jiný. Existovat ale musí vždycky. Úlohu podnětu může sehrát nejružnější událost. Ve vojenské sféře může být podnětem k zahájení operace v určitém čase a prostoru např. počasí, nenadálá a neočekávaná změna mezinárodní situace, revoluční vystoupení lidových mas v týlu nepřítelů atd. Specifickým „podnětem“ ve vojenské oblasti je i rozkaz.

Rozkaz či nařízení k uskutečnění určitého úkolu má dvě stránky. První je obsahová; ta s podnětem nesouvisí, protože představuje výsledek poznávání možností a způsob jejich realizace. Druhá je iniciující, podnětná. Tato iniciující

stránka rozkazu nemá obecně zesilovací nebo zeslabovací vliv na přeměnu možnosti ve skutečnost. Nezáleží proto na tom, jak důrazně bude rozkaz formulován, kolikrát opakován atd., když jeho obsah nepostihne reálné možnosti. Vyskytuje se velmi často okřídlená věta: jaký rozkaz, takové splnění. To je typický projev tak zvané lidové moudrosti, která v sobě obsahuje i všechny chyby myšlení. Správnost této věty je pouze v tom a tehdy, odpovídá-li obsah rozkazu nebo jeho splnění reálným možnostem, objektivní skutečnosti. Hlasitý povel k odpálení nezpůsobí zničení cíle, neodrazí-li obsah povelu objektivní skutečnost.

Cesty k uskutečnění možnosti

Posuďme nějaké dvě reálné možnosti. Např. ty, které se týkají délky možné příští války. Jejich hlavních cílů může být dosaženo v poměrně krátké době, ale není vyloučeno, že toto dosažení bude vyžadovat dosti dlouhou dobu. Hned na začátku uvádíme, že nám nejde o snahu nějak kvantifikovat, o vymezení týdnů nebo měsíců. Jde o to, že obě možnosti jsou značně rozdílné; to plně vyhovuje tezi o vnitřní rozpornosti jevů (zde války) a o pozitivních a negativních vývojových tendencích v nich. Ve společenských jevech ostatně žádný zákon nevystupuje v nějaké krystalicky čisté podobě a mimo to nevystupuje jen jeden, ale celá řada zákonů. Z toho vyplývají i různé možnosti. V. I. Lenin v této souvislosti uvádí: „Abstraktně řečeno, nelze ovšem popírat, že bojová organizace může vést k nepromyšlenému boji, který může skončit porážkou, jež by vůbec nebyla nutná za jiných okolností. Avšak omezovat se na abstraktní úvahy v takové otázce nelze, neboť každá srážka s sebou nese abstraktní možnost porážky a není jiného prostředku zmenšit tuto možnost než organizovaná příprava srážky.“ (Lenin V. I., Spisy sv. 5, Praha 1953, str. 490.) Co platí vzhledem k výsledku srážky, platí i pro její možnou délku. Nad tím není třeba se pozastavovat, obě možnosti skutečně existují. Z jejich vzájemného střetávání se nakonec ve skutečnost přemění jen jedna. Co ovlivňuje tuto jedinou přeměnu, toto uskutečnění jediného?

Tak jako každý jev, má i délka války své příčiny. Ty poznáme však jen s určitou mírou přesnosti. Tím je dána první možnost různého časového průběhu. Víme i to, že vztah příčin a účinků ovlivňují jevy, za nichž vzájemné působení probíhá; to jsou podmínky. Jenomže podmínky mohou mít různý význam: jedny působení příčin brání (nebo mu napomáhají) a jiné vystupují stejným způsobem vzhledem k účinkům. V souvislosti s rozpornými tendencemi vývoje to není nic překvapujícího. Vcelku to zakládá druhou možnost různého časového průběhu války. Uskutečnit proto možnost krátkého průběhu války závisí na existenci určitých příčin jevů a potřebných podmínek, za nichž se tyto jevy vyvíjejí, a za druhé na tom, v jaké míře přesnosti tyto příčiny a podmínky známe a zda je vůbec známe.

Z připuštěných dvou krajních možností délky války v soudobých podmínkách vyplývá, že cokoli z výše uvedených faktorů může být zrovna tak dosaženo jako nedosaženo. Vědění o objektivních možnostech války znamená především znalost příčin vzniku a podmínek nové skutečnosti. Dodatečné poznání až na základě válečné zkušenosti je sice přirozené, ale aplikace takovýchto poznatků předpokládá především čas a někdy další prostředky. To už samo

o sobě nevytváří vhodné podmínky zvláště v takové válce, která se povede tak ničivými zbraněmi. Zbývá tedy předvídaní. Napoleon o tom napsal: „Zdá-li se, že jsem vždy na všechno připraven, je to tím, že dříve než něco podniknu, promyslím dlouho před tím všechny eventuality, které by mohly nastat. Co máme mluvit a dělat za těch či oněch okolností, jež se jiným zdají nepředvídané, nezjevuje mi nenadále a tajemně můj genius, nýbrž předchozí má úvaha.“ (Tarle I. V., Napoleon, Praha 1950, str. 17.)

Jediné, co by se dalo této myšlence vytknout, jsou „všechny eventuality“. Toho nelze nikdy dosáhnout. Přesto ale předvídaní aspoň jejich velkého počtu zaručuje nejlépe uskutečnění citovaného Leninova požadavku o organizované přípravě srážky. Význam předvídaní vyplývá ze snahy pojmut ty eventuality, které nám mohou zabraňovat v plnění stanoveného cíle a spolu s nimi pak i těch, které nám jej plnit ulehčí. Nejde však o nic jiného, než vlastně o rozvinutí kritičnosti poznání, které si vynucuje kladení otázek typu: „jak moje opatření (názory, ideje, zámysly) ob stojí za této předpokládané situace?“

Předvídaní není činnost postihující fantastické, ničím neodůvodněné předpoklady, ale naopak je to činnost, která se snaží postihnout co nejvíce reálných možností v jejich rozsáhlém komplexu souvislostí. Správně předvídat nemůžeme tedy tehdy, odtrhneme-li se od objektivní skutečnosti.

S. M. Štemenko v této souvislosti uvádí: „Co dovoluje vojevůdci, aby předvídal vývoj událostí? Je to za prvé znalost zákonů války a schopnost vyvodit podle nich závěry z údajů získaných rozbořením situace. Za druhé je to dobrá znalost nepřítele a umění vidět jednotlivé problémy z jeho hlediska; vojevůdce si v duchu představí, jaká rozhodnutí by na místě nepřátelského velitele udělal. A konečně je to znalost vlastních sil a prostředků, možnosti vojsk a schopností velitelů.“ (Štemenko S. M., Generální štáb za války, Kniha II, Praha 1974, str. 434.)

Uvedli jsme již, že ocenit reálné možnosti naší strany se může dít jen v souvislosti s posouzením reálných možností druhé strany. Základem toho je poznání skutečností vlastní strany, představované silami a prostředky. Přitom chápeme síly a prostředky v širším smyslu, totiž jako souhrn kvalitativních a kvantitativních ukazatelů. Spolu s technikou vystupuje i lidský faktor.

Přeměnu možnosti ve skutečnost můžeme přibližně vyjádřit asi v této posloupnosti:

1. Poznat situaci vlastních sil a prostředků.
2. Snažit se postihnout podstatné projevy objektivní skutečnosti druhé strany.
3. Oddělit naše reálné možnosti od abstraktních vzhledem k reálným a abstraktním možnostem protivníka, což předpokládá poznání příčin jevů a podmínek působení těchto příčin.
4. Předvídat rozsáhlé souvislosti dané možnostmi druhé strany na možnosti strany vlastní a naopak.
5. Poznat a potom vytvářet podmínky pro přeměnu vlastních reálných možností ve skutečnost a naopak zabraňovat vzniku a působení podmínek k uskutečnění reálných možností protivníka.
6. Podsouvat druhé straně zdání skutečnosti k jejímu oklamání.

Uznáváme-li mnohotvárnost, složitost a rozpornost jevů a procesů ve vojenském spolu s typickým rychlým průběhem událostí, vzájemným klamáním a nemožností zopakovat danou situaci na základě předchozího experimentu, pak musíme být připraveni uznat i obtížnost a složitost ve sféře přeměny možností ve skutečnost. To se týká nejen gnoseologické sféry, ale i sféry realizační. Na druhé straně nám však tyto specifické rysy vojenské teorie a praxe otevírají pole k rychlejšímu a mnohotvárnějšímu přetváření abstraktních možností v reálné a reálné ve skutečnost.

Taková je dialektika možnosti a skutečnosti.

Prvním předpokladem je co nejúplnější a nejpresnější poznání dané vojenské reality. V souvislosti s existujícími zvláštnostmi vede jediná cesta od postižení klíčových, podstatných a určujících souvislostí ze všech možných souvislostí, se současným předvídáním vývoje souvislostí nepodstatných v podstatné a naopak.

Sovětské vojenské teoretické myšlení před Velkou vlasteneckou válkou

V červnu letošního roku uplynulo 35 let od doby, kdy fašistické Německo věro-
lomně napadlo Sovětský svaz.

Důsledkem mnichovské politiky buržo-
azně demokratických vlád, která směřo-
vala proti SSSR, bylo to, že hitlerovské
Německo snadno postupně zničilo své zá-
padní nepřátele a okupovalo téměř celou
Evropu. Anglicko-francouzské vojenské
spojenectví prakticky zaniklo a přestalo
existovat. Buržoazie hlavních evropských
států nebyla s to ochránit před fašistickými
agresory ani svou třídní demokracii,
ani národní svobodu vlastních národů.
Nebezpečí úplné nadvlády hitlerovců nad
celým světem pokládali mnozí buržoazní
vůdci za neodvratné. Hlavní překážku na
cestě ke světové válce, Sovětský svaz, vůdci
fašistického Německa zamýšleli zničit jed-
ním bleskovým úderem během šesti týdnů.

Komunistická strana a sovětská vláda
velmi pozorně sledovala činnost agresorů.
Obrat německé agrese na Západ neukoléb-
al bdělost Sovětského svazu. Vítězství
Německa v západoevropském tažení posu-

zovali i sovětské představitelé jako fak-
tor, který vytváří podmínky k obratu ně-
mecké agrese proti SSSR. Proto opatření,
která strana a vláda přijímaly po zaháje-
ní války ke zvýšení obranyschopnosti stá-
tu, byla značně rozšířena a zahrnovala
všechny stránky života a činnosti sovět-
ské společnosti.

Ústřední výbor VKS(b) sehrál velkou
úlohu při řešení otázek dalšího upevňová-
ní ozbrojených sil, při zvyšování kvality
bojové a operační přípravy i růstu boje-
schopnosti vojsk.

Sovětská vojenská věda dosáhla vý-
znamných úspěchů. Zajišťovala cenné zá-
věry pro neustálé zdokonalování vojenské
výstavby, pro technickou vybavenost
vojsk, pro rozvoj sovětského vojenského
umění.

Cílem tohoto článku je zhodnotit prv-
ní období druhé světové války a ukázat
nutnost studovat zkušenosti a rozvíjet so-
větské teoretické myšlení před zahájením
Velké vlastenecké války.

Hodnocení prvního období světové války

V prvním období světové války, bez
ohledu na rychlý průběh jednotlivých vá-
lek a tažení, můžeme pozorovat některé
nové rysy vojenského umění armád kapi-
talistických států, které úzce souvisely
především se zaváděním velkého množ-
ství motorizované bojové techniky a se
zdokonalováním dříve známých prostřed-

ků ozbrojeného zápasu. Nové zásady ve-
dení války nebo operace, které odpoví-
daly duchu doby a byly použity s překva-
pením pro nepřítel, vedly ke známým
úspěchům. Na druhé straně však absolu-
tizace zkušeností minulosti, např. zkušeo-
ností z první světové války, měla za ná-
sledek porážky a neúspěchy.

Již na začátku druhé světové války byly zřejmě některé nové rysy strategického významu:

— velký rozmach rozpoutaných válečných akcí,

— vysoká tempa a dynamičnost sražení,

— postupné vedení operací po určitých časových přestávkách,

— vznik strategických přestávek v činnosti útočící strany atd.

Jedním z hlavních rysů prvního období války byl úspěch „bleskové války“, na kterou se spoléhalo vrchní velení fašistického Německa. Wehrmacht uskutečnil celou řadu rychlých válek — tažení a jednotlivých operací proti různým státům s využitím mohutné úderné síly, manévrovosti a mobility. Idea „bleskové války“ byla základem plánování všech agresivních tažení v německém generálním štábu. Hlavním cílem německých ozbrojených sil bylo zničit nepříteli jedním strategickým úderem, ve vysokém tempu a v omezeném čase. Přitom aktivní činnost měla přerušovaný charakter. „Blesková válka“ — tažení se střídaly se strategickými přestávkami, v jejichž průběhu probíhalo přeskupení sil a vojska se připravovala k dalšímu úderu.

Analýza svědčí o tom, že žádné tažení v Evropě netrvalo více než dva měsíce a všechna tažení dohromady (s přihlédnutím k současnému norskému a západoevropskému tažení) netrvala více než čtyři měsíce. Zbývající čas tvořily strategické přestávky.

Úspěch „bleskové války“ byl umožněn díky předpokladům politického a vojenského charakteru. Politické předpoklady vznikly jako důsledek mnichovské politiky západních velmocí, zejména jejich odmítnutí pomoci Polsku a pokračování v „podivné válce“ v roce 1940. Fašistickému Německu se proto podařilo izolovat nepřátele a postupně je porážet. Státy anglicko-francouzské koalice věřily Hitlerovi, že na ně nezaútočí, a z toho důvodu se ani nesnažily po porážce Polska využít strategické přestávky k rozhodným protiopatřením proti agresorovi.

Vojenským předpokladem úspěchu „bleskové války“ bylo to, že Německo vytvořilo převahu sil a prostředků nad nepřitelem, zejména v pohyblivých pozemních vojskách a v letectvu, a že aplikovalo nové požadavky na použití velkého množství vojsk a válečné techniky. „Blesková válka“ měla úspěch, protože byla vedena proti vojensky slabému nebo pasivnímu nepříteli. Ozbrojené síly Polska, Dánska, Norska, Jugoslávie a Řecka byly kvantitativně a kvalitativně horší. Anglic-

ko-francouzská vojska měla značnou bojovou a údernou sílu, avšak jejich velení od začátku přenechalo strategickou iniciativu německým ozbrojeným silám a v tom období ani neplánovalo její získání. Anglicko-francouzská strategie měla vyčkávací a obranný charakter, počítala s tím, že se situace zlepší „sama od sebe“, že čas pracuje ve prospěch západních velmocí. V konkrétní historické situaci prvního období však předpoklady pasivní strategie západních velmocí nebyly správné. Tato strategie napomáhala růstu vojenské převahy fašistického bloku a protože nepočítala s rychlými, i když jen dočasnými změnami v poměru sil, byla poražena. Evropské národy v důsledku toho utrpěly velké ztráty a dlouho strádaly pod jhem fašistických okupantů.

Hitlerovští uchvatitelé věřili, že „blesková válka“ je univerzálním prostředkem k dosažení jejich politických a vojenských cílů. Tím, že absolvovali tento způsob vedení války, neviděli, že idea „blitzkriegu“ nevyčerpává obsah vojenského umění. Válka, tak jak ukazují zkušenosti 20. století, není omezena jen vedením rychlých operací a tažení. Válka vyžaduje dlouhodobé vypětí všech duševních a materiálních možností státu, je krutou zkouškou společenského zřízení, ekonomiky, morálního ducha lidu a armády.

Vojenští stratégové německého fašismu nepozorovali, ani nechtěli upozorovat nové zákonitosti války, které byly v rozporu s jejich dobrodružnými zámysly. První období války ovšem ještě nepřineslo dostatečné množství důkazů neudržitelnosti teorie „bleskové války“. Naopak, toto období jakoby i potvrdzovalo pravdivost této teorie. Dobrodružný charakter „blitzkriegu“ byl odhalen později, kdy fašistická vojenská mašinérie narazila na úporný odpor Sovětské armády a Německo muselo vést dlouhotrvající a těžkou válku.

Zvláštní úlohu mělo překvapení a pojetí jeho obsahu. K dosažení překvapení prvního úderu byla věnována zvláštní pozornost utajení nejen začátku útoku, ale i zámyslu operace, směru hlavního úderu, předstížení nepřítelů v rozvíjení vojsk a vytvoření úderného uskupení, použití nových metod průlomu obrany a vyjití do operačního prostoru. Obsah operačních dokumentů dostával jen omezený okruh osob v rozsahu, který byl potřebný ke splnění připravených prací. Používaly byly různé způsoby operačního maskování. K oklamání nepřítelů byly vytvářeny štáby s vlastními rádiovými sítěmi, vojska zaujímal výchozí postavení až před útokem, volila úseky průlomu slabě chrá-

něné nepřitelem, přesunovala se v těžko průchodném terénu atd.

Dosažení překvapení v zahajovacích operacích prvního období války bylo hodnoceno jako nejdůležitější podmínka úspěchu a bylo zabezpečováno souhrnem politických, strategických a operačně taktických opatření. Faktor překvapení byl základem strategických plánů fašistického Německa. Překvapení má skutečně velký význam ve válce, zejména proti slabému nebo nedostatečně připravenému nepříteli; v takovém případě jeho význam může být rozhodující. Nicméně překvapení je pomíjivější faktor. Ve válce proti silnému a úpornému nepříteli mají rozhodující úlohu trvale působící faktory, které jsou určovány celkovým ekonomickým a vojenským potenciálem státu a jeho společenským zřízením.

V průběhu prvního období války bylo možné pozorovat některé zvláštnosti v organizaci ozbrojených sil a ve využívání druhů vojsk. Ukázala se praktická hodnota těch teoretických zásad vojenské výstavby, které byly rozpracovány v předválečném období a tvořily jeho základ.

Nejdůležitějším a novým prvkem ve vojenství bylo prudké zvýšení technického vybavení armád států s vysoce rozvinu-

tým průmyslem. Mnohokrát bylo zveřejněno množství celé řady druhů bojové techniky, která byla ve výzbroji vojsk, jejich konstrukce byla podstatně zdokonalena. Týkalo se to zejména tanků a letectva, jejichž podíl v ozbrojených silách značně vzrostl. To způsobilo kvalitativní skok v rozvoji ozbrojených sil.

První období druhé světové války, které trvalo bezmála dva roky, obohatilo celou řadu nových zásad a závěrů i vojenské umění. Všechny armády at' bojující, či ve válce nezáčastněné, se snažily čerpat nové válečné zkušenosti a využít jich ve prospěch vlastních ozbrojených sil. Značná pozornost byla věnována rozvoji protitankové obrany, a to zesílením protitankového dělostřelectva a zvýšením úlohy výbušných a ženijních zátarasů. Mnohé státy začaly vyrábět tanky se silnějším pancířem, racionálně zkonstruovanými tvary a kanónem větší ráže. Hledaly i optimální varianty konstrukce letounů, určeného v organizační struktuře vojsk.

Obecnými tendencemi rozvoje ozbrojených sil na základě zkušeností prvního období války bylo zvýšení pohyblivosti, zvětšení palebné síly všech druhů zbraní a zdokonalení pancéřové ochrany tanků.

Studium zkušenosti války a sovětské vojenské teoretické myšlení

Zahájená druhá světová válka se stala podnětem k hlubokému studiu zkušeností bojové činnosti a k dalšímu rozvíjení sovětského vojenského umění. Tažení v Polsku, západní Evropě a finsko-sovětský válečný konflikt umožnily prověřit a upřesnit vědecky rozpracované vlastní strategické a operačně taktické principy a zhodnotit klady a nedostatky vojenského umění armád kapitalistických velmocí. To bylo nutné udělat proto, aby byly zapracovány zdůvodněné změny do organizační struktury, výzbroje a bojové přípravy vojsk.

Generální štáb, vědecké pedagogické kolektivy akademií a orgány vojenského tlaku pozorně sledovaly vývoj válečných událostí na Západě a snažily se určit jejich charakteristické rysy a zpracovat první závěry. Již dva měsíce po porážce Polska časopis „Vojennaja mysľ“ uveřejnil článek, ve kterém byly zobrazeny zkušenosti německo-polské války. Článek reagoval na některé zvláštnosti bojové činnosti wehrmachtu v Polsku, např. hromadné použití tanků a letectva, vedení hlubokých roztínajících úderů k obklíčení nepřítelů, vysoká tempa útoku atd.

Vojenská akademie M. V. Frunze vydala dva sborníky; jeden, který obsahoval

analýzu německo-polské války a druhý, který byl věnován válečné činnosti v západní Evropě. Tyto materiály využívaly orgány velení, akademií a vojska jako učební pomůcky.

První sovětské publikace o druhé světové válce věnovaly pozornost především novým poznatkům v oblasti vojenského umění; způsobům vedení a formám bojové činnosti vojsk, bojovému použití druhů ozbrojených sil, činnosti tanků, letectva atd.

Podstatný vliv na studium zkušeností války a na rozvoj vojenského teoretického myšlení mělo zasedání pléna ÚV VKS(b) v březnu 1940, které všestranně posoudilo závěry a výsledky války s Finskem. Po určité době tyto otázky projednalo rozšířené zasedání Hlavní vojenské rady, kterého se zúčastnily hlavní představitelé okruhů, armád, pedagogický sbor akademií a komandáři ústředního aparátu Lidového komariátu obrany. Účastníci zasedání důkladně zhodnotili zkušenosti bojů s Finskem a operace wehrmachtu v Polsku.

Mezníkem ve studiu zkušeností války a v rozvoji vojenského umění byla porada vyššího velitelského sboru koncem prosince 1940, na které byly zhodnoceny vý-

sledky bojové přípravy vojsk a aktuální problémy operačního umění a taktiky, projednány základní směry rozvoje sovětské vojenské teorie a zvyšování bojové schopnosti vojsk. Součástí této porady bylo ujasnění těchto problémů:

- charakter soudobých útočných a obranných operací,
- využití mechanizovaných svazků v soudobých útočných operacích a zasažení mechanizovaného sboru do průlomu,
- letectvo v útočné operaci a za vybojování nadvlády ve vzduchu,
- boj střelecké divize v útoku a v obraně.

Středem pozornosti účastníků porady byly problémy organizace a vedení armádních a frontových útočných operací ve vysokém tempu, s přihlédnutím ke zkušenostem fašistických vojsk v Polsku a západní Evropě.

Účastníci zkoumali i problémy organizace a vedení obranných operací, upozornili na nedostatečnou rozpracovanost teorie obrany na operačním stupni (armáda, front) a přijali příslušné závěry k rozvoji této teorie.

Další porady velitelského sboru byly školou formování jednotného strategického a operačně taktického myšlení vedoucích představitelů armády. Obsahem porad a válečných her byly zásady, které charakterizovaly v té době sovětské vojenské umění. Byly základem konkretizace mobilizačních a strategických plánů, upřesnění řádů a obsahu bojové přípravy vojsk.

Materiály porad a uveřejněné publikace zevšeobecňovaly zkušenosti zahájené světové války a bojové činnosti Sovětské armády; odrážely tehdejší stav sovětské vojenské teorie. Bez povšimnutí nezůstal ani jeden problém obecné vojenské teorie.

Sovětské vojenské teoretické myšlení vycházelo z názoru, že v budoucím válečném tažení se střetne SSSR s koalicí imperialistických států, že válka bude mít nekompromisní třídní charakter s nejrozhodnějšími cíli. Při rozvíjení této zásady z let 1930 bylo usměrňováno vojenské myšlení na dva nejpravděpodobnější směry agrese proti SSSR: hlavní ze Západu ze strany fašistického Německa, druhý z Východu ze strany imperialistického Japonska.

První operace druhé světové války umožnily upřesnit obsah počátečního období války a jeho význam pro průběh a výsledek ozbrojeného zápasu. Počáteční období bylo hodnoceno jako časový úsek od zahájení válečné činnosti do zasažení hlavního uskupení ozbrojených sil do sra-

žení. Vycházelo se z toho, že agresor se bude snažit vést úder dříve zmobilizovanými a již rozvinutými vojsky. Opatření, která v minulosti tvořila hlavní obsah tohoto období, např. mobilizace, byla nyní uskutečňována do zahájení války. To poskytovalo útočící straně operačně strategické výhody a podstatně zvyšovalo význam prvních operací pro další průběh ozbrojeného zápasu.

Sovětské vojenské teorii však se nepodařilo vytvořit důslednou koncepci počátečního období války v takové podobě, která by vycházela ze zkušenosti válečné činnosti na Západě. Připouštěla např. možnost mobilizačního rozvinutí po zahájení války, nedostatečně konkrétně hodnotila otázky vedení strategické obrany a vyvedení vojsk z pod prvního úderu.

V předvečer Velké vlastenecké války nestál před sovětskou vojenskou teorií problém, jakému způsobu vedení ozbrojeného zápasu dát přednost — strategickému útoku nebo obraně. Názor na útok, jako na hlavní způsob bojové činnosti, kterým jediným je možné dosáhnout vítězství v ozbrojeném střetnutí, zůstal základem.

Zvláštnost koncepce útoku byla v tom, že vycházela ze zásady odvetného úderu proti nepříteli. Odpovídala charakteru a podstatě sovětského socialistického státu, kterému záleželo na uchování míru, a který se nepřipravoval přepadnout žádný stát.

Přítom výjimečná důležitost byla přiznávána vybojování a udržení strategické iniciativy od začátku válečné činnosti. Tento problém se však nepodařilo úplně vyřešit, protože bylo nutné sladit jej se zásadou odvetného úderu, která v podstatě vycházela z toho, že na začátku války je nutné použít obranu.

Zkušenosti zahájené druhé světové války umožnily konkretizovat některé zvláštnosti strategické útočné činnosti, zejména na to, že hromadné použití tanků a letectva zvyšuje dynamičnost válečné činnosti, zvětšuje prostorový rozmach a tempo útoku. Vojenská teorie upřesnila úlohu frontu v útoku. Bylo stanoveno, že front se stal „operačně strategickou organizací“, tj. vyšším svazem, který plní funkci plánování bojových úsilí armád a řídicí funkci v procesu operací. Sovětské vojenské teoretické myšlení rozpracovávalo otázku koordinace úsilí několika frontů k dosažení velkého strategického cíle. Přihlíželo k tomu, že v ozbrojeném střetnutí se silným nepřitelem, jakým bylo fašistické Německo, musí mít odvetný úder řadu operací, časově a prostorově sladěných, vedených podle

jednotného zámyslu a pod jednotným vedením.

Pro názory na formy strategické útočné činnosti bylo charakteristické to, že přednost dávaly mohutnému čelnímu úderu do velké hloubky, jehož cílem bylo roztnout strategické uskupení nepřítele a vytvořit předpoklady k jeho zničení po částech. Za důležité formy strategického útoku považovaly i dvoustranný obchvat k obklíčení nepřítele, vedení úderů do boků a jiné.

První tažení druhé světové války poskytl dostatek materiálů k promýšlení takových problémů jako je využití pozemních sil a vzdušných výsadek ve strategické operaci, součinnost pozemních sil s námořnictvem atd. Bylo jasné, že hlavní úlohu při dosažení vítězství mají pozemní síly. Právě tyto síly přinesly úspěch wehrmachtu v Polsku a ve Francii. Přitom charakter úkolů, které plnila pozemní vojska, byl takový, jaký již v třicátých letech stanovilo sovětské vojenské teoretické myšlení. Ve strategickém útoku pozemní vojsko v součinnosti s letectvem prolomovala obranu nepřítele, ničila jeho živou sílu a bojovou techniku, obsazovala nejdůležitější strategické objekty a čáry a vytvářela podmínky pro nové útočné operace. Pozemní vojska v obraně, jako tomu bylo v Polsku a ve Francii, nesla hlavní tíhu při odražení úderných uskupení nepřítele a bránila mu rozvíjet průlom do hloubky.

Sovětské vojenské teoretické myšlení zhodnotilo, že principiálně novou zásadou v použití pozemních sil bylo soustředování pohyblivých vojsk na směrech hlavních úderů a rozhodný postup těchto vojsk. Považovalo za účelné vytvářet k vedení útoku rychlé skupiny frontů, armád (mechanizované sbory, jezdecko-mechanizované armády) a v obranných operacích skupiny rychlých vojsk k vedení mohutných protiúderů.

Sovětská vojenská teorie měla prioritu v názorech na úlohu vzdušných výsadkových vojsk v soudobé válce a řešila otázku jejich hromadného použití ve strategické útočné operaci. Za nejvýhodnější organizační formu tohoto druhu vojsk považovala vzdušný výsadkový sbor. Jeden nebo dva takové sbory mohly být přiděleny frontu, který útočí na hlavním směru. Silné vzdušné výsadky měly být vysazovány do operační hloubky k obsazení důležitých objektů a čar a k zabezpečení úspěšného útoku rychlých skupin frontu nebo armád.

Studium činnosti vojsk v německo-polské válce a tažení v západní Evropě umožnilo sovětské vojenské teorii upřes-

nit názory na bojové použití letectva. Pozornost upoutala taková jeho zvláštnost, jako je soustředování sil na směrech hlavních úderů. Velký zájem vyvolalo vedení samostatných leteckých operací.

Sovětské vojenské teoretické myšlení stanovilo, že letectvo jako druh ozbrojených sil může plnit důležité operačně strategické úkoly:

- podporovat (chránit) činnost vojsk,
- bojovat s operačními zálohami nepřítele,
- zabezpečit vysazení výsadek,
- ochromovat ekonomickou sílu nepřítele,
- dezorganizovat jeho politické řízení a velení vojskům,
- bojovat s vojsky, která uskutečňují strategické přeskupování,
- společně s vojsky PVO státu zabezpečovat normální činnost týlu.

Vybojování nadvlády ve vzduchu bylo nejdříve považováno za jeden z nejdůležitějších úkolů letectva. Teď bylo stanoveno, že letectvo může vést samostatné vzdušné operace s cílem zničit letectvo nepřítele na letištích.

I když bojové zkušenosti a teoretická zkoumání zdůraznily význam hromadného použití letectva, jeho reorganizace ve velké operační a operačně strategické svazy nebyla před válkou uskutečněna. V předvečer války jen dálkové bombardovací letectvo, které bylo prostředkem Hlavního velení, mělo letecké sbory. Ostatní letectvo tvořily divize a samostatné brigády, které byly podřízeny okruhům a armádám.

Válka v Evropě, zvláště letecká „bitva o Anglii“, ve značné míře vyzvala potřebu zrevidovat úlohu a význam vojsk PVO státu. Zkušenosti z hromadného použití bombardovacího letectva umožnily sovětské vojenské teorii udělat důležitý závěr o vytváření zón protivzdušné obrany do celé hloubky možné činnosti bombardovacího letectva nepřítele. Do těchto zón měly být zahrnuty prostředky svazků a útvarů vojsk PVO státu s hlavním úkolem chránit nejdůležitější operačně strategické směry, velká politická a průmyslová centra, železniční uzly, vojska, štáby a základny týlu. Byla zpracována a zdůvodněna idea bodové ochrany objektů protiletadlovým dělostřelectvem a letectvem, která tvořila základ organizace PVO státu.

Souběžně se strategií rozvíjela se i teorie operačního umění. Principy, které přejala sovětská strategie, zejména principy přednosti útoku před obranou, soustředování sil a prostředků na hlavních směrech, součinnosti druhů ozbrojených sil a

jiné, staly se obsahem i operačního umění. Rozvíjelo se v souladu se zásadami teorie vedení hlubokých operací, rozpracované ve třicátých letech.

Na základě analýzy činnosti skupiny armád a frontů dospěla vojenská teorie k závěru, že operační možnosti vojsk mohou být nejlépe realizovány ve frontové útočné operaci. Front jako vyšší operační svaz, mohl neúčinněji zabezpečit využití různých druhů vojsk, zvláště tankových a mechanizovaných, letectva a výsadkových vojsk. Základním způsobem činnosti byl čelní úder. Za velmi důležité považovalo vojenské myšlení vedení úderů do boků k obchvatu a obklíčení vojsk nepřítele.

V souladu s názory operačního umění mohl být takovýto rozmach frontové útočné operace:

- hloubka — do 250 km,
 - šířka — do 300 km,
 - tempo útoku — 10—15 km pro střelecké divize,
 - 40—50 km pro rychlá vojska za den,
 - doba trvání operace — 15—20 dní.
- Front měl mít ve svém složení:
- 4—6 vševojskových armád,
 - 8—10 tankových a motorizovaných divizí,
 - 15—30 leteckých divizí,
 - další posilové prostředky.

Teorie operačního umění upřesnila úlohu armádní útočné operace. Vševojsková armáda mohla mít 14—18 střeleckých divizí, jeden mechanizovaný nebo jezdecký sbor, 10—12 dělostřeleckých pluků ze zálohy Hlavního velení a 2—3 letecké divize. Předpoklad byl takový, že hloubka armádní operace dosáhne 75 až 100 km a šířka pásma útoku 50—80 km. Na jeden km fronty mělo být zasazeno do 40 tanků přímé podpory pěchoty a 50—100 děl a minometů.

Armádní útočná operace byla plánována ve třech obdobích. První období tvořilo průlom taktické hloubky obrany nepřítele; druhé — zasazení armádní rychlé skupiny do průlomu, vysazení vzdušných výsadků a rozvíjení úspěchu v operační hloubce; třetí — obsazení čáry, která zabezpečí vedení další operace. Útok byl chápán jako mohutný úder a rychlý postup všech druhů vojsk, jejichž činnost byla časově a prostorově sladěna. Hlavním cílem vojsk bylo dosáhnout rozhodného vítězství. Toto schéma činnosti armády však nebralo v úvahu přechod vojsk do útoku po dlouhotrvajících obranných bojích z postavení bezprostředního dotyku s nepřítelem.

To nebylo náhodné. Vyplývalo z nedocenění těžkostí při změně hlavního úsilí

vojsk k vedení obranné činnosti. Orgány vojenského řízení prakticky nezkoumaly možnosti vedení strategické obrany. Sovětské vojenské umění v té době nemělo zdůvodněnou teorii obrany, kterou by bylo možné srovnávat s teorií a praxí hlubokých armádních útočných operací. Problematika obranné činnosti vojsk v počátečním období války byla zkoumána jen na strategické úrovni a z hlediska úkolů, které plnily armády příkrytí.

Přechod armády do obrany byl možný jen ve třech případech:

— na vedlejší směru, kdy bylo nutné získat síly pro přípravu útoku na hlavním směru;

— na hlavním směru, kdy bylo zřejmé, že nepřítel má převahu sil a prostředků, a vojska v obraně musí získat čas ke změně poměru sil;

— v případě, kdy bylo možné před přechodem do útoku oslabit síly nepřítele.

Z toho vyplývá, že armádní obranná operace byla chápána jen z hlediska zabezpečení útočné operace.

Organizace armádní obranné operace vyplývala z požadavku, že musí zastavit útok velkých sil nepřítele, musí být protitanková, protidělostřelecká, protivzdušná, protivýsadková a vysoce aktivní. Armáda mohla bránit pásma široké 80—100 km a mít tři pásma obrany:

- předsunuté operační pásmo zátarasů, hluboké 25—50 km;
- taktické pásmo obrany, hluboké 20—30 km,
- operační pásmo obrany, hluboké 20—30 km.

Taktické pásmo obrany bylo považováno za hlavní. V něm byly soustředěny hlavní síly a prostředky obrany. V tomto pásmu měl být útok nepřítele zastaven.

Operační pásmo zahrnovalo pásmo manévru armádních záloh a týlový armádní prostor. Toto pásmo bylo určeno k boji se silnými rychlými silami, kterým se podařilo prolomit taktické pásmo obrany. V operačním pásmu byly budovány protitankové rajóny, zátaras a příčná postavení.

Armáda v obraně na důležitém operačním směru mohla mít ve svém složení 12—15 střeleckých a 1—2 tankových divizí, 1 leteckou divizi, 4—5 dělostřeleckých pluků ze zálohy Hlavního velení a další posilové prostředky. Armáda budovala obranu zpravidla v jednom sledu a do zálohy vyčleňovala 1—2 divize, včetně tankové.

Armádní obranná operace byla chápána jako dovedně organizovaná bojová činnost vojsk od zahájení boje v předsunutém operačním pásmu a v případě, že se

nepříteli podařilo překonat toto pásmo, potom v hlavním taktickém pásmu obrany. Potom byl proti oslabenému nepříteli veden silný úder z boků silami armády a frontu.

Sovětské teoretické myšlení takovým způsobem aktivně reagovalo na události zahájené druhé světové války a v krátké době dokázalo v dostatečné míře určit charakteristické zvláštnosti válečné činnosti. Byly zkonkretizovány a dále rozpracovány nejdůležitější zásady vojenského umění. I když sovětská vojenská teorie nebyla bez celé řady nedostatků, její zá-

věry a zevšeobecněné poznatky ve značné míře obohatily praxi výstavby ozbrojených sil. Specifickou zvláštností rozvoje sovětské vojenské teorie bylo to, že téměř současně se zobecněním zkušeností druhé světové války byly do života zaváděny vědecké závěry. Byl zpracován nový Polní řád, jehož návrh vyšel v červnu 1941, byla změněna některá ustanovení bojových řádů druhů vojsk. Fašistické Německo napadlo Sovětský svaz právě v době, kdy zavádění nových vojenských teoretických zásad do praxe začalo ve všech štábech a svazcích Sovětské armády.

S růstem nebezpečí války komunistická strana, sovětská vláda a sovětský lid rozvinuli práci k upevnění ozbrojených sil. Na základě zkušeností prvních let světové války a bojových zkušeností Sovětské armády byly konkretizovány a upřesněny některé názory na charakter bojů a operací, využití různých druhů ozbrojených sil a druhů vojsk.

Sovětská vojenská věda a vojenské umění prošly první svou prověrkou v mimořádně složité a nepříznivé situaci, která vznikla důsledkem věrolomného napadení nepřitelem. Bez ohledu na to, že Sovětskému svazu byl zasazen úder převahou sil agresora, sovětská vojska vydržela, projevila odvahu a vytrvalost a tím rozbila hitlerovský plán „bleskové války“.

Sovětská vojenská věda a vojenské umění v těžkých podmínkách musely plnit úkoly, které před ně postavila válka. V letech Velké vlastenecké války prokázaly vysokou vyspělost a převahu nad buržoazní vojenskou vědou a uměním. Svědčí o tom vynikající vítězství, dosažená ve složitých podmínkách vojenskopolitické situace, často i za nevýhodného poměru sil a prostředků.

K PRONÁSLEDOVÁNÍ V SOUDOBÝCH OPERACÍCH

Dějiny válek a vojenského umění učí, že ve všech válkách minulosti bylo vždy snahou bojující strany, která v daném boji byla poražena nebo jí porážka hrozila, organizovaně, skrytě a rychle odejít z válčiště, odpoutat se od nepřítele a nedat mu možnost konečného, zničujícího úderu. Odchod vojsk v tomto případě měl vytvořit podmínky pro obnovení bojeschopnosti, zaujetí nových obranných čar, postavení a prostorů, nebo pro přechod do útočné činnosti.

Na druhé straně vojska, která dosáhla úspěchu v boji, vyvíjela všechno úsilí k tomu, aby včasným, rozhodným pronásledováním odcházejícího nepřítele mu nedala možnost se odpoutat, přejít do obrany na výhodné čáře a obnovit bojeschopnost. Z těchto důvodů byla pro pronásledujícího charakteristická snaha rozhodným pronásledováním dosáhnout úplného zničení nebo alespoň zajetí odcházejícího nepřítele.

Po zjištění příznaků odchodu nepřítele přecházela proto druhá strana k pronásledování. K tomu využívala nejplynulejší vojska; v dřívějších válkách — jezdecko, v posledních válkách — motostřelecká a tanková vojska.

Známý ruský vojevůdce A. V. Suvorov o cíli pronásledování řekl: „Nikoho nešetřit, nehledět na těžkosti, pronásledovat nepřítele ve dne i v noci dokud nebude zničen, neboť nedokácený les opět vyrosté.“

Rozhodující vliv na charakter pronásledování ve druhé světové válce mělo široké použití tanků, samohybných děl, částečná motorizace pěchoty i dělostřelctva, široký rozvoj spojovacích prostředků a bojového letectva. Tyto prostředky vytvářely možnost pro odpoutání se od nepřítele, vytvářely podmínky pro široký manévry i vedení aktivní činnosti při odchodu. Ovšem i útočník mohl těchto prostředků využít k dosažení rychlého tempa pronásledování. K předjetí odcházejícího, k obsazení důležitých čar a objektů v jeho týlu, k přehrazení cest jeho odchodu a v dalším k jeho rozdrobení a postupnému zničení. Bojová činnost při pronásledování se stala mnohostrannou, složitou a rozhodnou.

Vysoce pohyblivá vojska mohla při pronásledování rychle přeskupovat své síly a prostředky, obcházet prostory bráněné nepřítelem, hlubokým manévrem přenášet údery na jiné směry a ničit nepřítele údery do boků a týlu v součinnosti s vojsky pronásledujícími nepřítele čelně. Letectvo velmi ulehčilo včasné zjištění příprav k zahájení odchodu nepřítele, směry jeho odchodu i uskupení jeho odcházejících sil a prostředků. Údery na odcházející proudy, prostory soustředění vojsk, komunikační uzly, přepravy a další objekty nepřítele působilo letectvo značné ztráty, zpomalovalo a dezorganizovalo jeho odchod a tím vytvářelo podmínky pro činnost vlastních pozemních vojsk. Významnou úlohu plnilo i výsadekové vojsko vysazované do hlubšího týlu odcházejících vojsk k přehražování komunikací, k vedení bojové činnosti proti odcházejícím i z hloubky přicházejícím vojskům nepřítele. Důležitou úlohu při ničení odcházejícího nepřítele na území SSSR měly i partyzánské oddíly, které ničením především ústupových komunikací podstatně zpomalovaly odchod nepřítele a svou aktivní činností mu působily značné ztráty.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války dále ukazují, že velký význam při pronásledování měly pohyblivé předsunuté odřady, vysílané především od divízií. Rozhodnou a rychlou činností obcházely proudy odcházejícího nepřítele, ničily jeho zabezpečující jednotky, vedly údery na jeho hlavní síly, obsazovaly přepraviště přes vodní toky, komunikační uzly, železniční stanice, ničily bojové útvary a zařízení, narušovaly velení, vytvářely paniku u odcházejícího nepřítele a znemožňovaly mu přechod do obrany na mezilehlých čarách.

Značně se zvětšil i prostorový a časový rozmach pronásledování. V důsledku toho se pochopitelně zvýšily nároky i požadavky na fyzickou připravenost vojsk a jejich schopnosti vydržet dlouhé a značné fyzické i duševní vypětí. Mohly bych uvést řadu příkladů z Velké vlastenecké války z pronásledování nepřítele do značné hloubky, ve vysokých tempích. Pro názornost uvádím dva z nich:

337. střelecká divize v součinnosti s dalšími vojsky pronásledovala odcházející německá vojska od 5. do 26. března 1944. Za tuto dobu ve složitých povětrnostních podmínkách, v rozbahněném terénu, po zničených cestách bojem prošla 400 km, přepravila se přes Jižní Bug a Dněstr, způsobila nepříteli značné ztráty na živé síle, zajala 5000 vojáků, ukořistila 107 tanků a samohybných děl, 47 děl a 2500 vozidel.

269. střelecká divize po zničení německého uskupení v prostoru Bobrujsk v červenci roku 1944 při pronásledování nepřítele překonala za pět dní vzdálenost kolem 220 km.

Na základě zkušeností Velké vlastenecké války i současné teorie vojenského umění vyplývá závěr, že pronásledování může vznikat v různých fázích útočné a obranné operace.

a) Po úspěšném útoku na nepřátelskou obranu

Tento případ přechodu do pronásledování byl typický i ve Velké vlastenecké válce. Přechod do pronásledování po úspěšném útoku sovětských vojsk byl častým jevem v kampaních v letech 1944—45 a mohl bych uvést celou řadu konkrétních příkladů.

b) Po úspěšném střetném sražení (boji)

Tento případ ve Velké vlastenecké válce, především pokud se týče střetného sražení, nebyl typický. Jako jeden z příkladů mohu uvést přechod do pronásledování po střetném sražení u Prochorovky v r. 1943 při pokusu fašistické armády proniknout k obklíčenému uskupení ve stalingradském kotli. Častěj-

ším jevem byl přechod do pronásledování po úspěšném střetném boji (na taktickém stupni), zejména v operacích 1944—45.

c) Při vedení obranných operací po úspěšném protiúderu

Typickým příkladem je přechod do pronásledování po úspěšné obraně a protiúderu u Moskvy na přelomu roku 1941 a u Kurska v roce 1943.

V soudobých podmínkách širokého používání jaderných prostředků, plné motorizace a mechanizace vojsk, vysokého stupně technizace může být pronásledování vedeno podstatně vyššími rychlostmi i s rozhodnějšími cíli. Tato skutečnost, včetně charakteru vedení soudobých operací, vytváří podmínky pro pronásledování především v taktickém a operačně taktickém měřítku.

Jaderné prostředky umožňují ničit nepřítele mohutnými údery na jeho proudy již v době organizace odchodu. Jadernými údery na uskupení odcházejícího nepřítele v průběhu pronásledování, především v období hromadění jeho sil a prostředků, může být dosaženo zmaření jeho záměru pro odchod a jeho hlavní síly mohou být zničeny. Přitom i odcházející má možnost použitím jaderných zbraní mařit pronásledování. Použitím jaderných úderů na nejvíce nebezpečná uskupení může již při zahájení pronásledování podstatně snížit možnosti útočníka a použitím pozemních výbuchů podstatně snížit tempa útoku. Proto je zapotřebí mít na zřeteli, že jaderné prostředky budou na obou stranách stejně efektivní. Ve výhodnější situaci bude ta strana, která tyto prostředky dokáže cílevědoměji, promyšleněji a s předstihem použít a výsledků jejich účinků využít.

Plná mechanizace a motorizace soudobých vojsk do značné míry rozšiřuje možnosti vést rozhodné údery na odcházejícího nepřítele na široké frontě již v nejkritičtější moment, v období vyvádění jeho vojsk. V samotném pronásledování může pronásledující uskutečňovat rozhodný manévr a hluboké údery do boků a týlu odcházejících vojsk. Tempo pronásledování se značně zvyšuje a ke zničení odcházejícího nepřítele může dojít v kratších časových lhůtách. Na druhé straně odcházející vojska mají možnost vyčlenit silné a pohyblivé jednotky a krycí vojska a údery způsobit pronásledujícímu značné ztráty, zmařit jeho zámysl a uskutečnit manévr silami a prostředky na nebezpečné směry. Hlavní síly se mohou rychle odpoutávat od pronásledujícího, rychlým přemísťováním zaujímat nové prostory a plánovaná postavení ve svém týlu.

Při téměř shodných rychlostech u odcházejících i pronásledujících vojsk (daných současnými parametry techniky na jedné i druhé straně) bude zapotřebí, aby různými, zejména organizačními opatřeními pronásledující dosáhl vyšších rychlostí, mohl předejít nepřítele v ovládnutí důležitých objektů v jeho týlu, přehradit mu cesty odchodu a údery do boků ničit jeho odcházející vojska. V opačném případě nepřítel může mít značnou volnost ve své činnosti a pronásledování nesplní své cíle. Proto velmi efektivně v tomto případě může pronásledující využít především taktické, popřípadě operačně taktické vzdušné výsadky, které bude účelně vysazovat k přehrazení směrů odchodu nepřítele obsazením komunikačních uzlů, přepravišť, soutěsek apod. Z pozemních vojsk bude nejefektivnější k těmto úkolům používat jednotky a útvary vybavené bojovými vozidly pěchoty, které svými parametry splňují požadavky rychlého postupu i vedení silných úderů do boků a týlu odcházejícího nepřítele.

Na organizaci i vlastní pronásledování budou mít pochopitelně vliv i soudobé názory potenciálního nepřítele na odchod. Jejich předpisy uvádějí, že odchod je taková činnost, kterou vedou vojska s cílem přerušit bojovou činnost v dané pro ně nevýhodné situaci, kterou jsou:

- značné ztráty v důsledku úderu nepřítele, zejména jeho jaderných zbraní a nebezpečí úplného zničení;
- neúspěšný průběh předcházejících bojů;
- úspěšný průlom a postup nepřítele u sousedů a vznik nebezpečí obklíčení a zničení.

Kromě toho může dojít k plánovanému odchodu tehdy, předpokládají-li vojska vlákat nepřítele do pastí a tam ho zničit. Odchod je dále přípustný zahájit ke zkrácení nebo vyrovnání fronty a k uvolnění sil a prostředků pro jejich použití na jiném směru. Ve všech případech musí být odchod veden se snahou co možná nejrychleji se odtrhnout od nepřítele. Proto se budou odcházející vojska snažit oslabit pronásledující vojska, způsobit jim značné ztráty, zpomalovat jejich postup a zbavit je možnosti manévru.

Ve všech případech západní vojenští teoretikové uplatňují na odchod tyto požadavky:

- vojska mohou vést odchod výhradně se souhlasem nadřízeného velitele a podle podrobně rozpracovaného plánu;
- přijetí takových opatření u vojsk, aby se odchod nezměnil v neorganizovaný útěk.

Z toho tedy vyplývá:

- pronásledování je velmi složitou a pohyblivou formou útočného boje, ve kterém se obě strany snaží překonat druhou stranu v rychlosti a rozhodnosti manévru, v použití palběné síly i mohutnosti úderů k dosažení svých cílů;

- z hlediska své podstaty je pronásledování souhrnem různých forem bojové činnosti a manévru;

- hlavními požadavky, které zabezpečují úspěch pronásledování, je cílevědomost, vysoká aktivnost, rozhodná činnost, včasnost přechodu do pronásledování, vysoká tempa a nepřetržitost jeho vedení spojená s maximálním vypětím morálních a fyzických sil všech velitelů, štábů i vojsk;

- pronásledující vojska musí být připravena k vedení nejrůznějších forem a způsobů bojové činnosti: střetných bojů s přicházejícími zálohami nepřítele; průlomu obrany odcházejícího nepřítele; dočasného přechodu do obrany k odražení úderů nepřítele nebo k udržení důležitých čar a objektů v týlu nepřítele na směrech jeho odchodu; překonávání překážek všeho druhu apod.

Můžeme tedy pronásledování charakterizovat jako bojovou útočnou činnost vedenou ke zničení odcházejícího nepřítele, která spočívá v rozhodném manévru k přehrazení cest jeho odchodu po souběžných komunikacích s konečným cílem čelními údery a údery do jeho boků a týlu ho zničit nebo zajmout.

Současná teorie operačního umění a taktiky, na základě zkušeností Velké vlastenecké války, předpokládá ničit odcházejícího nepřítele údery letectva, palbou dělostřelectva i ostatních palběných prostředků, nepřetržitým pronásledováním částí sil čelně a úderem hlavních sil do boků a týlu, v součinnosti s taktickým vzdušným výsádkem přetínat jeho cesty odchodu a rozhodnými údery ho ničit.

V soudobých podmínkách je zvláště důležité předvídat možný odchod nepřítele a včas připravit vojska k pronásledování. Při vysoké pohyblivosti i malé zaváhání při zahájení pronásledování umožní hlavním silám nepřítele rychle vyvést vojska z pod úderu a odpoutat se od útočníka. Okamžitý přechod do pronásledování v příznivé situaci naruší organizovanost odchodu nepřítele v období pro něho nejsložitějším — při zahájení odchodu a organizaci vyváděných vojsk do proudů. Přitom dovoluje vniknout do bojové sestavy krycích

vojsk, zmařit jejich odpor, napadnout hlavní síly a v dalším je zničit. K okamžitému pronásledování přecházejí vojska na základě iniciativy svých velitelů, jakmile zjistí u nepřítele příznaky odchodu. Proto velitelé a vojska musí být připraveni kdykoli přejít do pronásledování svými hlavními silami.

Výjimečně důležitou úlohu v tomto období bude mít průzkum, který musí být nepřetržitý do značné hloubky v týlu nepřítele i na jeho křídlech. Všechny druhy průzkumu musí získat údaje především o rozmístění jaderných prostředků, o přípravě a zahájení odchodu nepřítele, o organizaci pochodových proudů, o předpokládaných obranných čarách, síle a činnosti krycích vojsk, přicházejících zálohách z hloubky, rozmístění velitelských stanovišť apod. Je pochopitelné, že rozhodující význam bude mít vzdušný průzkum. Je ovšem zapotřebí využít i pozemní prostředky průzkumu, které v některých případech mohou plnit i dílčí bojové úkoly.

Jaderné prostředky bude zpravidla nejúčelnější použít k ničení prostředků jaderného napadení nepřítele, jeho hlavních uskupení, přicházejících záloh, míst velení a letounů — nosičů na letištích. Důležité místo bude mít v tomto případě letectvo, které může účinně ničit zejména pohyblivé a malorozměrné cíle; jeho úkol bude spočívat i v získávání nadvlády ve vzduchu s důrazem na daný prostor.

Důležitý úkol při pronásledování budou plnit taktické vzdušné výsadky. Mohou být úspěšně použity v týlu nepřítele k ovládnutí komunikačních uzlů, přeprav přes vodní toky apod., k ničení důležitých objektů i k dezorganizaci a zabránění odchodu nepřítele. Složité úkoly budou plnit zpravidla v součinnosti s předsunutými odřady pronásledujících vojsk, protože hlavní jejich síly mohou vést údery do boků hlavních sil odcházejících vojsk. Z toho je zapotřebí vycházet při stanovení sil a prostředků vzdušných výsadků i předsunutých odřadů. Vycházíme z toho, že nemohou počítat s rychlou podporou svých hlavních sil a přitom mohou vést boj jak s odcházejícími vojsky, tak i s nepřítelem přicházejícím z hloubky. Proto bude vhodné je zesílit dělostřelectvem, protitankovými prostředky, prostředky PVO, ženijními jednotkami a zabezpečit dostatečnými zásobami pohonných hmot, munice, proviantu, léčiv a jiným potřebným materiálem.

Předsunuté odřady při pronásledování se nebudou zpravidla zavazovat do bojové činnosti, ale rychle pronikat do týlu odcházejícího nepřítele. Při střetnutí se slabým nepřítelem ho ničí palbou ze všech druhů zbraní, aniž by podstatně zpomalily svůj postup. Silné odpory nepřítele bude účelnější zpravidla obcházet a jejich likvidaci přenechat hlavním silám.

Nejefektivnějším způsobem pronásledování je souběžné pronásledování, spojené s čelním pronásledováním. Proto část hlavních sil vojsk, která přechází do pronásledování, bude ničit čelními údery hlavní síly odcházejícího nepřítele, bránit a zdržovat jeho odchod, jejich vyvedení z boje a tím umožňovat souběžné pronásledujícím vojskům pronikat do boku a týlu odcházejícího nepřítele, přehrazovat mu cesty odchodu a postupně ho zničit. Velkou pozornost při pronásledování musí velitelé a štáby věnovat rozdělení úsilí sil a prostředků, všestrannému zabezpečení, součinnosti a nepřetržitosti velení. Vzhledem k charakteru vedení bojové činnosti půjde o to, aby pro souběžné pronásledování byly vyčleněny zejména vysoce mobilní, pohyblivé prostředky a tak vytvořeny podmínky pro vysoká tempa, k dosažení větší rychlosti než odcházející vojska nepřítele. Důležité bude znemožnit spojení odcházejících vojsk s přicházejícími zálohami z hloubky. Význam bude mít správná volba souběžných komunikací

i terénu pro rychlý postup pronásledujících vojsk do týlu nepřítele. Pro čelní pronásledování je zapotřebí vyčlenit především účinné palebné prostředky a prostředky pro zneškodňování a odstraňování překážek a zátarasů všeho druhu.

Velení bude charakterizováno některými význačnými specifickými rysy, které spočívají především ve větší samostatnosti a iniciativě všech velitelů a štábů i nepřetržitosti součinnosti. Úkoly pro pronásledování budou zpravidla stanoveny do větší hloubky a na delší období.

Metodika práce velitele a štábu svazu i svazku zůstává v podstatě stejná jako při rozhodování v průběhu útočné operace (boje). Důležitý význam pro splnění stanovených úkolů budou mít předběžná nařízení předávaná technickými pojiťky nebo styčnými důstojníky, v některých případech i při výjezdu hlavních funkcionářů. Podobná metoda bude i při organizaci součinnosti.

Ve svém rozhodnutí pro pronásledování velitel armády (velitel divize) především stanoví:

- hlavní uskupení nepřítele a jakým způsobem je ničit;
- použití jaderných prostředků, vyčleněného úsilí letectva a taktického vzdušného výsadku;
- síly a prostředky vyčleněné pro čelní a souběžné pronásledování a jejich úkoly;
- směr postupu druhého sledu, předpokládanou čáru jeho zasazení a úkoly;
- úkoly armádním (divizním) zálohám;
- úkoly pro všestranné zabezpečení pronásledování;
- zabezpečení velení a nepřetržitosti součinnosti.

Závěrem je zapotřebí zdůraznit, že soudobé pronásledování bude charakteristické vysokou manévrovostí, vysokými tempy, různými formami a způsoby bojové činnosti na rozsáhlém prostoru. Pronásledující vojska budou nucena často měnit operační (bojové) sestavy — od pochodových proudů před před-bojovou sestavu až do bojové sestavy a naopak.

Nejdůležitější podmínkou úspěchu při pronásledování je včasné zjištění zahájení odchodu nepřítele a neustálá připravenost vojsk přejít k rozhodnému pronásledování. Toho můžeme dosáhnout především všestrannou nepřetržitou průzkumnou činností, zabezpečením nepřetržitého velení vojskům, vysokou iniciativou velitelů všech stupňů a bojeschopností vojsk.

Současně s rozhodnou činností při pronásledování je nezbytná potřebná opatrnost. Není možné totiž připustit chaotický postup a ztrátu orientace v situaci. Nerůstání úsilí vojsk prvního sledu, zachování jejich vysoké bojeschopnosti, jejich usměrňování proti nejdůležitějšímu uskupení nepřítele musí být středem pozornosti všech velitelů a štábů.

STŘETNÝ BOJ

A KLASIFIKACE BOJE

V článku navazuji na některé polemické názory o střetném boji jako druhu boje a vyslovuji k této otázce vlastní názor.

Místo střetného boje v ozbrojeném boji je v teorii taktiky určeno výsledkem dělení (klasifikace) boje na jeho druhy.

Až do poloviny 19. století se ve vojenskoteoretických pracích a názorech vojevůdců rozlišovaly v podstatě dva druhy boje — útok a obrana. S postupným rozvojem výroby rostl rozmach a složitost bojové činnosti, což se zákonitě odrazilo v pokusech vojenských teoretiků o její výstižnější klasifikaci. Ve druhé polovině 19. století se v bojových řádech evropských států poprvé objevil pojem „**střetný boj**“ a objasňují se základní otázky jeho organizace a vedení.

Pojetí střetného boje nebylo v armádách různých států jednotné, dokonce i uvnitř národních armád byly různé názory. V převážné míře byl tehdy střetný boj objasňován jako zvláštnost útočného boje, ke kterému dochází při střetnutí dvou na sebe útočících stran.

Vývoj teorie taktiky ukázal, že **základem klasifikace boje se všeobecně stal cíl boje a způsob jeho dosažení**. Avšak přes jednotně zvolený základ klasifikace boje docházelo a dosud dochází k rozdílným výsledkům klasifikace, a to zejména z hlediska místa střetného boje v ní. Změny v pojetí střetného boje se odůvodněně odrážejí ve struktuře teorie taktiky, v členění osnovy polních řádů a učebnic taktiky v daném časovém období.

Jeden z možných přístupů ke klasifikaci boje podle cíle a způsobu boje ukazuje jedna z prvních učebnic taktiky Rudé armády „Obecná taktika“, vydaná na VA Frunze v roce 1924 [Voprosy taktiki v sovetských vojenných trudach (1917—1940), Moskva 1970, str. 30—31].

Podle **cíle** byly rozeznávány tři druhy boje: boj s rozhodným cílem; boj k získání času, boj k získání zpráv.

Podle **způsobu** byly rozeznávány rovněž tři druhy boje: boj manévrový; boj poziční; zvláštní druh boje — boj v občanské válce.

Ve všech třech druzích boje bylo možné nepřítele buď napadat, nebo se jeho napadení bránit. Podle toho se boje dělily na: útočné, obranné, střetné (obě strany útočí).

Jako zvláštní druhy boje byly hodnoceny: ústupový boj a pronásledování.

Přestože v dalším vývoji teorie taktiky nedošlo ke změně základu pro dělení boje byl v postupně vydávaných polních řádech Rudé armády (Sovětské armády, od roku 1945 i v řádech ČSLA) střetný boj chápán různě:

- a) před 1. světovou válkou — jako zvláštnost útočného boje;
- b) v meziválečném období — jako zvláštní druh bojové činnosti;
- c) za Velké vlastenecké války a po válce — jako zvláštní druh útočného boje;
- d) od roku 1964 — jako samostatný druh boje.

Teoretické ujasňování správného místa střetného boje v klasifikaci boje se v principu nedotýkalo pojetí jeho podstaty — současné útočné činnosti bojujících stran, a cíle — zničit nepřítele, které se neměnily.

Avšak i poslední, v socialistické vojenské doktríně přijaté, pojetí střetného boje jako samostatného druhu boje (čl. 179 Vševojsk-1-1) je předmětem dalších diskusí na stránkách vojenskoodborných časopisů a publikací. Svědčí o pokračujícím procesu hledání odůvodněného místa střetného boje ve vševoj-
skovém boji.

Vojenská mysl č. 5/1971 v článku „Polní řád a dnešek“ shrnuje názory sovětského tisku, které se vztahují ke kritickému hodnocení platného Polního řádu. Článek upozorňuje na rozdílné pojetí střetného boje a střetného sražení jako druhu činnosti. Zatímco na taktickém stupni je střetný boj považován za samostatný druh boje, na operačním stupni je střetné sražení považováno za „nejtěžší druh útočné činnosti“ (Oper-1-1, čl. 157). Článek dále uvádí: „Zkušenosti dokazují, že na taktickém stupni je nutné pokládat střetný boj za samostatný druh bojové činnosti.“ V rozporu s tím článek pokračuje: „Vojska je vedou (střetné boje — pozn. autora) útočnými metodami, a proto je třeba je počítat mezi způsoby útočného boje.“

Ve Vojennom vestniku čís. 1/1973 V. Vinnikov v článku „O střetném boji“ kriticky posuzuje nejednotné pojetí cíle a úlohy střetného boje a slabou teoretickou připravenost velitelů k jeho organizaci a vedení. Navrhuje tuto definici střetného boje: „Střetný boj vzniká při střetnutí stran, které usilují z chodu rozdrtit protipřisobícího nepřítele.“

Ve Vojennom vestniku čís. 8/1974 P. Kunickij vyslovuje názor, že střetný boj je nerozlučně spojen s útokem, že je jeho zvláštním druhem. Doporučuje, aby střetný boj se objasňoval v hlavě „Útok“ nebo ve zvláštní hlavě polního řádu a nespojoval se s pochodem.

A. Sidorenko v práci „Nastuplenije“ (Moskva, str. 15) uvádí: „Specifika v organizaci a vedení střetného boje a sražení, která překračuje rámec útoku na nepřítele v obraně, si vyžádala jejich samostatné zkoumání a studium.“

Ve Vojenské myslí čís. 9/1974 uvádějí autoři článku „Vojenská terminologie“ přehlednou tabulku „Vzájemná souvislost složek vojenského umění“. V řádku „taktika“ je ve sloupci „uskutečňuje“ vedení střetný boj v závorce. To naznačuje, že jej autoři nepovažují za samostatný druh boje.

Z hlediska cíle článku považují za zbytečné uvádět další příklady různých názorů na místo střetného boje v soudobém boji. **Jádrem problémů, ke kterému jsou vyslovovány polemické názory, je otázka, zda střetný boj je nebo není**

samostatným druhem boje. Tato otázka rozhodně nemá formální význam, protože odpověď na ni se musí opírat o klasifikaci vševojskového boje. Klasifikace boje, jakožto klíčového objektu poznání teorie taktiky, má zásadní význam pro správné určení taktických kategorií a pojmů, pro jejich definování a objasnění dialektických vztahů mezi nimi, bez čehož se žádná vědecká teorie nemůže obejít. Výsledek klasifikace podstatně ovlivňuje celou strukturu teorie taktiky. Správná klasifikace usnadňuje proces dalšího zkoumání boje jako složitého jevu ozbrojeného zápasu, zabezpečuje úplnost a hloubku jeho zkoumání, dovolu- je objevit specifiky podmínek forem a způsobů použití sil a prostředků v různých jeho druzích, objevit vnitřní zákonitosti boje, zvláštnosti jeho organizace a vedení.

Klasifikace — to je třídění, dělení celku na části podle zvoleného základu (znaku, vlastnosti), který umožňuje tyto části od sebe odlišovat podle jejich různé kvality. Abychom dosáhli správného výsledku, musíme přísně dodržovat pravidla dělení, která vymezuje formální logika (Kondakov N. I., Logičeskij slovar, Moskva 1971, str. 214—215). Zvolený základ dělení ovlivňuje rozhodující způsobem výsledek klasifikace.

Vývoj potvrdil, že pro klasifikaci boje jsou určujícími znaky jeho cíl a způsob. Existuje však jeden problém, který dovoluje při stejném základu dělení dosahovat různých výsledků (nikoli z příčin vývoje podmínek ozbrojeného boje, které odůvodněně vedou k nepřetržitému zdokonalování klasifikace, ale z hlediska dodržení pravidel formální logiky). Zvolený základ dělení není totiž jednoznačný, můžeme jej rozdělit na dva základy — „cíl“ a „způsob“, z nichž každý o sobě může vést k samostatnému dělení.

Analyzujeme si odraz této skutečnosti na přijaté klasifikaci boje. V **teorii všeobecné taktiky se v socialistických armádách vševojskový boj dělí na čtyři druhy boje: střetný boj, útok, obranu a odchod.**

Porovnejme **formulaci cílů** u jednotlivých druhů boje:

„Cílem **útku** je v co nejkratší době úplně zničit bránícího se nepřítele a ovládnout důležité prostory“ (Vševojsk-1-1, čl. 216).

Cíl **střetného boje** Polní řád jednoznačně nedefinuje. Podle Taktiky soudobého boje (NV 1968, str. 67) je cílem střetného boje: „... rozdrtit útočícího nepřítele, ovládnout určitý prostor nebo čáru a zabezpečit další rozvíjení potřebné bojové činnosti.“

Porovnáme-li cíle útočného a střetného boje vidíme, že se v podstatě shodují. V obou případech je cílem jednak zničení (rozdrčení) nepřítele, jednak ovládnutí určitého prostoru. Odlišný je charakter činnosti nepřítele, který má být v boji zničen.

Cílem **obran**y je odrazit útok nepřítele, který je v převaze, způsobit mu značné ztráty, udržet důležité prostory terénu, a tím vytvořit příznivé podmínky pro přechod k rozhodnému útoku (Vševojsk-1-1, čl. 427).

Cíl **odchodu** není v Polním řádu jednoznačně definován. Práce Taktika soudobého boje, str. 71 uvádí: „... cílem je vyvést vojska z pod úderu přesily nepřítele a k zaujetí výhodnějšího postavení pro splnění následujícího úkolu.“ V uvedené formulaci cíle odchodu není zakotveno ničení nepřítele a je více zdůrazněn manévr vojsky.

Obdobně můžeme porovnat druhy boje podle **způsobů dosažení jejich cílů**. Způsob útoku je objasněn v čl. 216 Polního řádu, způsob obrany v práci Taktika soudobého boje, str. 69 a způsob odchodu v čl. 507 Polního řádu. Způsob střetného boje není v Polním řádu souhrnně formulován. Z kontextu uvádě-

ných zásad střetného boje můžeme vyvodit, že způsob střetného boje se v podstatě shoduje se způsobem útoku. Zvláštností je výrazné úsilí o předstížení nepřítele a manévrový charakter činnosti.

Na základě porovnání cílů a způsobů jednotlivých druhů boje můžeme zjistit, že v jejich formulacích není uplatněn jednotný metodický přístup, který by se důsledně opíral o přijatou klasifikaci boje. To ukazuje na aktuálnost dalšího zkoumání a zdokonalování pojmového aparátu teorie taktiky.

Z hlediska určení místa střetného boje v soudobém boji toto porovnání cílů a způsobů útočného a střetného boje nedokazuje nutnost vydělení střetného boje jako druhu boje. V některých pracích je osamostatnění střetného boje odůvodněno zvýšením pravděpodobnosti jeho vzniku nebo zvýšením jeho významu. Takový přístup by ovšem znamenal přijetí jiného základu klasifikace, a to podle četnosti vzniku nebo podle významu, který však nemůžeme považovat za určující znak druhu boje.

Analýza diskutovaného problému ukazuje na odůvodněnost zvolit pro klasifikaci boje na jeho druhy takový základ, který by vedl k jednoznačnému a vyčerpávajícímu dělení a vytvářel přirozené podmínky pro další dělení na nižších úrovních. Je zřejmé, že pro dělení boje na jeho druhy je prvořadým znakem cíl boje. Proto ke snížení variabilnosti výsledků dělení můžeme upustit od souběžného dělení boje podle způsobu dosahování jeho cíle. Způsobu boje můžeme oprávněně využít jako základu pro dělení na nižších úrovních klasifikace.

Hlavním cílem boje, jeho funkcí, je **ničení** nepřítele. Ničení nepřítele je atributem boje; bez tohoto základního znaku nemůže ozbrojený boj jako dvoustranný proces existovat.

Můžeme využít této rozhodující vlastnosti boje — ničení nepřítele — k dělení boje na jeho druhy? Určitá možnost je v kvalitativním odlišení dosahovaného (požadovaného) stupně ničení. Útok — úplně zničit; obrana — způsobit značné ztráty; střetný boj — rozdrtit; odchod — ničit nepřítele v míře umožňující vyvedení hlavních sil z pod jeho úderu. Avšak jak vymezit míru příslušného stupně ničení? Jaký je potřebný poměr sil k úplnému nebo jinému ničení nepřítele, který by sloužil jako objektivní měřítko? Ukazuje se, že různý stupeň ničení nepřítele nevyhovuje jako základ dělení boje na jeho druhy.

Kromě ničení nepřítele je dalším cílem a vlastností boje určitý vztah k ovládnutí terénu (prostoru). Boj není možné vést mimo prostor.

Cílem pozemního boje je za prvé rozdrčení taktického uskupení nepřítele a za druhé ovládnutí (udržení) důležitých prostorů terénu.

Zvažme, jaké možnosti pro dělení boje nám poskytuje ta stránka jeho cíle, která se vztahuje k ovládnutí terénu.

Z hlediska cíle boje můžeme vymezit v podstatě tři rozdílné možnosti vztahu k ovládnutí terénu:

1. postupovat na území nepřítele a zmocňovat se ho;
2. bránit dosud ovládaný prostor;
3. opouštět dosud ovládaný prostor.

Každá další možnost je založena na kombinaci těchto tří možností, a to buď kombinace „vedle sebe“ (v prostoru), nebo „za sebou“ (v čase).

Bojové zkušenosti Velké vlastenecké války ukazují, že v průběhu jednoho boje téměř vždy docházelo souběžně ke kombinaci těchto možností, avšak jedna z nich převládala, na realizaci jedné z nich se podílela rozhodující vět-

šina sil svazku (útvary), jedna z nich se projevovala jako tendence vývoje toho kterého momentu boje.

V aspektu cíle boje, který se vztahuje k ovládnutí terénu, vidím objektivní, reálně měřitelný základ pro dělení boje na jeho druhy.

I v podmínkách používání jaderných zbraní, kdy se jaderný úder stal rozhodujícím prvkem boje, zůstává úder vojsk, který směřuje k obsazení území nepřítele, kritériem konečného vítězství nad nepřítelem. I značné zničení nepřítele, avšak bez obsazení jeho území, mu zachovává možnost po určité době obnovit bojovou sílu a přejít do útoku. Obdobně ztráta nebo udržení bráněného prostoru je kritériem úspěchu nebo neúspěchu obrany.

Domnívám se proto, že můžeme dělení boje odůvodněně opřít o kvalitativní rozdíly cílů boje ve vztahu k ovládnutí terénu. Podle takto chápaného cíle boje jako základu klasifikace můžeme **dělit boj na tři druhy:**

a) **útok** — ve kterém je ničení nepřítele spojeno s postupem vojsk vpřed na území ovládané nepřítelem;

b) **obrana** — ve které je ničení nepřítele spojeno s držetím bráněného prostoru;

c) **odchod** — ve kterém je ničení nepřítele spojeno s opouštěním dosud ovládaného prostoru.

Tato klasifikace nevede k vydělení střetného boje mezi druhy boje a ukazuje, že střetný boj spadá pod útok. Tím se nijak nesnižuje význam střetného boje v soudobém boji, protože význam jakéhokoli druhu (způsobu, formy) boje se musí odrážet v míře pozornosti, která je mu v teorii a praxi taktiky věnována bez ohledu na jeho začlenění v celkové klasifikaci boje.

Analýza dovoluje vyvodit závěr o podstatě boje a podstatě druhu boje.

Zatímco **podstatou boje** je ničení nepřítele a z toho vyplývající možnost vnucovat mu naši vůli, je **podstatou druhu boje**, vedle ničení nepřítele, které je jeho atributem vyplývajícím ze sounáležitosti k rodovému pojmu boj, jeho různý vztah k ovládnutí terénu (prostoru), který nachází odraz ve formulaci cíle toho kterého druhu boje.

Z této analýzy a ukázaného přístupu k dělení boje na jeho druhy rovněž vyplývá, že jde o dělení v nejobecnější rovině, že jím vymezené druhy boje jsou základními, výchozími kategoriemi teorie taktiky, kategoriemi o vysoké obecnosti (jejich obsah je v podstatě omezen na dva určující znaky cíle boje), přitom kategoriemi o značném rozsahu, které ve svém souhrnu plně vyčerpávají rozsah děleného pojmu boj.

Dělení umožňuje v procesu neustálého zdokonalování klasifikace boje přirozené začleňování všech dalších nově vznikajících forem a způsobů boje pod některý již vydělený druh boje, aniž by došlo k narušení logického systému nejobecnějších kategorií.

Úplná klasifikace boje vyžaduje další důsledné dělení až k co nejúplnějšímu objasnění místa a úlohy každého druhu (formy, způsobu) boje, mezi nimi i k logicky správnému určení místa střetného boje v soudobém boji.

K analogickému problému, k jedné polemice o smyslu slova „imperialismus“, V. I. Lenin napsal: „Přít se o slova není ovšem rozumné... Musí se však přesně vymezit pojmy, chce-li se vést diskuse.“ (V. I. Lenin, Stati o vojenství, sborník, NV 1955, str. 151.)

ZVLÁŠTNOSTI POHOTOVOSTI U VZDUŠNÝCH VÝSADKŮ

Celková příprava vzdušných výsadků pro vysazení a vedení boje v týlu nepřítel má řadu zvláštností. Jejich docenění je rozhodující zejména u těch organizačních stupňů velení, které se těmito otázkami **mohou** anebo **budou** bezprostředně zabývat.

V článku se zaměřím na problematiku pohotovosti vzdušných výsadků k vysazení a současně s tím ukáži reálné časové možnosti vysazení.

V praxi mnohdy dochází k tomu, že pohotovost vzdušného výsadku je stanovena bez potřebné diferenciacce. Přitom mezi padákovým, kombinovaným a vrtulníkovým výsadkem **jsou** a i v budoucnu budou **podstatné rozdíly**.

Tuto skutečnost ovlivňují: druh vzdušného výsadku, jeho organizační struktura, předpokládaná síla, charakter bojového úkolu, hloubka vysazení, pravděpodobná délka bojové činnosti, způsob zabezpečení a podpory druhy vojsk a zejména **dálka vysazení**.

Kdybychom měli z těchto hledisek stanovit pořadí důležitosti, které bezprostředně ovlivňují bojovou pohotovost vzdušného výsadku, potom má své prioritní opodstatnění **dálka vysazení**.

Podle délky vysazení můžeme stanovit nejen charakter a druh vzdušného výsadku, ale i **časově pravděpodobnou dobu vysazení**.

Ve skutečnosti délka vysazení je limitujícím časovým prvkem u jednotlivých druhů vzdušných výsadků. U padákového výsadku může délka vysazení dosahovat 500 i více km, u kombinovaného výsadku 200 nebo více km a u vrtulníkového výsadku zpravidla nebude přesahovat 80 až 100 km.

Vzdálenosti se bezprostředně mění reálná časová možnost účinného zásahu vzdušného výsadku od doby vydání rozkazu ke vzletu až po skutečnou dobu vysazení.

Přitom nemůžeme opomenout, že i celkový čas, potřebný na vzdušnou přepravu, závisí na předchozí době, ve které je nutné uskutečnit přípravu, nalo-

žení bojové techniky a nasednutí osob. Ta se opět liší u jednotlivých druhů vzdušného výsadku.

Je pochopitelné, že můžeme vyjmenovat celou řadu dalších konkrétních zdůvodnění, která ovlivňují rozdílnost v chápání těchto otázek.

Např. je to také ovlivněno tím, že předpisy VÝS-1-1 a Vševojsk-1-1 otázku pohotovosti nevysvětlují stejným způsobem. Dochází k určité odlišnosti ve formulaci. VÝS-1-1, článek 49 uvádí, že „... dobu pohotovosti k vysazení stanoví nadřízený velitel. Do té doby musí být bojová technika a výzbroj výsadku naloženy do letounů a **příslušníci výsadku musí být u letounů v pohotovosti k nasednutí**“.

V článku 403 předpisu Vševojsk-1-1 je formulace obdobná až na malou odlišnost „... **a vojska musí být na letištích v pohotovosti k nasednutí**“.

Rozdílnost v pojmu ... **být u letounů, nebo na letištích** ... umožňuje větší variabilnost chápání.

Nedostatkem je, že obsahové zaměření těchto článků je platné pouze pro **padákové**, popřípadě **kombinované** výsadky. Může vzniknout otázka proč?

V soudobých podmínkách nemůžeme předpokládat, že na letištích, která jsou v blízkosti fronty, by mohlo dojít k soustřeďování dopravního letectva, vzdušného výsadku a vyčkávat tam na signál k nasednutí.

Taková varianta je platná pouze pro **padákové výsadky**, které budou ve výchozím prostoru pro vysazení, vzdáleném 800—1000 i více km od fronty.

Přitom ani tam nepřestane platit faktor maximálního utajení a zejména soustředění **v určitých časových relacích** prakticky bezprostředně před odletem k plnění bojového úkolu.

Dalším nedostatkem je, že předpis Vševojsk-1-1 neřeší otázky pohotovosti vrtulníkového výsadku. Tak mnohdy dochází k nesprávné aplikaci ustanovení při přípravě motostřeleckých jednotek (praporu) k činnosti v taktickém vzdušném výsadku.

Motostřelecký prapor jako **vrtulníkový výsadek** podle přidělených typů vrtulníků bude zpravidla zaujímat **vyčkávací prostor**, který může být ve vzdálenosti 30 až 50, popřípadě 80 i více km od fronty.

V takové vzdálenosti zpravidla nebude letiště provozu schopné. Přitom vrtulníkové výsadky budou v maximální míře používat **nakládací místa**, tzn. různé neupravené terénní celky, na kterých skutečně naložení bojové techniky a nasednutí osob během několika minut.

Proto nemůžeme ustanovení plně aplikovat na vrtulníkové výsadky. Může vzniknout dojem, že obsahové zaměření pohotovosti je stejné i pro vrtulníkové výsadky.

Ovšem praxe potvrzuje oprávněnost požadavku, aby u jednotlivých druhů výsadku byly patřičně diferencovány požadavky pohotovosti. To je také ovlivněno tím, že definice jsou obecným vyjádřením, které nemůžeme v žádném případě aplikovat na všechny druhy vzdušných výsadků.

Padákový (kombinovaný) výsadek, který budou přepravovat velkokapacitní letouny s veškerou bojovou technikou, může být na operačním — záložním letišti ve vzdálenosti 800 i více km od fronty. Přitom nemůžeme vyloučit, že i přes zvýšené úsilí prostředků PVO se nepříteli podaří zjistit moment soustřeďování dopravního letectva na určitých letištích. Neúměrné prodlužování pobytu dopravního letectva a padákového výsadku, bojové techniky na letištích vytváří nepříteli optimální podmínky k jaderným úderům.

Nadřízený velitel, který bude rozhodovat o vysazení vzdušného výsadku, nemůže kromě toho přesně stanovit dobu vysazení. Vývoj situace na frontě, jaderné údery, odstraňování následků, vystřídání vojsk, překonávání zamořených a zatarasených prostorů budou mít bezprostřední vliv na průměrné tempo útoku nebo jeho zpomalení. To může ovlivnit nejen plánovanou, ale i skutečnou dobu vysazení. Proto není výhodné kalkulovat s tím, že v době pohotovosti by jednotky, útvary (svazky) vzdušných výsadek vyčkávaly na letištích nebo u letounů. Praxe potvrzuje, že v soudobých podmínkách je nutné větší pozornost věnovat volbě **výchozího prostoru pro vysazení, vyčkávacím prostorům a východištím k naložení a nasednutí.**

Tyto prostory umožňují skryté rozptýlení vzdušných výsadek a bezprostředně ovlivňují i stupeň a dobu pohotovosti, jakož i čas vysazení.

Je zřejmé, že **výchozí prostor pro vysazení padákového (kombinovaného) anebo vrtulníkového výsadku se diametrálně liší.** To, co je možné organizovat v hloubce několika set km ve vlastním týlu, není možné aplikovat na vzdálenost 30, 50—70 km od fronty. Již tato vzdálenost vyžaduje přijímat zcela jiná opatření z hlediska celkového zabezpečení vzdušného výsadku, minimální doby soustředění dopravních letadel na operačních — záložních letištích a vrtulníků na nakládacích místech nebo při vzdušné přepravě a vysazení.

Celkovou plošnou rozlohu výchozího prostoru pro vysazení u padákového a kombinovaného výsadku ovlivňuje skutečnost, že součástí tohoto prostoru jsou prostory soustředění, rozmístění, vyčkávací, popřípadě jiné. Současně i potřebné prostory pro dopravní výsadkové letectvo. Přitom vzdálenost mezi jednotlivými prostory může být 100 až 200, popřípadě i více km.

Oproti tomu **výchozí prostor pro vysazení pro vrtulníkový výsadek** se skládá z prostoru soustředění vrtulníkového pluku, vyčkávacího prostoru a nakládacích míst. Prakticky tvoří necelou desetinu plochy, která je zapotřebí pro padákový výsadek.

Touto plošnou rozdílností výchozích prostorů pro vysazení můžeme zdůraznit, že tyto prostory dávají **pro padákový (kombinovaný) nebo vrtulníkový výsadek zcela jinou reálnou časovou možnost pro vysazení.**

Např. v **prostorech rozmístění** padákového výsadku (jeho vzdálenost od operačního — záložního letiště může být 120—200 i více km) se podle potřeby přebalují osobní, nákladní padáky a vícevrchlkové systémy. Dále se připravuje bojová technika, výzbroj a materiál k naložení na padákové plošiny nebo do nákladních zásobníků pro jejich přepravu do vyčkávacích prostorů.

Ve **vyčkávacím prostoru** (zpravidla ve vzdálenosti 5—10 i více km od operačních — záložních letišť) jednotky padákového výsadku nakládají a upevňují bojovou techniku na padákové plošiny. Současně dokončují balení střeliva a ostatního materiálu do výsadkových zásobníků, jakož i ruční protitankové zbraně, lehké a těžké kulomety, které tvoří zbraně družstev a obsluh.

Vzhledem ke skutečnosti, že balení padáků různého typu, příprava bojové techniky na padákové plošiny si může vyžádat 6—12 hodin času, je nutné, aby tyto práce byly dělány ještě před obdržením bojového úkolu nebo průběžně v průběhu plánování. Přitom v době, kdy velitel a štáb plánují, mohou velitelé nižších stupňů, zástupci pro výsadkovou přípravu, instruktoři — balíči padáků bezprostředně organizovat balení zbraní a materiálů do výsadkových zásobníků a obalů. V této době je již známé, které jednotky budou vytvářet zpětný odřad a přesunou se do prostoru vysazení s pozemním sledem.

Právě volba vyčkávacího prostoru pro padákový výsadek předpokládá, že jednotky, tahače s padákovými plošinami budou zajiždět na operační — základní letiště, a to **přímo na jednotlivá stanoviště letounů**. Tzn., že se vyloučí jakékoli soustřeďování bojové techniky, jednotek na letištích. Soudobým a oprávněným požadavkem je, aby soustřeďování vojsk, bojové techniky na letišti bylo vymezeno na minimum, a to pouze na tu dobu, kterou potřebuje padákový výsadek k naložení a nasednutí.

K tomu, aby možná zranitelnost byla co nejmenší, se přijímá opatření, že bojovou techniku nakládají a zásobníky podvěšují předem určené jednotky (skupiny), které tvoří část výsadku. Hlavní síly výsadku nasednou bezprostředně před startem letounů.

Pokud tvářnost terénu v okolí operačního — základního letiště umožňuje výhodně volit **východiště k naložení a nasednutí**, bojová technika, náklady a jednotky padákového (kombinovaného) výsadku se soustředí v bezprostřední blízkosti plánovaných stanovišť letounů, s využitím všech zásad maskování. Tato vzdálenost je skutečně závislá na podélné konfiguraci a porostu podél letiště. V některých případech může dosahovat 300, popřípadě i méně metrů od plánované stojanky letounů.

Cílem je, aby výsadek v určenou dobu skrytě zaujal určené východiště, kde vyčká do příletu letounů. Přitom začíná nakládat materiál a organizovat nasednutí osob průběžně od přistání prvního letounu.

V takovém případě může být s výsadkem uskutečněn letištní manévř nebo bezprostředně po ukončení naložení a nasednutí začíná bojový let do prostoru vysazení.

Z toho vyplývá, že padákový výsadek po obdržení signálu od nadřízeného velitele k vysazení se přesune z **vyčkávacího prostoru** nebo z **východiště k naložení a nasednutí** přímo na jednotlivá stanoviště letounů.

Jednotlivé vzdálenosti uvedených prostorů od operačního — základního letiště, jakož i stupeň připravenosti vzdušného výsadku, ovlivní dobu pohotovosti k vysazení a vlastní vysazení.

Za předpokladu, že vlastní vojska budou úspěšně rozvíjet útočnou operaci, zákonitě se budou zvyšovat vzdálenosti mezi frontou a jednotlivými prostory padákového (kombinovaného) výsadku. V takovém případě se může padákový (kombinovaný) výsadek přesunout k zaujetí nových prostorů. Z těchto důvodů není reálné, aby vyčkával na letištích a prakticky byl pasivní.

Můžeme tedy dojít k závěru, že je výhodné, aby pro **padákový (kombinovaný) a vrtulníkový výsadek** bylo stanoveno několik stupňů pohotovosti. Není to nic nového. Problém byl vyřešen u raketového vojska, letectva, vojsk PVO a jiných, a proto i u **výsadkového vojska** najde právem plné uplatnění.

Při stanovení jednotlivých stupňů pohotovosti je zřejmé, že z hlediska **obsahu** a zejména **času** bude **podstatný rozdíl** mezi **padákovým (kombinovaným) a vrtulníkovým výsadkem**.

Každý stupeň pohotovosti je ovlivněn určitým rozsahem. Bylo by chybou se domnívat, že pohotovost u vzdušného výsadku je totožná s obsahem pohotovosti u pozemních vojsk.

Skutečnost, že vzdušný výsadek může v rámci výchozího prostoru po vysazení zaujmout různé prostory, které se od sebe liší skutečnou vzdáleností od fronty, napovídá, že i v pohotovosti musí být určitá rozdílnost.

Kromě toho bojové použití vzdušných výsadků se bude častěji plánovat, ale vysazení se bude uskutečňovat pouze při reálné situaci na frontě.

Na tomto podkladě může i vzdušný výsadek dělat různé manévry v rámci výchozího prostoru pro vysazení; to bude typické zejména pro vrtulníkový výsadek. Tak může dojít k tomu, že v určité době předem připravené varianty vysazení nebudou dostatečně efektivní. To bude vyžadovat plánování dalších variant.

Na základě těchto skutečností vzniká požadavek diferencovat obsahové zaměření pohotovosti podle specifiky a rozsahu pro jednotlivé druhy výsadku.

Praxe potvrzuje, že pro **padákový (kombinovaný) výsadek** je výhodné stanovit tyto **stupně pohotovosti**:

Pohotovost číslo 5:

V této době vzdušný výsadek ukončí plánování s předpokládaným vysazením ve více variantách (před zahájením nebo v průběhu útočné operace armády). Ukončení plánování nemusí být limitováno zaujetím určitého prostoru, ale dobou od obdržení úkolu z nadřízeného stupně až po zpracování bojové dokumentace do stupně prapor. Bojové rozkazy se jednotkám nevydávají.

Plánování může probíhat **v prostoru soustředění**.

Předpokládaná doba vysazení za 8 i více dnů.

Může vzniknout dojem, že navrhovaná pohotovost číslo 5 pro vzdušný výsadek není pohotovostí, ale určitým plánovacím obdobím. Vyplývá to ze specifiky, která je vlastní vzdušným výsadbům.

Použití vzdušných výsadků můžeme plánovat v několika variantách, např. přímo u nadřízeného velitele, který o vysazení rozhoduje, bez počáteční účasti představitelů vzdušného výsadku nebo za jejich účasti od samého počátku, dále plánování u vzdušného výsadku za řízení operační skupinou od nadřízeného štábu.

Požadavkem je, aby bojové použití vzdušných výsadků bylo plánováno na celou hloubku útočné operace, tzn. předpokládat způsob, varianty vysazení v jednotlivé dny. Přitom součinnost bude organizována ve prospěch vzdušného výsadku s **předstihem více dnů** a na **podstatně větší počet variant vysazení**. I v tomto případě, na základě vývoje situace, konkrétního upřesnění prostorů vysazení, můžeme předpokládat **konkrétní organizaci součinnosti** prakticky s **jednodenním až dvoudenním předstihem**.

Současně s tím budou narůstat požadavky na celkovou přípravu a kompletaci materiálu, bojové techniky pro vysazení.

Z toho vyplývá, že pro vzdušný výsadek je reálné i v době plánování (a veškerých příprav) na několik variant stanovit dobu pohotovosti, která může podle konkretizace přerůstat v další pohotovosti.

Může se vyskytnout názor, zda předpokládaná doba vysazení **za 8 i více dnů** je reálná. V celkovém komplexu všech opatření je nutné docenit i problém doplňků, jejich krátkodobé přeškolení na novou bojovou techniku, sladění činnosti v jednotkách, popřípadě provedení nácviků k ničení určitých objektů nebo k plnění bojových úkolů ve speciálních skupinách.

To vše bezprostředně ovlivňuje předpokládanou délku a ve své podstatě není jen obdobím plánování, ale i určitým stupněm pohotovosti.

Pohotovost číslo 4:

Koncretizace bojových úkolů pro vysazení ve dvou variantách. Sladění otázek součinnosti s letectvem, pozemními svazky a uvnitř výsadku. Bojové roz-

kazy se vydávají velitelům rot v to. Plánování může probíhat v **prostoru soustředění** nebo v **prostoru rozmístění**.

Předpokládaná **doba vysazení za 2—3 dny**.

Pohotovost číslo 3:

Ukončení celkové přípravy jednotek pro vysazení v jedné variantě. Vydání bojových rozkazů velitelům čet v to. Poddůstojníci a vojíní se seznamují s bojovým úkolem v nezbytném rozsahu bezprostředně před odchodem na operační — záložní letiště. Ukončení kompletace bojové techniky, výzbroje, materiálu na padákové plošiny (výsadkové zásobníky).

Veškeré přípravy skončí v **prostoru rozmístění**, ze kterého se padákový (kombinovaný) výsadek přesune během jedné noci do východiště k naložení a nasednutí u operačních — záložních letišť.

Předpokládaná **doba vzletu do 24 hodin**.

Pohotovost číslo 2:

Obsahové zaměření je obdobné jako u pohotovosti číslo 3. Veškeré přípravy skončí ve **vyčkávacím prostoru**. Padákový (kombinovaný) výsadek se přesune z tohoto prostoru ve dvou částech.

První část, tzn. **jednotky určené k nakládání** (podvěšení) bojové techniky, výzbroje a materiálu s tahači a výsadkovými plošinami, zaujmají východiště k naložení a nasednutí. V určené době nakládají bojovou techniku a materiál do letounů.

Druhá část — **hlavní síly padákového (kombinovaného) výsadku** se přesunou k jednotlivým stanovištím letounů. Nasedají do letounů bezprostředně před startem.

Předpokládaná **doba vzletu do 6 hodin**.

Pohotovost číslo 1:

Padákový (kombinovaný) výsadek je ve vyčkávacím prostoru. V této době ukončí celkovou přípravu jednotek pro vysazení v jedné variantě. Vydání bojových rozkazů velitelům družstev samostatných skupin a organizace součinnosti do čet a samostatných skupin v to.

Ukončení kompletace, přípravy a rozdělení materiálu do jednotek. Dokončení kompletace bojové techniky a její upevnění na padákové plošiny. Po dokončení nařízených plánovaných úkolů jednotky rozdělí osoby na jednotlivé letouny, ustrojí se do padáků a na vyčleněných vozidlech zajíždí přímo do východiště k naložení a nasednutí nebo přímo k jednotlivým letounům.

Předpokládaná **doba vzletu do 2—3 hodin**.

Uvedené časové normy, které limitují jednotlivé navrhované pohotovosti, jsou ovlivněny skutečně potřebnou dobou pro naložení bojové techniky, výzbroje a materiálu na výsadkové plošiny, prakticky té techniky, která je v organizační struktuře padákového výsadku.

V některých případech, jako je např. vysazení padákového výsadku k vedení bojové činnosti v horském a zalesněném terénu, nemusí být vysazována těžká bojová technika. Potom můžeme časové normy **snížit o 30 až 50 %**.

Je pochopitelné, že k době vzletu připočítáme čas potřebný na překonání **dálky vysazení** (vzdálenost z letiště vzletu do prostoru vysazení). Ten může být v závislosti na typu dopravního letectva 60—120 minut. V takovém případě po dosažení pohotovosti číslo 1 můžeme reálně počítat s tím, že padákový výsadek bude vysazen za 3—5 hodin.

Rozhodne-li nadřízený velitel o konkrétní době vysazení padákového výsadku, např. v 06.00 hod., podle dosaženého stupně pohotovosti mu předá stanovený signál: při pohotovosti číslo 2 do 22—23.00 hod. předchozího dne a při pohotovosti číslo 1 do 01.00 anebo do 03.00 hodin.

Pro vrtulníkový výsadek můžeme stanovit tyto **stupně pohotovosti**:

Pohotovost číslo 3:

Po obdržení předběžného nařízení k činnosti v taktickém vzdušném výsadku motostřelecký prapor zaujme **vyčkávací prostor**.

V této době velitel rekognoskuje nakládací místa a podle počtu a typu přidělených vrtulníků sestaví i předběžný rozpočet pro přepravu a vysazení.

Současně připraví variantu vyčlenění jednotek, bojové techniky, materiálu do zpětného odřadu.

Předpokládaná **doba vysazení za 10—12 hodin**.

Pohotovost číslo 2:

Ve vyčkávacím prostoru ukončení plánování pro vysazení ve dvou variantách. Vydání bojových rozkazů velitelům čet v to. Sladění otázek organizace součinnosti s letectvem, vojskem PVO, raketovým vojskem a dělostřelectvem a s divizí útočící na směru bojové činnosti vrtulníkového výsadku. Ukončení kompletace bojové techniky, výzbroje a materiálu pro vzdušnou přepravu.

Předpokládaná **doba vzletu za 4—5 hodin**.

Pohotovost číslo 1:

Ve vyčkávacím prostoru s upřesněním jedné varianty vysazení. Vyhodnocení posledních zpráv o činnosti nepřítelů v prostoru vysazení a situace na frontě.

Předpokládaná **doba vysazení do 2 hodin** (podle délky vysazení).

Za předpokladu, že vrtulníkový výsadek bude ve vyčkávacím prostoru ve vzdálenosti 50 km od fronty a hloubka vysazení bude 20 km, potom můžeme počítat s těmito hodnotami:

— bojový let vrtulníků z prostoru rozmístění vrtulníkového pluku na jednotlivá nakládací místa	30'
— naložení bojové techniky, výzbroje a materiálu	30'
— nasednutí jednotek vrtulníkového výsadku	15'
— časová záloha	10'
— bojový let z nakládacích míst do prostoru vysazení (celkem 70 km)	30'
— vyložení bojové techniky, výzbroje, materiálu na přistávacích plochách	5'
Celkem	120'

Z časového rozpočtu vyplývá, že vrtulníkový výsadek i po dosažení pohotovosti číslo 2 může být vysazen za 120 minut.

Velitel, který rozhodne o vysazení, předává souběžně signál k vrtulníkovému pluku a motostřeleckému praporu.

Doby, která je plánována pro přelet vrtulníků z prostoru rozmístění na nakládací místa, může velitel vrtulníkového výsadku plně využít **pro upřesnění bojového úkolu konkrétně platné jedné varianty vysazení**.

O změně bojového úkolu, zda bude platit varianta A nebo B, musí se velitel vrtulníkového výsadku dozvědět ještě ve **vyčkávacím prostoru**. Pouze tak je možné zabezpečit dokonalou přípravu a sladění součinnosti, která je rozhodující bezprostředně pro vysazení.

Pokud velitel divize na základě konkrétní situace na frontě (tempu postupu vojsk) rozhodne, že vysadí vrtulníkový výsadek např. v 06.00 hodin, musí nejpozději do 04.00 hodin předat veliteli vrtulníkového pluku a vrtulníkového výsadku určený signál (ČV = 06.00 varianta A). Uvedený čas je jednou z možných variant.

Zda bude velitel vrtulníkového pluku a výsadku na tuto činnost potřebovat konkrétně 120 anebo i více minut, je závislé jednak na dosaženém stupni pohotovosti, jednak na kalkulačních údajích **plánové tabulky vysazení**, která je součástí plánu použití taktického vzdušného výsadku.

Plánová tabulka vysazení tvoří souhrn časových údajů potřebných pro vzlet vrtulníků z vyčkávacího prostoru, přistání na nakládacích místech, naložení, nasednutí, bojový let do prostoru vysazení, vyložení a návrat zpět.

Pro velitele vrtulníkového výsadku je z této tabulky rozhodující čas, který má k dispozici **od přistání vrtulníků na nakládacích místech do jejich pohotovosti ke vzletu**.

Pro plánování bojového použití padákového (kombinovaného) a vrtulníkového výsadku sehrává rozhodující význam **vyčkávací prostor**, který bezprostředně ovlivňuje utajení příprav a možnost vysazení v krátkých časových lhůtách.

Jednotlivé stupně pohotovosti zabezpečí plnohodnotnou přípravu pro bojovou činnost v týlu nepřítele.

Za předpokladu, že průměrné tempo útoku vlastních pozemních vojsk bude nižší, nebo vzhledem k nepředvídané situaci na frontě nebude možné výsadek vysadit v plánované době, je možné, aby padákový (kombinovaný) a vrtulníkový výsadek po dosažení určitého stupně pohotovosti zůstal ve vyčkávacím prostoru i delší dobu. Prakticky po dobu, než se vytvoří výhodné podmínky k vysazení. To zabezpečuje, že velitelé a příslušníci jednotlivých výsadek mohou v takových situacích dále zkvalitňovat sladění činností a připravenost k naložení a nasednutí po obdržení signálů.

PLÁNOVÁNÍ ÚTOKU S PŘEKONÁVÁNÍM JADERNÝCH ZÁTARASŮ

Vedení operací s používáním zbraní hromadného ničení vtiskne příští možné válce úporný charakter. Budou to především jaderné zbraně, které ovlivní přípravu i průběh soudobých operací. Jaderné zbraně umožní způsobit protivníkovi v krátké době velké ztráty na živé síle a bojové technice, bořit stavby a jiné objekty, vytvářet rozsáhlé prostory radioaktivního zamoření, rozboření, záplav, požárů i silně morálně působit na vojska.

Používání jaderných min nepřitelem v obraně, manévrové obraně a ústupovém boji, nebo i v jiných druzích bojové činnosti, ovlivní jak přípravu bojové činnosti, tak i její průběh. Přitom to budou pravděpodobně jaderné miny, s jejichž účinky se setkají naše útočící prvosledové svazky a útvary po zahájení války jako s prvními z prostředků hromadného ničení. To bude mít jistě, kromě bojového účinku jaderných min, i značný vliv na morální a psychický stav vojsk. Ale i v průběhu operací, vedených s používáním zbraní hromadného ničení, budou jaderné miny podstatně ovlivňovat jak přípravu, tak i průběh operací a bojů.

Organizace útoku, spojeného s překonáváním nepřátelských jaderných záatarasů, bude mít řadu zvláštností. Přesto však bude nezbytné dodržet při rozhodovacím procesu velitele metodický postup, stanovený řády a zakotvený v metodikách práce štábu svazů a svazků. Metodiku činnosti velitele a štábu bude však nutné rozšířit o nové požadavky a úkoly, které vyplývají pro velitele a štáb z přípravy útoku s překonáváním jaderného záatarasu.

Hlavním podkladem, který slouží veliteli k přijetí rozhodnutí k překonávání jaderného záatarasu bude předběžné vyhodnocení účinků jaderných záatarasů. O tomto dokumentu jsem psal v článku ve Vojenské mysli čís. 2/1976.

Velitel armády (svazku) a jeho štáb po obdržení úkolu k útoku s překonáváním jaderných záatarasů budou muset kromě obvyklých otázek řešit:

a) Při ujasňování úkolu a přijetí zámyslu:

- seznámit se s výpisem z mapy předběžného vyhodnocení účinků jaderných zátarasů nadřazeného štábu, pokud jej štáb již obdržel;
- vyslechnout informaci náčelníka zpravodajského oddělení o posledních zprávách průzkumu jaderných zátarasů;
- seznámit se se základními údaji předběžného vyhodnocení účinků jaderných zátarasů, pokud je již štáb alespoň z části rozpracoval;
- stanovit otázky, které má odpovědět zpravodajský, ženijní, chemický náčelník, náčelník RVD, NSBVL a náčelník štábu ve své informační zprávě;
- určit hlavní opatření k dalšímu průzkumu jaderných zátarasů a k zabránění ukládání jaderných min.

b) Při hodnocení situace, přijímání informačních zpráv a přípravě rozhodnutí:

- podrobně se seznámit s výpisem z mapy předběžného vyhodnocení účinků jaderných zátarasů nadřazeného štábu;
- vyslechnout informační zprávy zpravodajského, ženijního, chemického náčelníka k výsledkům průzkumu a návrhům opatření k překonání jaderného zátarasu;
- vyslechnout informační zprávy N RVD a náčelníka střediska bojového velení letectvu k zabránění ukládání a aktivace jaderných min;
- vyslechnout informační zprávu NŠ (NOO) k předběžnému vyhodnocení účinků jaderných zátarasů s návrhem na operační (bojovou) sestavu a úkoly vojsk k překonání jaderných zátarasů;
- podrobně se seznámit s předběžným vyhodnocením účinků jaderných zátarasů a připravit si své rozhodnutí.

c) Při rozhodnutí vydat úkoly vojskům k zabránění ukládání a aktivace jaderných min, určit způsoby překonávání jaderných zátarasů a nařídít opatření k udržení bojeschopnosti vojsk při plnění tohoto úkolu.

Ujasnění úkolu a přijetí zámyslu musí velitel armády (svazku) při organizaci útoku s překonáváním jaderných zátarasů věnovat mimořádnou pozornost. Při operační orientaci dává včas a dostatečně podrobné podklady pro přípravu informačních zpráv náčelníků i pro zpracování předběžných nařízení svazkům (útvaram), k zabezpečení souběžného plánování a řešení všech úkolů, které souvisí s přípravou k překonání jaderných zátarasů.

Velitel armády (svazku), po prostudování a zakreslení potřebných údajů z výpisu u operační směrnice frontu (bojového rozkazu velitele armády), seznámí se s výpisem z mapy předběžného vyhodnocení účinků jaderných zátarasů nadřazeného štábu velení, pokud ji štáb dostal. Bude výhodné, aby vyslechl informaci náčelníka zpravodajského oddělení o posledních zprávách o nepříteli z hlediska příprav k používání jaderných min. Bude-li alespoň zčásti již k dispozici předběžné vyhodnocení účinků jaderných zátarasů, bude vhodné také vyslechnout stručnou informaci náčelníka štábu (NOO) o možném vlivu použití jaderných min na plnění úkolu armády (svazku). To bude také kromě obvyklých otázek obsahem ujasnění úkolu velitele armády (svazku). Velitel své závěry z ujasnění úkolu porovnává s návrhem náčelníka štábu, svých zástupců a náčelníků a připraví v součinnosti s nimi svůj zámysl.

Při operační orientaci bude z hlediska vedení útoku s překonáváním jaderných zátarasů vhodné řešit kromě obvyklých otázek:

— náčelník zpravodajského oddělení informuje o posledních zprávách z přípravy nepřítele k použití jaderných min a náčelník operačního oddělení o základních závěrech z předběžného vyhodnocení účinků jaderných zátarasů, pokud již bude rozpracováno, nebo z mapy vyhodnocení jaderného zátarasu zasláné nadřízeným štábem;

— velitel armády (svazku) **v zámyslu** stanoví hlavní opatření k zabránění uložení a aktivace jaderných min, předpokládané směry a způsoby překonávání jaderného zátarasu prvním a druhým sledem, jeho zasazení do útoku;

— při vyhlášení časového plánu práce štábu dále náčelník štábu stanoví způsob a lhůty zpracování předběžného vyhodnocení účinků jaderných zátarasů a do kdy odeslat výpisy oddělením štábu a podřízeným svazkům (útvaram);

— v pokynech k přípravě **informačních zpráv** stanoví velitel z hlediska přípravy a vedení útoku s překonáváním jaderných zátarasů rovněž některé specifické otázky.

Velitel armády (svazku) hodnotí situaci nepřítele a vlastních vojsk s důrazem na opatření k překonávání jaderných zátarasů, a to zpravidla současně s přijímáním informačních zpráv.

V rozhodnutí k vedení útoku s překonáváním jaderných zátarasů je povinen velitel, kromě obvyklého, stanovit:

— opatření k zabránění uložení a aktivace jaderných min;
— způsoby překonání jaderného zátarasu, bude-li aktivován postupně nebo najednou, před zahájením, nebo v průběhu útoku, a to:

- směry (pásma) a způsoby jeho překonání;
- směry objížděk prostorů boření, záplav a požárů, jakož i nebezpečných prostorů radioaktivního zamoření;
- vyčkávací prostory do poklesu vysokých úrovní radiace.

Při určování úkolů vojskům, kromě obvyklých opatření velitel udává:

— předpokládané prostory uložení jaderných min, stanoviště roznětu a systém obrany a ochrany jaderného zátarasu;

— úkoly představeným odřadům a taktickým vzdušným výsadbám k zabránění uložení nebo aktivace jaderných min a způsob jejich činnosti po aktivaci zátarasu;

— úkoly, počty a složení skupin zneškodňování jaderných min;

— svazkům (útvaram) prvního sledu: způsoby a směry překonání prostorů radioaktivního zamoření, boření, záplav a požárů;

— raketovému vojsku, letectvu a dělostřelectvu: úkoly k ničení skladů, výdejních míst jaderné munice, stanovišť roznětu, jednotek obrany a ochrany jaderného zátarasu a úkoly k palebné podpoře jednotek při překonávání jaderného zátarasu;

— svazkům (útvaram) protivzdušné obrany: úkoly k obraně představených odřadů a hlavních sil při překonávání jaderného zátarasu,

— ženijním svazkům, útvaram a jednotkám: úkoly ženijního průzkumu, síly a prostředky přidělené vojskům k překonání prostorů radioaktivního zamoření, boření, záplav a požárů;

— útvaram a jednotkám chemické ochrany: úkoly radiačního průzkumu jaderného zátarasu a speciální očisty vojsk a týlu.

Velitel armády (svazku) je dále povinen vyčlenit potřebné síly a prostředky k ničení jaderných zátarasů.

Na základě rozhodnutí organizuje štáb podle pokynů velitele přípravu vojsk k překonání jaderných zátarasů.

Do plánu operace se zahrnují některé další údaje z mapy a tabulek předběžného vyhodnocení účinků jaderných zátarasů.

— Článek 79 Vševojsk-2-6 stanoví, že v rozhodnutí velitele a plánu operace musí být řešeny **dvě varianty vedení útoku** s překonáváním jaderného zátarasu, a to:

— útok v podmínkách, kdy nepřítel aktivoval jaderné miny a

— útok v podmínkách, kdy nepřítel jaderné miny neaktivoval, ale může tak kdykoli učinit.

Toto variantní řešení rozhodnutí velitele nepokládám za nutné ani potřebné proto, že druhá varianta vedení útoku bude trvat jenom relativně velmi krátké období. Je nutné předpokládat, že uložil-li nepřítel v pásmu útoku jaderné miny, bude je aktivovat, a to zpravidla před nebo po vstupu vojsk do prostorů jejich uložení.

Jak již vyplynulo z obsahu rozhodnutí velitele, bude tedy účelnější stanovit způsoby překonání jaderného zátarasu ve variantách, kdy nepřítel skutečně aktivaci jaderných min najednou, v celém jaderném zátarasu současně, nebo pouze na směrech, kde probíhá bojová činnost buď současně, nebo i postupně tak, jak vojska přicházejí k jednotlivě položeným jaderným minám. Přitom bude nutné především řešit varianty vedení útoku při aktivaci jaderných min najednou v celém jaderném zátarasu a na směrech, kde vojska vedou bojovou činnost, jako případy nejsložitější.

Tyto varianty vedení útoku bude nutné rozpracovat v plánu operace (grafickém rozhodnutí), ale především je rozebrat při **organizaci součinnosti**. Při ní je nutné sladit činnost předsunutých odřadů, taktických vzdušných výsadků, letectva, raketového vojska, dělostřelectva a vojsk prvních sledů k zabránění aktivace jaderných min, určit způsoby a pořadí překonávání aktivovaných jaderných zátarasů a odstraňování následků použití jaderných min. Všem silám a prostředkům, které plní tyto úkoly, se stanoví systém součinnostních a rozpoznávacích signálů.

Plánování a příprava útoku s překonáváním jaderných zátarasů bude klást na velitele a štáb armády (svazku) zvýšené požadavky. Bude třeba připravit nový dokument „Mapu předběžného vyhodnocení účinků jaderných zátarasů“ s potřebnými propočty a kalkulacemi, která bude sloužit jako jeden z hlavních podkladů k přijetí rozhodnutí velitele armády (divize). Také musí řešit všechny uvedené úkoly.

Bude to dále vyžadovat celou činnost velitelů a štábů všech stupňů racionalizovat a využít k tomu všech dostupných prostředků mechanizace a automatizace.

ZPŮSOBY BOJOVÉ ČINNOSTI STÍHACÍHO LETECTVA

Způsoby bojové činnosti stíhacího letectva rozebírá „Bojový řád stíhacího letectva“ Let-1-7, který platí od 1. června 1966.

V článku 13 uvádí:

„Při plnění bojových úkolů používá stíhací letectvo tyto hlavní způsoby bojové činnosti:

- přepad ze střehu na letiště;
- přepad ze střehu ze vzduchu;
- samostatné vyhledávání a ničení vzdušných cílů (lov);
- údery na pozemní (námořní) cíle.

Při zabezpečování bojové činnosti útvarů a jednotek jiných druhů letectva kromě toho stíhací letectvo provádí:

- hlídkový doprovod;
- vyčištění vzdušného prostoru.“

Přepad ze střehu na letiště

záleží v tom, že stíhací letouny, které jsou na letišti v pohotovosti, vzlétají vstříc vzdušnému cíli, aby jej zničily po jeho zjištění vlastními radiotechnickými prostředky. Od okamžiku zjištění vzdušného cíle příslušné velitelské (naváděcí) stanoviště vypočítává prvky navedení ke střetnutí s cílem a tyto prvky letu předá-

vá stíhacímu letounu. Od okamžiku, kdy se po vzletu dostane stíhací letoun do dosahu vlastního přehledového nebo naváděcího radiolokátoru, prvky letu k přepadu cíle stanoviště neustále upřesňuje a předává na palubu letounu. Prvky letu k přepadu cíle vypočítává buď ručně (různými grafickými metodami), nebo na počítači, který předává výsledky výpočtu — prvky letu na palubu letounu.

Protože proces přepadu stíhacím letounem spotřebuje poměrně dlouhou dobu, je tento způsob bojové činnosti k přepadu nepřátelských letounů akceschopný v závislosti na výšce a rychlosti letu těchto letounů. Ve velké výšce letu cílů, kde může náš radiotechnický systém disponovat poměrně velkými dálkami dosahu, může stíhací letectvo účinně působit ze střehu na letiště i proti cílům letícím poměrně velkou rychlostí letu dříve, než tyto mohou zasáhnout proti bráněným objektům. V malých výškách letu je tento způsob bojové činnosti neakceschopný v důsledku malého, nebo naprosto žádného dosahu radiolokátorů. Za podmínky, kdy půjde o obranu objektů před údery nepřátelského letectva při letech v malých výškách, nebo velkou rychlostí budeme používat jiných způsobů bojové činnosti, založených na „pohotovosti“ stíhacích letounů ve vzduchu.

Při střežení na letišti jsou letouny udržovány ve dvou až třech pohotovostních stupních.

Pohotovost číslo jedna je taková pohotovost, při které jsou letouny i piloti připraveni k okamžitému vzletu a přepadu vzdušných cílů. Musí být učiněna taková opatření, aby k přepadu vzdušných cílů z pohotovosti číslo jedna spotřebovali pasivně pouze dobu potřebnou na spuštění motorů, pojištění, vzlet, stoupání do výšky letu a cíle a sblížení se s ním a na zatáčku do směru letu cíle.

Vzhledem k tomu, že jde o poměrně náročný způsob bojové činnosti z hlediska fyzické únavy pilotů, je účelné určovat na každém letišti do této pohotovosti sice dostatečný počet letounů, ale maximálně takový počet, který je nezbytný. Je to teoreticky takový počet letounů, který je schopen vzlítnout v průběhu doby přechodu do pohotovosti číslo jedna dalších letounů, které jsou v pohotovosti číslo dvě.

Ve vztahu k šířce letišť (která umožňuje vzlet pouze jednoho letounu nebo dvojice), k denní době (den, noc) a k povětrnostním podmínkám (které ovlivňují nejen počet současně vzletajících letounů, ale značně i intervaly, ve kterých za sebou mohou stíhací letouny startovat), je nezbytný počet letounů v pohotovosti číslo jedna různý. Uvažujeme-li o normě přechodu letounů z pohotovosti číslo dva do pohotovosti číslo jedna asi 4 až 5 minut, pak bude nutné udržovat na letišti s jednou vzletovou dráhou v pohotovosti číslo jedna přibližně asi tento počet letounů:

Za normálních povětrnostních podmínek ve dne 8—10, v noci 4—6 letounů, za ztížených povětrnostních podmínek ve dne 4, v noci 2—4 letouny.

I když střeh na letišti nezabezpečuje včasný přepad vzdušných cílů z všech podmínek, je tento způsob bojové činnosti základní při plnění takřka všech úkolů stíhacího letectva. V případech, kdy není možný včasný zásah proti vzdušným cílům a je tedy nutné použít jiného způsobu bojové činnosti, je nutné udržovat stíhací letouny ve střehu na letišti. Většina ostatních způsobů bojové činnosti, jako např. střeh ve vzduchu, hlídkový doprovod, lov apod., je zpravidla zahajována ze střehu na letišti. Střídání skupin ve střehu ve vzduchu není myslitelné jinak, než využitím střehu na letišti. Konečně i udržování poměrně velkého počtu letounů ve způsobech bojové činnosti, které souvisí s udržováním letounů ve vzduchu, je velmi proble-

matické. Proto při organizaci bojové činnosti stíhacího letectva je nutné důkladně zvažovat počty letounů, udržované na každém letišti v nejvyšším stupni pohotovosti, tj. v pohotovosti číslo jedna.

Pohotovost číslo dva je taková pohotovost, při které jsou letouny připraveny k okamžitému vzletu a přepadu vzdušných cílů jako v pohotovosti číslo jedna, avšak piloti, na rozdíl od pohotovosti číslo jedna, nejsou v letounech, nýbrž mimo letouny, v jejich blízkosti, v odpočívárně, krytu apod. Jsou však připraveni na povel okamžitě nastoupit do letounů a přejít do pohotovosti číslo jedna, popřípadě po nastoupení do letounů ihned vzlítnout.

Pohotovost číslo dva je tedy určitou zálohou pohotovosti číslo jedna a je určena k doplňování počtu letounů, které na výzvu odstartovaly z pohotovosti číslo jedna. Odstartovaly-li všechny letouny z pohotovosti číslo jedna a počet stíhacích letounů nestačí pokrýt všechny cíle, mohou být letouny z pohotovosti číslo dva použity k přepadu vzdušných cílů v zápatí za letouny, použitými z pohotovosti číslo jedna.

Z tohoto hlediska vlastně není mezi pohotovostí číslo jedna a dva v podstatě rozdíl až na to, že piloti v pohotovosti číslo dva mohou odpočívat, zatím co piloti v pohotovosti číslo jedna jsou vystaveni určité fyzické únavě. Proto je nutné pečlivě zvažovat, jaké počty letounů je nutné udržovat v pohotovosti číslo jedna.

Důležitou otázkou, která při organizaci střehu na letišti není často doceněna, je správná volba počtu letounů udržovaných v pohotovosti číslo jedna a dva dohromady. Často se v praxi setkáváme s tím, že do pohotovosti číslo jedna bývá u stíhacího leteckého pluku určována jedna letka a do pohotovosti číslo dva ostatní dvě letky, ačkoli není reálné, aby 100 % letounů pluku bylo udržováno v pohotovosti. Je nutné vzít v úvahu, že určitý počet stíhacích letounů bude zcela určitě i v jiném stavu, než v pohotovosti, např. ve vzduchu, na letišti po přistání z letu, ve stavu poškozených a zničených letounů apod.

Určení tohoto počtu letounů, tj. počtu letounů udržovaných na letišti v pohotovosti číslo jedna a dva dohromady, je poměrně složitou záležitostí. V každém případě je to menší počet, než je stoprocentní stav letounů pluku. Je to takový počet letounů, který zbude po odečtení z celkového počtu těch letounů, které jsou v daném momentu ve vzduchu, ve stavu ztrát a letounů, které jsou po přistání doplňovány pohonnými

hmotami a výzbrojí, aby mohly být potom začleněny do pohotovosti čísla dva.

Celý tento proces přechodu letounů z jednoho stavu do druhého je nutné si představit jako velmi složitý a dynamický proces. Stíhací letouny budou v závislosti na vývoji situace startovat v nepravidelných intervalech a v různém počtu k přepadu vzdušných cílů převážně z pohotovosti číslo jedna. Doba potřebná pro pobyt stíhacího letounu ve vzduchu bude, podle charakteru cíle, různá. Po přepadu vzdušných cílů budou letouny přistávat na letišti a po přistání budou doplňovány pohonnými hmotami a výzbrojí a poté použity nejdříve v pohotovosti číslo dvě a později v pohotovosti číslo jedna. Celý koloběh se bude opakovat, pokud nedojde v některé jeho fázi k vyřazení letounu z bojové činnosti.

Počet letounů v pohotovosti číslo jedna a dva bude do určité míry proměnlivý a bude k danému momentu záviset na náletové situaci nepřítelů (počtu nepřátelských letounů ve vzduchu), na době přípravy letounů po přistání k opakovanému použití a na počtu současně vyřazených letounů z boje. Ve skutečné bojové činnosti by se tyto počty regulovaly automaticky podle vývoje situace. Chtěli-li bychom v míru dojít k určitým reálným počtům letounů udržovaných v pohotovosti číslo jedna a dva, bylo by nutné řešit poměrně složitou úlohu hromadné obsluhy s řešením soustavy diferenciálních rovnic s konstantními koeficienty

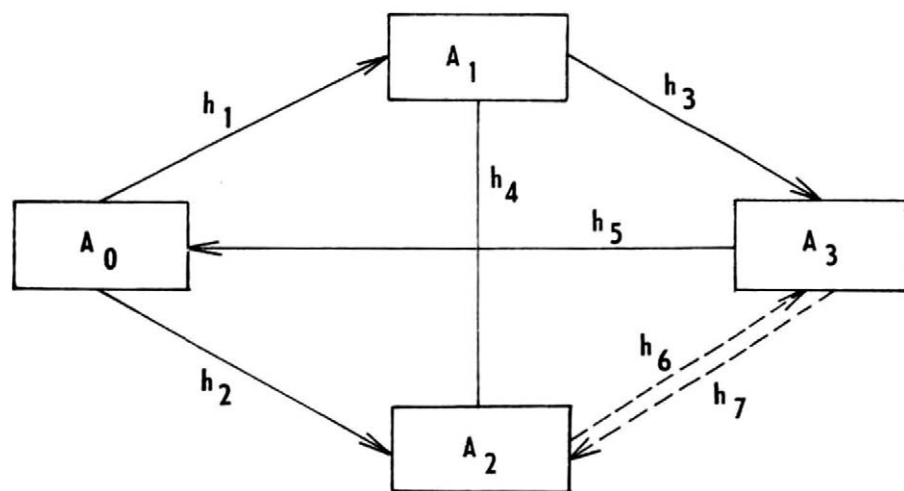
— uvažovali-li bychom v určitém časovém úseku o konstantní hustotě — náletu nepřítelů a tedy i o vzletech stíhacích letounů k přepadu v pravidelných intervalech.

Uvažujeme-li, že stíhací letouny u pluku mohou být ve čtyřech různých stavech, znázorněných na obrázku, a že mezi jednotlivými stavy „proudí“ letouny s hustotou h_n (počet letounů za hodinu), můžeme z tohoto schématu vyvodit 4 diferenciální rovnice s koeficienty h_n , pomocí kterých vyřešíme k určitému okamžiku počet letounů v jednotlivém stavu (A_0, A_1, A_2, A_3), kde symboly $A_0—A_3$ znaменají:

- A_0 — počet letounů v pohotovosti č. 1 a 2,
- A_1 — počet letounů, které jsou ve vzduchu,
- A_2 — ztráty a ostatní letouny mimo provoz,
- A_3 — počty letounů, které jsou po přistání připravovány do pohotovosti č. 1 a č. 2.

Abychom mohli úlohu řešit, musíme ji počítat od počátku, tj. od okamžiku, kdy všechny letouny budou ve stavu A_0 , tj. v pohotovosti číslo jedna a dva. V ostatních stavech budou počty nulové a začnou se naplňovat teprve po zahájení řešení úlohy.

Graficky můžeme úlohu znázornit takto (viz obr. 1):

Obr. 1

Jednotlivé šifry určují směr toku „proudu“ letounů; přitom hustoty proudů označují symboly h_n .

Hustoty přechodu z jednoho stavu do druhého h_n jsou závislé na počtu vzletů, které připadají na každý letoun za 24 hodin, na průměrné době setrvání letounu v pohotovosti číslo 1 a 2 mezi jednotlivými lety, na průměrné době trvání bojového letu, na střední době přípravy letounu k opakovanému letu a samozřejmě i na ztrátách letounů ať již na letišti, nebo ve vzduchu. Čím bude průměrná doba pobytu letounu v pohotovosti č. 1 a 2 delší a doba přípravy letounu k opakovanému letu kratší, tím se bude v pohotovosti číslo 1 a 2 hromadit více letounů a naopak.

Z grafického znázornění můžeme vyvodit soustavu diferenciálních rovnic, které znázorňují početní naplněnost toho kterého stavu v kterémkoli okamžiku po zahájení úlohy:

$$\frac{dA_0}{dt} = h_5 A_3 - A_0 (h_1 + h_2);$$

$$\frac{dA_1}{dt} = h_1 A_0 - A_1 (h_3 + h_4);$$

$$\frac{dA_2}{dt} = h_2 A_0 + h_4 A_1;$$

$$\frac{dA_3}{dt} = h_3 A_1 - h_5 A_3;$$

Řešením této soustavy diferenciálních rovnic s konstantními koeficienty obdržíme průběh jednotlivých neznámých A_0 až A_5 ke každému okamžiku po zahájení úlohy (viz obr. 2).

Z grafu je jasné, že na začátku řešení úlohy bude průběh jednotlivých funkcí podléhat prudkým změnám. Po ustálení soustavy, tj. v našem případě asi za 2 až 3 hodiny bojové činnosti budou mít hlavní funkce (A_0 , A_1 , A_3) stejnoměrný průběh. Z grafu (A_0) maximálně třetinu schopných letounů.

V pohotovosti číslo 1 je potom účelné udržovat podstatně menší počet letounů, a to takový počet, který je schopen současně vzlétnout za dobu přechodu ostatních letounů z pohotovosti číslo 2 do pohotovosti číslo 1.

Přepad ze střehu ve vzduchu

Tento způsob bojové činnosti stíhacího letectva záleží v tom, že stíhací letouny létají v prostorech střehu ve vzduchu, od-

kud je pozemní naváděcí stanoviště vysílají k přepadu zjištěných vzdušných cílů.

Přepadu ze střehu ve vzduchu použijeme tehdy, nemůžeme-li včasný přepad vzdušných cílů zabezpečit ze střehu na letišti.

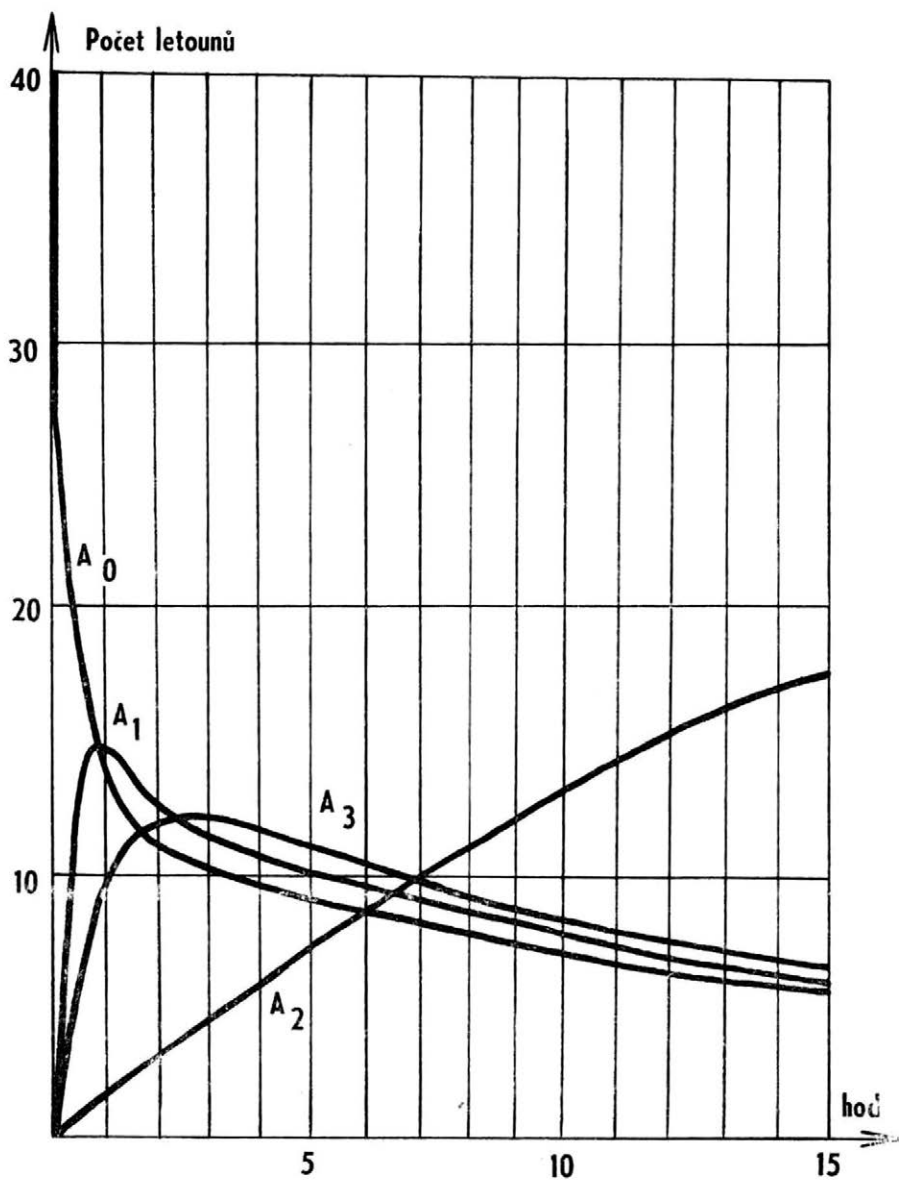
Výhodou střehu ve vzduchu je, že se doba přepadu vzdušného cíle podstatně zkracuje oproti přepadu ze střehu na letišti a je tudíž možný přepad vzdušných cílů při podstatně menším dosahu radiolokátorů (např. v malých výškách letu cílů), než při přepadu ze střehu na letišti.

Tento způsob bojové činnosti je základem pro stíhací letectvo, které brání vojska prvního sledu frontu, zvláště v aktivní bojové činnosti.

Doba střehu ve vzduchu volíme tak, aby letounům zůstala nezbytná záloha paliva k vedení vzdušného boje, který může začít ke konci střehu. Maximální doba střehu ve vzduchu není tedy doba, kterou může letoun létat ve stanoveném prostoru vzhledem k jeho vzdálenosti od letiště, stanovené výšce letu, zásobě paliva a režimu letu. Při stanovení maximální doby střehu ve vzduchu tuto dobu zkrátíme o dobu, která připadá na vzdušný boj. V opačném případě by byl letoun ke konci doby střehu ve vzduchu již neakceschopný k přepadu vzdušného cíle.

Při organizaci střehu ve vzduchu je však tato doba maximálního střehu ve vzduchu pouze orientační hodnotou, a to zejména pouze pro případy, kdy za celou dobu střehu nebude letoun naveden na vzdušný cíl.

Ve většině případů by situace byla zcela jiná. V míru si plně neuvědomujeme, že by takřka žádný z letounů „nevyržel“ v prostoru střehu ve vzduchu uvedenou maximální dobu střehu. Skutečná doba pobytu letounu v prostoru střehu ve vzduchu bude náhodnou veličinou, závislou na náletové hustotě nepřátelského letectva. Vzhledem k předpokládané vysoké hodnotě náletové hustoty nepřítelů bude skutečná doba střehu ve vzduchu podstatně kratší než je maximální možná doba střehu. Plánovat dopředu pravidelné střídání letounů v prostorech střehu ve vzduchu je z tohoto důvodu nemožné a střídání stíhačů v prostorech střehu ve vzduchu organizujeme s využitím střehu na letišti. Jiným způsobem můžeme organizovat ve skutečné bojové situaci efektivní střídání letounů ve střehu ve vzduchu. Přitom je nutné si uvědomit, že stíhací letoun, který startuje ze střehu na letišti s cílem střídání jiný letoun, který byl těsně před tím vyveden z prostoru

Obr. 2

střehu ve vzduchu k přepadu vzdušného cíle, je akceschopný teprve až po zaujetí místa svého předchůdce ve stanoveném prostoru střehu. Ve většině případů bude tento letoun akceschopný daleko dříve a sice brzo po startu, po nastoupání určité výšky, zejména tehdy, vletne-li již do dosahu vlastního naváděcího radiolokátoru. Od tohoto okamžiku jej můžeme již navádět na vzdušný cíl, ukáže-li se nutnost použít jej k přepadu dříve, než dosáhne prostoru střehu ve vzduchu. V některých případech může být pro přepad vzdušného cíle cennější než stíhač v prostoru střehu ve vzduchu. To přichází v úvahu tehdy, když letoun nebo skupina letounů je v rozhodujícím okamžiku v prostoru střehu ve vzduchu ve velmi nepříznivé poloze vůči směru letu cíle; např. letěl-li v tomto momentu se stejným kursem letu jako cíl, zatímco letoun, který odstartoval a letí do prostoru střehu ve vzduchu, letí zásadně vstříc přilétávajícím nepřátelským letounům.

Vzhledem k velké spotřebě paliva volíme při střehu ve vzduchu ekonomické rychlosti letu a ekonomické výšky letu. U soudobých stíhacích letounů není problémem zisk nebo ztráta výšky letu a zisk rychlosti letu v procesu sblížení se vzdušným nepřítelem.

Prostory střehu ve vzduchu volíme v blízkosti čáry střetnutí a mimo náletový směr. To umožňuje jednak volit je mimo prostory účinného dosahu PLRV, jednak výhodněji řešit navádění na vzdušné cíle. Mimoto dbáme na to, aby prostory střehu ve vzduchu byly v dosahu vlastních radiolokátorů.

Přes značné časové výhody střehu ve vzduchu nemůže ani tento způsob bojové činnosti vždy zajistit včasný přepad vzdušných cílů. To platí pro podmínky, kdy dosahy radiolokátorů nedávají možnost jeho realizace, jako např. při přepadu vzdušných cílů, které letí v malých nebo přízemních výškách letu.

Samostatné vyhledávání a ničení vzdušných cílů („lov“)

Tento způsob bojové činnosti spočívá v tom, že stíhací letouny létají v určených prostorech „lovu“, ve kterých samostatně, bez navádění vyhledávají vzdušné cíle zrakem, nebo pomocí palubních radiolokátorů a po jejich vyhledání je pronásledují a ničí.

Lov má význam v těch prostorech a výškách letu cíle, kde není dostatečný radiolokační přehled, kde je tedy navádění

stíhacích letounů na vzdušné cíle neřešitelné.

Stíhací letouny však můžeme v některých případech čas od času informovat o poloze cílů v jejich prostoru, avšak ne tak často, aby to stačilo k jejich dokonalému navádění.

Prostory lovu volíme zásadně před časem střetnutí a letouny je obsazují podle potřeby takovým počtem, který je schopen zajistit po určitou dobu obranu vojsk a objektů před úderem nepřátelského letectva.

Údery na pozemní cíle

Úderů na pozemní cíle, jakožto způsobů bojové činnosti používáme v případech, kdy úkolem stíhacího letectva je umlčovat nebo ničit nekryté pozemní cíle, většinou v zájmu zabezpečení své bojové činnosti (ničení PVO), nebo při výjimečném ničení jiných důležitých cílů, jako jsou prostředky jaderného napadení nepřítele a nepřátelské letectvo na letištích.

Hlídkový doprovod

Tento způsob bojové činnosti se podstatně liší od „doprovodu“, široce používaného ve druhé světové válce zejména k ochraně mohutných bombardovacích svazů strategického letectva.

Hlídkového doprovodu používáme k zabezpečení bojové činnosti malého počtu skupin letounů jiných druhů letectva. Tento způsob bojové činnosti stíhacího letectva tkví v tom, že se stíhací letouny pohybují vůči zabezpečovaným letounům s takovými rozestupy a vzdálenostmi, aby byli schopni včas odrazit ztče nepřátelských stíhacích letounů. Tyto podmínky můžeme zajistit v současné situaci pouze vedením stíhacích letounů na stanovených tratích letu pomocí radiolokátorů a jejich radiolokačním naváděním na vzdušné cíle. V podstatě jde o pohyblivý střeh ve vzduchu, s předem naplánovanými tratěmi letu stíhacích letounů.

Vzhledem k tomu, že tento způsob bojové činnosti stíhacích letounů je závislý na pozemních naváděcích stanovištích a na dosahu radiolokátorů, má co do hloubky činnosti omezené možnosti. Hranicí jeho účinnosti není dokonce ani hranice dosahu radiolokátorů v dané výšce letu. Účinnost hlídkového doprovodu má stejně jako ve vzduchu hranici na čáře, ze které již vzhledem k maximálnímu dosahu radiolokátorů není řešitelné přístrojově navádění vlastních letounů na letouny nepřítele.

Vyčištění vzdušného prostoru

Tento způsob bojové činnosti stíhacích letounů je založen na samostatném vyhledávání a ničení nepřátelských stíhacích letounů na letových tratích a v prostoru bojové činnosti zabezpečovacích letounů. Používáme ho převážně při zabezpečování velkého počtu letounů a v prostorech mimo účinný dosah radiotechnických naváděcích prostředků. Stíhací letouny plní

tento úkol obvykle velkým počtem letounů s krátkým časovým předstihem před zabezpečovanými letouny. Tento časový předstih volíme vzhledem k druhu zabezpečovaného letectva a charakteru jím plněného úkolu tak, aby stíhací letouny vytvořily na trati letu a v prostorech bojové činnosti krátkodobou nadvládu ve vzduchu, která umožní nerušené splnění úkolu.

Způsob bojové činnosti je souhrn činitelů, které jsou nejvhodnější pro plnění bojového úkolu. Protože podmínky, za kterých vede stíhací letectvo bojovou činnost se neustále mění, mění se i jeho způsoby bojové činnosti, a to jak z hlediska jejich obsahu a náplně, tak z hlediska celkové struktury způsobů bojové činnosti.

Správné chápání obsahu a možnosti jednotlivých způsobů bojové činnosti stíhacího letectva je podmínkou jejich správné volby při řešení tak závažných úkolů stíhacího letectva, jako je obrana pozemních vojsk a týlových objektů a zabezpečení bojové činnosti jiných druhů letectva, a je podmínkou úspěchu stíhacích letounů v boji s nepřítelem.

POZNATKY Z VÝCVIKU

POZOROVATELŮ DĚLOSTŘELECTVA

Poslední léta věnujeme v rámci dělostřelectva divize intenzivní pozornost výcviku pozorovatelů vzdušného průzkumu z řad důstojníků dělostřelectva a uplatňujeme požadavek, aby každý dělostřelecký útvar i oddělení dělostřelectva divize měly trvale vycvičeného jednoho pozorovatele pro vzdušný průzkum z vrtulníků vojenského letectva. V roce 1973 v rámci ZVO proběhlo cvičení MORAVA, kde za účasti oddělení dělostřelectva armády, divizí a operačních skupin dělostřeleckých útvarů spolu s průzkumným leteckým plukem a tehdejšími vrtulníkovými letkami divizí byly procvičovány praktické otázky použití vzdušného průzkumu ve prospěch RVD. Průběh tohoto cvičení podrobně rozebírá plukovník Bartoň v článku „Poznátky ze cvičení RVD s prostředky vzdušného průzkumu“ ve Vojenské mysli čís. 3/74.

V tomto článku chci předat některé praktické zkušenosti z plánování, řízení a vedení vzdušného průzkumu hlavně prostředky vojenského letectva a poukázat na zvláštnosti této problematiky.

Využití průzkumného letectva

Zkušenosti ukazují, že nejčastější variantou bude centralizované využívání a řízení průzkumného letectva v rámci RVD fronty a armády. Divizím budou přidělo-

vány jednotlivé vzlety průzkumného letectva v průměrném počtu 1–3 vzlety na den, a to ještě ne všem divizím. Tento počet vzletů bude zpravidla postačovat za předpokladu, že je k vzdušnému průzkumu ve prospěch dělostřelectva divize v dostatečné míře využíváno vojenské letectvo — vrtulníky. Za tohoto předpokladu využíváme přidělených vzletů průzkumného letectva ke zjištění cílů (objektů) v hloubce nad 20 km za čarou dotyku, a to především ke zjišťování prostředků jaderného napadení taktického dosahu. K získání dalších zpráv z hloubky hlavně v pásmu činnosti divize, za předpokladu, že divizi nejsou vzlety průzkumného letectva přiděleny vůbec nebo v malém množství, můžeme s výhodou organizovat odposlech hlášení výsledků vzdušného průzkumného letectva. K tomu je nutné, aby oddělení dělostřelectva divize dostalo včasné upozornění náčelníka průzkumu RVD armády o tom, že v pásmu činnosti divize vzdušný průzkum plní úkoly. Zabezpečit trvalý odposlech všech zpráv vzdušného průzkumu je totiž pomocí rádiové stanice R-809 zbytečné i obtížné, nehledě na to, že tato stanice v některých případech bude využívána i pro spojení s průzkumným vrtulníkem vojenského letectva, který plní úkoly průzkumu ve prospěch dělostřelectva divize. V tom-

to směru je nutná úzká součinnost a spolupráce přímo náčelníka průzkumu dělostřelectva divize, — konkrétně vyhodnocovací ústředny ODD se zpravodajským střediskem průzkumného praporu divize, které taktéž odposlouchává výsledky vzdušného průzkumu. Značnou pozornost a péči z hlediska zabezpečení dobrého spojení je nutné věnovat volbě místa zřízení rádiové stanice R-809. Zkušenosti ukazují, že stožár ze soupravy R-809 velmi často nestačí, a proto je nutné umístit anténu do větší výše. Přitom je výhodné, aby rádiová stanice z hlediska rychlého předávání zachycených zpráv byla umístěna v bezprostřední blízkosti Vyhodnocovací ústředny ODD nebo štábu dělostřelecké skupiny. Zpravidla prostory rozmístění těchto jednotek a jejich VS budou v lese, který značně snižuje příjem signálu, je-li anténa umístěna v nižší úrovni než je výška stromů. Tomuto účelu nejlépe vyhovuje vysouvací stožár typu „MAGIRUS“ namontovaný přímo na vozidlo vyhodnocovací ústředny.

Možné varianty využívání vojskového letectva (vrtulníků)

Cvičení MORAVA probíhalo v podmínkách, že divize měla ve své organizaci vrtulníkovou letku, která na žádost NDD a se souhlasem velitele divize vyčleňovala jednotlivé vzlety ve prospěch dělostřelectva divize. V průměru byly denně přidělovány 4 letové hodiny. Tyto 4 hodiny při správném plánování a organizaci představují 5—6 vzletů na den, což je dostačující a odpovídá zhruba vzletovým možnostem jednoho vrtulníku za den. K vedení vzdušného průzkumu můžeme úspěšně používat pouze vrtulníky Mi-1 nebo podobný typ, nikoli typ Mi-4, kde pozorovací možnosti, osobní styk s pilotem i možnosti spojení jsou minimální.

Použití vzletů vrtulníků plánuje náčelník průzkumu dělostřelectva divize v „Plánu průzkumu“ na základě všeobecných údajů o pravděpodobném rozmístění objektů a cílů získaných od zpravodajského oddělení divize, dále pak na základě úkolů dělostřelectva.

Na cvičení byly vyzkoušeny tři varianty. Ve všech případech oddělení dělostřelectva divize mělo k dispozici provozní rádiové údaje vrtulníkové letky a vstupem do rádiové sítě letky vyžadovalo jednotlivé vzlety k plnění úkolů vzdušného průzkumu ve prospěch dělostřelectva divize.

V první variantě vydal pozorovateli rozkaz k průzkumu osobně náčelník prů-

zkumu dělostřelectva divize, nebo dělostřelecké skupiny. Vrtulníková letka včas dostala signál ve své rádiové síti o přípravě a pohotovosti ke startu z prostoru rozmístění letky. Pozorovatel po obdržení rozkazu přesunul se dopravním prostředkem do prostoru rozmístění letky. Zde navázal součinnost s pilotem, připravil se s ním k letu a po navázání spojení s vydávatelem rozkazu zahájil plnění úkolů průzkumu. Výhodou této varianty bylo osobní vydání úkolů pozorovateli, nevýhodou pak značná časová ztráta do startu (přesun pozorovatele do prostoru startu trval v průměru 30 minut).

Druhá varianta byla obdobná jako první s tím rozdílem, že vrtulník startoval z prostoru rozmístění letky s mezipřistáním v blízkosti VS divize nebo dělostřelecké skupiny. V době vydávání rozkazu pozorovateli jiný orgán vytyčil přistávací plochu, po mezipřistání vrtulníku pozorovatel s pilotem se připravil k letu a zahájil plnění úkolů. Výhodou této varianty bylo osobní vydání rozkazu pozorovateli, odpadl přesun pozorovatele do prostoru rozmístění vrtulníků. Nevýhodou pak byla nutnost vytyčovat a upravovat přistávací plochu v blízkosti VS, slabá možnost jejího maskování a tím nebezpečí prozrazení rozmístění prostoru VS, dále pak určitá časová ztráta (i když značně menší), způsobená mezipřistáním v prostoru rozmístění VS.

Třetí varianta byla řešena tak, že pozorovatel, nebo pozorovatelé byli na dobu bojové činnosti trvale v prostoru rozmístění vrtulníkové letky. Oddělení dělostřelectva divize mělo s pozorovateli trvalé spojení, a to buď přímé, nebo vstupem do sítě vrtulníkové letky. Všeobecná předletová příprava pozorovatele s pilotem proběhla předem. Rozkaz ke startu k průzkumu vydal náčelník průzkumu dělostřelectva divize rádiem pomocí hovorové tabulky. Pozorovatel po obdržení rozkazu si pouze krátce ujasnil úkol a upřesnil konkrétní údaje s pilotem a ihned začal plnit úkol průzkumu z prostoru rozmístění vrtulníkové letky. Výhodou této varianty bylo, že časové ztráty byly minimální, byl neustálý osobní styk pozorovatele s pilotem a bylo možné s předvídáním událostí předem osádku vrtulníku připravit k okamžitému startu a plnění úkolů průzkumu. Nevýhoda spočívala v tom, že rozkaz k průzkumu nebylo možné vydat pozorovateli osobně, ale pouze rádiem. Tuto nevýhodu je možné téměř odstranit použitím vhodné a úplné hovorové tabulky a tím zabezpečit úplné vydání rozkazu pro průzkum.

Nejvýhodnější je třetí varianta, protože zabezpečuje neustálý osobní styk pozorovatele s pilotem a maximálně vylučuje časové ztráty, mezi okamžikem vydání rozkazu a startem. V současných podmínkách centralizovaného využívání vrtulníků ORVD armády je možné vydat tímto způsobem rozkaz pro průzkum pozorovateli ihned po startu v době letu z prostoru rozmístění vrtulníků k přednímu okraji. Druhou variantu naopak je možné uplatňovat za předpokladu, že oddělení dělostřelectva divize bude přidělen vrtulník bez dělostřeleckého pozorovatele.

Zkušenosti z řízení vzletů k průzkumu, popřípadě k řízení palby

Dnes, kdy hloubka průzkumu dělostřelectva divize je 30 i více km, je vrtulník jediným prostředkem průzkumu dělostřelectva, který může zjistit a určit polohu cílů v hloubce 10–20 i více km za čarou dotyku. Cíle, které se neprozradí aktivní činností (střelbou, pohybem), není možné zjistit z pozemních pozorovatelů a pozemními technickými prostředky průzkumu vůbec, pokud není přímá viditelnost. V našich terénních podmínkách je přímá viditelnost v průměru do hloubky 1–3 km. To znamená maximálně do hloubky rájůnu obrany praporů 1. sledu. Jeden z nejdůležitějších požadavků na dělostřelecký průzkum je „včas“ zjistit hlavně taktické prostředky jaderného napadení a dělostřelecké baterie, ještě v období relativního klidu před jejich prvním výstřelem. Dnes, kdy prakticky i brigádní dělostřelectvo pravděpodobného nepřítele, tj. houfnice 155 mm, jsou prostředky jaderného napadení, je pozdě tyto zjistit teprve v okamžiku prvního výstřelu. Stále hrozí nebezpečí, že 7–15 % těchto výstřelů mohou být jaderné údery malé ráže. Převážná většina těchto cílů je v hloubce 4–15 km, to znamená v možném dosahu průzkumu z vrtulníků. Právě vrtulník bude tedy často jediným prostředkem dělostřeleckého průzkumu, který zabezpečí průzkum cílů 1. pořadí na stupni divize, to znamená taktických prostředků jaderného napadení, VS divizí a brigád, prostorů soustředění tankových a PT jednotek a dělostřeleckých baterií. Vzniká tedy otázka, jak a kdo má vrtulník jako prostředek vzdušného průzkumu využívat, a tím i otázka, komu a kdy jednotlivé vzlety přidělovat. Článek 76 předpisu Děl-6-5 sice uvádí, že „většina vrtulníků působí na úrovni dělostřeleckých skupin nebo oddílů, menšina pak ve prospěch oddělení dělostřelectva divize“. Ustanovení tohoto článku je však nutné aplikovat dife-

rencovaně podle dané situace, úkolů a možností dělostřelectva. Využívat vrtulníky ke zjištění výše uvedených cílů v prostorech, které pouze předpokládáme, bude výjimečné. Daleko častěji, z hlediska účinnosti, budeme využívat vrtulníky na cíle, které prostorově známe (zjistily je vševojskové PzS nebo SHPz, radio-technický průzkum zjistil rádiové sítě dělostřelectva, známe údaje o všeobecné poloze od vzdušných prostředků apod.) s cílem upřesnit polohu nebo prověřit, zda daný cíl se v tomto prostoru dosud nachází. Tuto formu průzkumu může organizovat pouze oddělení dělostřelectva divize, které má potřebné údaje od zpravodajského oddělení a je tedy schopno plánovat jednotlivé vzlety na cíle, u nichž je maximální pravděpodobnost zjištění nebo upřesnění. Další skutečnost, kterou je nutné mít při plánování a vysílání vrtulníku k průzkumu na zřeteli, je znalost nepřátelského systému PVO a rozmístění PL prostředků. Za předpokladu, že vrtulník vysíláme za přední okraj nepřítele až do hloubky 20 km, s těmito okolnostmi vážně počítáme a nemůžeme jej poslat do prostoru nebo po trase, které jsou silně zabezpečeny prostředky PVO nepřítele. Zprávy o těchto prostředcích opět nebude mít k dispozici ani štáb dělostřelecké skupiny ani dělostřelecký oddíl, ale může je získat pouze oddělení dělostřelectva divize. Další hledisko, které při plánování a organizaci jednotlivých vzletů by mělo být rozhodující, je zásada, že zjištěný cíl musí být v zápatí po zjištění nebo upřesnění ničen nebo umlčován palbou dělostřelectva. Můžeme tedy konstatovat, že bude výhodné plánovat a organizovat jednotlivé vzlety centrálně na oddělení dělostřelectva divize na cíle 1. pořadí a v období získávání podkladů pro palebnou přípravu. Přidělovat vzlety podřízeným by se mělo dít hlavně v průběhu vedení bojové činnosti s možností okamžitého palebného využití zjištěného cíle.

Prostorové normy (pozorovací dálky) zjišťování cílů

Předpis Děl-6-3 v článku 245 hovoří všeobecně o dále 15–20 km, na níž je možné za dobrých pozorovacích podmínek zjistit velké cíle. Děl-6-5 v článku 63 toto konkretizuje na odpálení raket a střelící dělostřelectvo nad 100 mm do 15–20 km, proudy tanků a mechanizovaných jednotek do 20 km, dělostřelectvo při zaujímání palebných postavení do dále 12 km. Výbuchy granátů pak můžeme pozorovat do dále 10 km. Mnozí velitelé

a odborní náčelníci stereotypně vyžadují od pozorovatelů zjišťování cílů na tyto vzdálenosti a nejsou spokojeni s výsledky průzkumu pozorovatelů, jsou-li výsledky na tyto vzdálenosti negativní, je nutné si uvědomit (a praktické výsledky vzdušného průzkumu na skutečné cíle toto potvrdily), že tyto normy odpovídají ideálním pozorovacím podmínkám, nezamaskovanému cíli a cíli v činnosti, např. střelečnické baterie, proudy tanků a mechanizovaných jednotek na přesunu na prашných komunikacích apod. Výsledky vzdušného průzkumu ze cvičení ukázaly, že pozorovatelé — důstojníci dělostřelectva s praxí 5 i více let jsou schopni zjišťovat cíle na dálky 3krát menší. Při cvičení zjišťované dělostřelecké baterie, rakety a velitelská stanoviště byly dobře zamaskované, ve většině případů ve stavu absolutního klidu a pozorovací podmínky vesměs průměrné až špatné. Ve většině případů, za dobrých podmínek, pozorovatelé zjistili palebná postavení dělostřeleckých baterií teprve na dálky 2—5 km.

Další otázkou je, jak velký prostor (v km²) můžeme maximálně udát pozorovateli při úkolu upřesnit předpokládanou polohu cíle. Předpis Dě1-6-5 v článku 20 uvádí pro průzkumné letectvo prostor 20—25 km². Pro vrtulníky musí být tato plocha podstatně menší vzhledem k menší rychlosti vrtulníku a požadavku co nejkratšího času letu v prostoru cíle. Velikost prostoru pro průzkum z vrtulníku by se měla pohybovat v rozsahu 8—12 km². Ve výjimečných případech, jsme-li nuceni vyslat vrtulník k průzkumu větší plochy, je výhodné umístit do vrtulníku 2 pozorovatele, z nichž každý pozoruje jednu stranu ve směru letu; dále ve směru letu využít k pozorování i pilota. Za předpokladu tohoto způsobu pozorování je možné na jeden průlet zabezpečit průzkum v šířce 2—3 km s dálkou průletového pásma 4—6 km, tedy při délce pobytu vrtulníku v prostoru cílů 3—5 minut, podrobně prozkoumat plochu 8—12 km² s možností přesného určení souřadnic cíle. Často a s úspěchem řešíme tuto variantu průzkumu tím způsobem, že vzlet a průzkum vrtulníku je uskutečněn společně se zpravodajským oddělením divize za účasti 2 pozorovatelů, a to dělostřelce a vševojskového zpravodajce.

Vybavenost pozorovatele pomůckami pro průzkum a spojení

Měla by platit zásada, aby těchto pomůcek bylo co nejméně, přitom však mít možnost vést průzkum, určovat polohu cíle a předávat výsledky průzkumu svému

štábu nebo přímo palebné jednotce. První nezbytná pomůcka je mapa prostoru průzkumu co nejpodrobnějšího měřítka, nejlépe 1:50 000 nebo 1:25 000. Je výhodné listy mapy neslepovat, pouze odstihnout okraje map a označit podle použité varianty směnných prvků. V období přípravy k letu si pozorovatel příslušný list nebo listy mapy připraví na podložku stejného rozměru. S velkými slepenými mapami se ve stísněném prostoru vrtulníku těžce pracuje a může to mít za následek i vliv na pilotáž vrtulníku. Mapu je výhodné mít zakódovanou stejným způsobem jako mají všechny jednotky. Dále je nutné, aby pozorovatel měl mapový ukazovatel s možností vyčítání souřadnic příslušného měřítka mapy, „Tabulku bojového velení“ upravenou o specifické výrazy pro vzdušný průzkum na stupni divize, nebo zvláštní samostatnou hovorovou tabulku pro vzdušný průzkum. Je výhodné, aby pozorovatel měl k dispozici provozní rádiové údaje síti řízení palby jednotlivých dělostřeleckých skupin nebo přímo oddílů, aby v případě úkolu „řídít palbu na zjištěný cíl“ přímo vstoupil do sítě příslušné palebné jednotky a na stanovený prověřovací signál řídil palbu. Tento způsob vyžaduje stanovit jednotný volací znak, popřípadě index pozorovatele, které musí znát všichni velitelé dělostřeleckých jednotek do stupně staršího důstojníka baterie v palebném postavení. K vedení průzkumu a řízení palby je nezbytný optický přístroj.

Při téopříležitosti bych se chtěl zmínit o neúčelnosti požadavku Dě1-2-22 při řízení palby při zastřelení rámováním nebo odhadem na přípravu výchozích prvků pro zastřelení pozorovatelem přímo ve vrtulníku. Tento požadavek jednak zbytečně prodlužuje čas pobytu vrtulníku ve vzduchu, jednak klade nároky na vybavení pozorovatele dalšími pomůckami pro střelbu (Tabulky střelby, úhloměr s dlouhým ramenem, kruhové logaritmické počítadlo apod.). Přitom nakonec v samé podstatě výchozí prvky jsou méně přesné, než kdyby je zjišťoval počtář na PUO-3A přímo v palebném postavení. Kromě toho pozorovatel zpravidla nebude mít některé údaje potřebné z hlediska střelby k dispozici, např. povětrnostní a balistické vlivy a opravy, šířku baterie (rozestupy), danou náplň, druh granátu a zapalovač, které jsou v palebném postavení. Daleko výhodnější při tomto způsobu zastřelení je varianta, že pozorovatel zjistí pravouhlé souřadnice, šířku a charakter cíle, tyto údaje předá do palebného postavení s požadavkem připravit zastřelení určitým

způsobem. Počtář v palběném postavení určí všechny potřebné výchozí prvky pro zastřelení na PUO-3A a pozorovatelé do vrtulníku podle způsobu zastřelení udá údaje nutné pro řízení palby. Při tomto způsobu řízení palby by se značně zkrátil čas pobytu vrtulníku ve vzduchu a přesnost výchozích prvků by se naopak zvýšila.

Požadavek nepřetržitého a kvalitního spojení s pozorovatelem hlavně v době průzkumu, popřípadě řízení palby

Rádiové spojení je zpravidla uskutečněno pomocí rádiové stanice R-108. Ke zdvojení a případnému předávání zpráv při ztrátě spojení R-108 můžeme s úspě-

chem využít i palubní stanici vrtulníku, která pracuje na stejném krystalu jako pozemní R-809 pro odposlech u ODD nebo dělostřelecké skupiny. Zkušenosti ze cvičení potvrdily, že rádiová stanice R-108 může zabezpečit trvalé spojení na vzdálenost až do 50 km, za předpokladu některých úprav. Místo náhlavních sluchátek ze soupravy R-108 je nutné používat letecké kukly (nebo tankové přilby), upravené na hodnoty R-108 s hrdebními mikrofony k zamezení hluku motoru v době vysílání. Dále je nutná správná konstrukce vnější antény z hlediska potřebné vlnové délky. V době vysílání pak je výhodné letět směrem k protistanici (směrování drátové antény, popřípadě na dobu vysílání zvýšit výšku letu vrtulníku.

NAVÁŽENÍ MUNICE DO PALEBNÝCH POSTAVENÍ DĚLOSTŘELECTVA

Navážení munice do palebných postavení dělostřelectva při průlomu nepřátelské obrany je velmi náročný a složitý úkol, který musí řešit a podílet se na jeho plnění řada funkcionářů několika velitelských stupňů. Proto vyžaduje konkrétní součinnost při plánování a přesnou činnost vykonavatelů.

Bude organizováno v rozdílné bojové a týlové situaci a při rozdílném materiálním zabezpečení, a proto vždy i jeho metodika bude částečně rozdílná. To potvrzuje několik základních kalkulačních údajů.

Úsek průlomu se volí zpravidla na nejslabším místě obrany nepřítele a z terénního hlediska dostupném pro tanky. Útočná pásma svazků se určují zpočátku širší a směrem k obraně nepřítele se zužují tak, aby bylo zajištěno soustředěné úsilí na užší úsek fronty a tím i 2—3násobná převaha sil a prostředků nad nepřítelem.

Při průlomu nepřátelské obrany se zpravidla kalkuluje s účastí 80—120 dělostřeleckých hlavních na 1 km fronty, v úseku průlomu, který bude u pluku do 2 km a u divize do 4 km. Budou-li prolamovat dvě divize v prvním sledu armády, bude úsek průlomu do 8 km. Tím dosáhne požadavek na počet dělostřeleckých hlavních v průlomu 800 až 1000 ks. Přepočteno na dělostřelecké oddíly, může jejich počet

dosáhnout 45—60 i více dělostřeleckých oddílů.

Dělostřelecké přípravy průlomu nepřátelské obrany se v takovém případě účastní dělostřelectvo pluků, divize, armády a posilové dělostřelectvo frontu. Zpravidla to bude dělostřelectvo obou divizí prvního sledu, dělostřelectvo druhosledové divize (dělostřelecký pluk a protitankový oddíl, dělostřelecké oddíly motostřeleckých pluků), armádní kanónová dělostřelecká brigáda, armádní protitankový pluk a přidělené dělostřelecké brigády frontu. K dělostřelecké přípravě mohou být použita i děla tanků a protitankové dělostřelectvo.

Pro dělostřeleckou přípravu při průlomu nepřátelské obrany bude dělostřelectvo zpravidla organizováno do plukovních, divizních a armádních dělostřeleckých skupin, která bude mít palebná postavení ve vzdálenosti 2—7 km od čáry dotyku. Palebná postavení bude dělostřelectvo zaujímat zpravidla v noci před zahájením dělostřelecké přípravy a v této době bude také nutné do nich navézt munici.

Dělostřelecká příprava může zpravidla trvat 12—25 minut i více (poznatky z Velké vlastenecké války ukazují, že může trvat i 120 minut). Při kalkulaci, že každá zbraň vystřelí v průměru za jednu minutu 2—4 rány, bude činit spotřeba na

jednu hlavě 40–80 nábojů; to představuje v většině děl 0,8–1,2 palebného průměru munice.

Na palebnou podporu útoku je možné kalkulovat se spotřebou 0,25–0,35 pp munice. Palebná podpora bude probíhat ze stejných palebných postavení jako dělostřelecká příprava. Současně je nutné kalkulovat, že po ukončení dělostřelecké přípravy a palebné podpory musí u každého děla zůstat úplná pohyblivá zásoba munice k zabezpečení palebného doprovodu útoku. Celkem může požadavek na navážení dosáhnout 1,0–1,5 pp munice.

Převědeme-li kalkulační spotřebu munice do váhové kategorie, za předpokladu průlomu nepřátelské obrany v šířce 8 km, bude nutné navézt u armády do palebných postavení dělostřelectva asi 2500 až 2800 i více tun munice.

Toto množství munice je nutné dovézt ve velmi krátkém časovém období. Při kalkulaci vzdálenosti skladů od palebných postavení dělostřelectva 80–100 km a rychlosti dopravních proudů 20 km/h bude pro přesun nutné vyčlenit 4–5 hodin, pro naložení a manipulaci 2–4 hodiny, pro složení v palebných postaveních jednu hodinu a pro předání v místě styku asi 10–20 minut. Při této variantě bude tedy nutné pouze na praktické navedení munice kalkulovat potřebu 8–12 hodin.

Rozložení pohyblivých zásob munice u zbraní a v týlových skladech, která bude využívána pro navážení do palebných postavení dělostřelectva při dělostřelecké přípravě průlomu nepřátelské obrany, je podle předpisu Dě1-27-1 toto: (viz tabulka 1)

Rozložení pohyblivých zásob ukazuje, že na jednotlivých stupních velení jsou

vzhledem k předpokládané spotřebě poměrně nízké zásoby, a proto budou využívány zásoby všech stupňů. Kromě toho bude nutné využívat předem umístěné muniční sklady na teritoriu, popřípadě municí vyvezenou do vykládacích stanic na železnici.

Z těchto základních údajů je nutné vycházet při plánování a navážení munice do palebných postavení dělostřelectva k dělostřelecké přípravě při průlomu nepřátelské obrany. Současně je možné udělat několik závěrů, které ovlivní praktické navážení, např.

— hlavní zásady plánování a praktického navážení munice musí být stanoveny na stupni vševojskové armády a postupně budou ve formě rozkazů a odborných nařízení předány ke svazkům a útvarům, kde budou dále konkretizovány;

— při plánování musí být na všech stupních velení trvalá úzká součinnost mezi náčelníkem raketového vojska a dělostřelectva, náčelníkem výzbrojní služby a náčelníkem týlu — zástupcem velitele;

— u většiny zbraní je norma pohyblivých zásob munice 0,5 pp, která by měla u nich zůstat po skončení dělostřelecké přípravy a palebné podpory k zabezpečení palebného doprovodu. Celá spotřeba munice pro dělostřeleckou přípravu se musí navézt. Vzhledem k rozložení pohyblivých zásob ve skladech pluku, divize a armády musí municí navážet všechny uvedené stupně velení i dopravní prostředky fronty;

— odpovědnost za přísun má podle předpisu Týl-1-1 čl. 15 jednoznačně náčelník týlu. Při navážení munice bude ale nutná v rámci ustanovení předpisu určitá delimitace. Náčelník týlu plánuje celý při-

Tabulka 1

	Druh munice v pp				Poznámka
	Děl	RM	PT	tank	
u zbraně	0,5	0,5	0,5	1,0	
týl praporu (oddílu)	—	—	0,2	0,25	
týl pluku	0,3	0,3	0,1	0,25	
týl divize	0,2	0,2	0,2	0,5	
PADS	0,25	0,5	0,25	0,25	
OPFZ	0,5	0,5	0,5	0,5	

sun a zabezpečení předání munice v místě styku orgánů dělostřeleckých útvarů. Za zavedení přísunových proudů z místa styku do palebných postavení dělostřelectva a za složení munice v nich musí odpovídat velitelé dělostřeleckých útvarů (popřípadě velitelé dělostřeleckých skupin). Předání munice v místě styku se musí zúčastnit i orgány služby dělostřeleckého zásobování.

Na základě těchto závěrů je možné postup při plánování navážení munice do palebných postavení dělostřelectva při průlomu nepřátelské obrany dvěma divizemi v prvním sledu v šířce do 8 km řešit takto:

1. Základní plánování musí být organizováno na stupni vševojskové armády.

2. Při plánování musí náčelník raketového vojska a dělostřelectva armády určit podle rozhodnutí velitele armády množství dělostřeleckých oddílů, které se dělostřelecké přípravy zúčastní, od kterých svazků a útvarů jsou vyčleňovány a jejich uskupení do jednotlivých dělostřeleckých skupin, předpokládanou spotřebu munice po družích v palebných průměrech, určit místo a dobu, kam municí požaduje navézt, určit místo styku, odkud zabezpečí zavedení dopravních proudů s municí do palebných postavení a organizační zabezpečení složení munice v palebných postaveních.

Tyto požadavky předá náčelníku výzbrojní služby armády a vydá příslušné rozkazy náčelníkům dělostřelectva divizí, velitelům armádní dělostřelecké skupiny a velitelům přímo podřízeným dělostřeleckých svazků a útvarů.

3. Náčelník výzbrojní služby vševojskové armády zpracuje na základě údajů od NRVD armády rozpočet zabezpečení dělostřelecké přípravy municí a zpracuje žádanku na přísun, kterou předá NT-ZV armády. V žádance uvede, odkud municí a kam dopravit, čas navedení, místo styku dopravních proudů s orgány dělostřeleckých skupin, váhu přísunované munice a požadavek na vozidla. Současně vydá odborné nařízení NVS svazků, náčelníkovi armádního dělostřeleckého skladu a NVS armádních dělostřeleckých svazků a útvarů.

V odborném nařízení uvádí normy spotřeby munice pro jednotlivé druhy zbraní v palebných průměrech, odkud municí odebrat a kde dále doplnit, pohyblivé zásoby, místa styku armádních dopravních prostředků s orgány dělostřeleckých oddílů, dobu navedení munice a případně další organizační otázky.

4. Štáb týlu armády plánuje přísun munice podle předložené žádanky NVS

armády a vydá rozkazy k přesunu náčelníku PAZ, velitelům armádních automobilových praporů, veliteli silničního praporu, vydá týlové nařízení náčelníkům týlů svazků i armádním dělostřeleckým svazkům a útvarům, které se dělostřelecké přípravy zúčastní.

5. Na každém stupni velení společně náčelník výzbrojní služby s náčelníkem týlu zpracují plán navážení munice do palebných postavení dělostřelectva při průlomu nepřátelské obrany. Plán obsahuje schéma navážení munice, počty dělostřeleckých hlavních, které se dělostřelecké přípravy zúčastní, normy spotřeby munice, místo, odkud bude navážena, které dopravní jednotky jí budou navážet, dobu navedení, místa styku dopravních orgánů se spojkami od dělostřeleckých útvarů, přísunové a odsunové cesty, kam budou odeslána prázdná vozidla po vyložení, popřípadě další potřebné údaje. (Možný plán navážení munice podle zpracované dokumentace při cvičení NEUTRON-75 viz obr. 1.)

6. Podobný postup plánování bude na stupni svazků a na stupni útvaru.

7. Podle potřeby bude organizována součinnost mezi náčelníky po odborné linii na všech stupních velení, včetně upřesnění s orgány frontu.

Z metodiky plánování jednoznačně vyplývá, že úspěšné splnění úkolů závisí na těsné součinnosti orgánů dělostřelectva, výzbrojní služby a týlu a na soustavném upřeshňování úkolů mezi stupni velení armáda—divize—útvár.

Podle zkušeností získaných na cvičeních můžeme uvést některé orientační normy pro plánování navážení munice:

— NRVD armády potřebuje na rozpracování úkolů od doby obdržení rozkazu k průlomu nepřátelské obrany přibližně 60—90 minut;

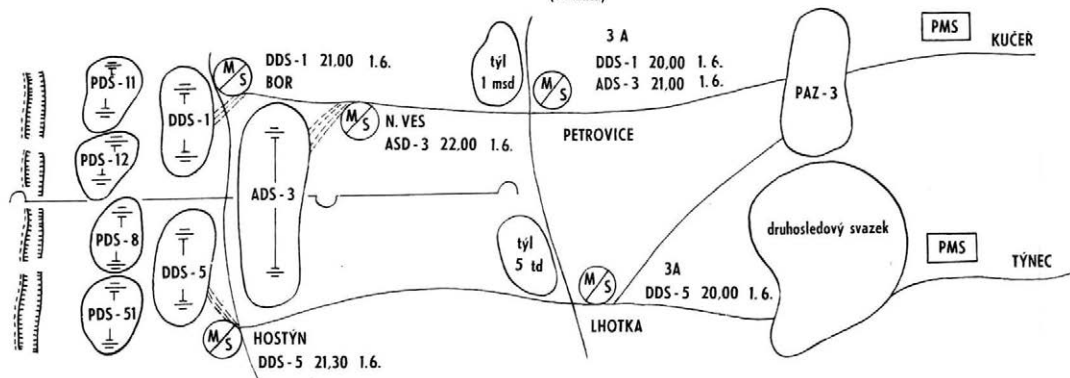
— NVS armády na potřebné kalkulace potřeboval asi 50—60 minut;

— náčelník týlu na zpracování systému přísunu potřebuje rovněž asi 50—60 minut.

Z hlediska této časové kalkulace je nutné na plánování počítat asi 3 hodiny času. Zkrácení tohoto času je ale možné dosáhnout, bude-li pro tento úkol vyčleněna skupina funkcíonářů (příslušník dělostřelectva, orgán výzbrojní služby, doprava a štábu týlu), která bude od samého začátku plánování pracovat společně u NRVD armády. Souběžným plánováním bude možné snížit potřebnou dobu plánování na 1—2 hodiny. Současně budou řešeny všechny vzniklé problémy společně a vydávaná odborná nařízení podřízeným po odborné linii budou shodná.

**Plán navážení munice do palebných postavení dělostřelectva
k zabezpečení průlomu nepřátelské obrany**

(varianta)

Organizace navážení munice:

1. Frontové dělostřelectvo a dělostřelectvo druho-
sledového svazku navězt munici současně se
zaujímáním palebných postavení svými dopra-
vními prostředky vedenými na zádi proudů dělo-
střelectva.
2. Dělostřeleckým svazkům a útvarům v ADS-3
navězt munici 32. apr z PADS.
3. Dělostřeleckým útvarům v DDS-1 navězt mu-
nici ve výši 0,3 pp týlem pluku;
0,2 pp týlem svazku, 0,4–0,5 pp přidělenými
dopravními prostředky frontu.
4. Dělostřeleckým útvarům v DDS-5 navězt mu-
nici ve výši 0,3 pp týlem pluku;
0,6–0,7 pp týlem armády.

Složení dělostřeleckých skupin a kalkulační údaje:

		100 K			122 H			152 KH			130 RM			atd.
		dpr	ppo	pd	dpr	ppo	pd	dpr	ppo	pd	dpr	ppo	pd	
DDS-1	Norma spotřeby	0,75	0,25	—	0,75	0,25	0,35	0,75	0,25	0,35	0,75	0,25	0,35	
	1 dp							12/41	14	19	12/108	36	54	
	do 13 msp				18/39	13	19							
	1 pto	18/45	15	—										
DDS-5	5 dp				18/39	13	19	12/41	14	19	12/108	36	54	
	3 ptp	54/135	45	62										
	atd.													

Poznámka: V čitateli počet hlavní, ve jmenovateli váha navážené munice v tunách

Přehled zabezpečení:

DDS-1	1 dp	0,6 pp tyl 1 td	PMS
		0,3 pp tyl 1 dp	KUČER
		0,2 pp z PAZ-3	
	do 13 msp	0,3 pp tyl 3 msp	PMS
		0,8 pp tyl 3 msd	KUČER
		atd.	

Systém navázení munice může být podle konkrétní bojové a týlové situace časově rozdílný. Jako hlavní varianty můžeme použít:

- dělostřelecké svazky a útvary při zaujímání palebných postavení si současně vezou munici svými organickými týly a přidělenými dopravními prostředky od nadřazeného stupně velení;

- munice je přisunována zpravidla po zaujetí palebných postavení dělostřelečtím vozidlem týlu přes místa styku.

Nejčastěji to ale bude kombinace obou možných variant, jako např.

Navezení munice pro dělostřelectvo frontu, které se dělostřelecké přípravy zúčastní, organizuje svými dopravními prostředky z frontových muničních skladů NT-ZV frontu. Nejvýhodnější bude, když se dělostřeleckými svazky a útvary se přesunou i jejich vozidla s municí z organického týlu a k nim budou ještě se zahájením přesunu do palebných postavení přičleněna vozidla s municí od dopravních útvarů frontu. Tím se vytvoří proud dělostřelectva, který bude mít na zádi potřebnou munici pro dělostřeleckou přípravu a přesune se po stanovené ose a ve stanoveném čase do palebných postavení.

Po složení munice z dopravních prostředků frontu se tyto vrátí do týlu a vozidla organického týlu dělostřeleckých svazků a útvarů mohou podle potřeby zůstat za palebnými postaveními a doplňovat spotřebovanou munici.

Navezení munice pro armádní dělostřelecké svazky je možné organizovat obdobně jako u dělostřelectva frontu.

Navezení munice pro dělostřelectvo svazků bude zpravidla organizováno dopravními prostředky týlu svazků a týlu armády. Nejvýhodnější variantou bude přisunout munici k dělostřeleckému pluku prostředky divizního týlu před zaujetím palebných postavení a ostatnímu dělostřelectvu přes místa styku, která budou určena na armádní silnici ve vzdálenosti 10–20 km za palebnými postaveními dělostřelectva. V místě styku převezme orgán dělostřelectva, popřípadě i výzbrojní služby (zpravidla 1–2 průvodci za celou dělostřeleckou skupinu) proud vozidel s municí a zvedou je do dalšího místa styku, které bude ve vzdálenosti 2–5 km za palebnými postaveními dělostřelecké skupiny. V tomto druhém místě styku budou přisun munice očekávat zástupci dělostřeleckých oddílů, po rozdělení munice podle ráží průvodci zavedou vozidla s municí přímo do palebných postavení. Po složení munice se vozidla vrátí ke svým skladům, nebo do stanoveného prostoru

shromaždiště, popřípadě pojedou přímo k odběru doplnění pohyblivých zásob.

Stejným způsobem bude zpravidla navážena munice dopravními prostředky divize, popřípadě armády, do palebných postavení dělostřelectva pluků.

Ze systému navázení munice do palebných postavení vyplývá, že splnění úkolů je podmíněno úzkou součinností orgánů dělostřelectva, výzbrojní služby a týlu a soustavným upřesňováním údajů mezi jednotlivými stupni velení.

Při navázení munice do palebných postavení dělostřelectva musí být dále vytvořeny některé organizační podmínky, které zabezpečí přesné a včasné splnění úkolů. Např.:

- každé vozidlo musí být označeno druhy munice, které veze, aby jejich rozdělení v místě styku bylo plynulé. Označení je výhodné mít na předním skle vozidla před velitelem vozu;

- velitel proudu musí určit řidičům prostor shromaždiště vozidel po vytvoření, kde seřadí proud pro zpáteční cestu;

- předání munice musí být přítomen orgán výzbrojní služby, který munici vyúčtuje;

- munice musí být složena ve velmi krátkých lhůtách; skládají ji obsluhy děl. Složení řídí velitelé oddílů a baterií a maximálně k němu používají mechanizačních prostředků pro manipulaci s materiálem, které musí k tomuto účelu vyčlenit z dělostřeleckých skladů náčelníci výzbrojní služby. Budou to především řetězové přepravníky, Mavter a vysokozdvížené vozíky. Tyto prostředky budou přičlenovány k zásobovacím proudům s municí;

- navezení munice pro dělostřelectvo, tanky, samohybná děla, PTRS, kulomety, které v průběhu dělostřelecké přípravy ničí cíle přímou střelbou, je nutné řešit zvýšením pohyblivých zásob u zbraně přeložením tahačů a soustředěním dopravních prostředků se zásobami munice od útvarů, které se dělostřelecké přípravy nezúčastní apod.

V praxi se potvrdilo, že je výhodné při navázení munice určovat pro dopravní útvary a jednotky armády a svazků dvě místa styku. V prvním místě styku předat proudy zástupcům dělostřeleckých skupin (podle zásad předpisu Dopr-1-2 čl. 157 a 158), kteří je odvedou do dalšího místa styku (určuje se 2–3 km za rozmístěním dělostřelecké skupiny), kde si zástupci jednotlivých dělostřeleckých oddílů převezmou vozidla pro své dělostřelectvo podle ráží. Kdyžby k tomuto dělení došlo v prvním místě styku, musilo by

v něm očekávat přísun munice až 50 průvodců, což je nereálné;

— časová kalkulace pouze složení munice od doby převzetí v prvním místě styku může být orientačně tato:

10—20 minut předání v prvním místě styku;

20—30 minut přesun vozidel do druhého místa styku;

15—30 minut rozdělení v druhém místě styku;

10—20 minut přesun do palebných postavení dělostřelectva;

40—60 minut složení munice;

— k dělostřelecké přípravě a palebné podpoře bude používána převážně tříštivotrhavá munice, která podle předpisu Dě1-27-1 je u některých ráží děl pouze v minimálním množství; NVS frontu a armády musí přesně stanovit, odkud bude navážena;

— navedení značného množství tun munice bude vyžadovat složení ostatního

materiálu z dopravních prostředků týlu všech stupňů a uvolnění dopravní prostředky využít k přísunu munice;

— k zabezpečení regulace na přísunových silnicích a cestách musí náčelník týlu armády vytvořit odpovídající pořádkovou službu a organizovat doprovod zásobovacích proudů z prostředků silničního praporu armády;

— při plnění úkolu bude nutné řízení z jednoho centra z TVS armády a stanovit pro sledování průběhu plnění samostatná hlášení, např. zahájení přesunu, ukončení naložení munice ve skladech, průjezd proudů kontrolním stanovištěm, předání munice v místě styku, ukončení vyložení apod.

Na základě těchto kalkulací a praktických zkušeností získaných při plánování navážení munice do palebných postavení dělostřelectva při průlomu nepřátelské obrany můžeme stanovit, že úkol bude nejlépe splnit asi za 11—15 hodin od zahájení plánování.

Navážení munice na dělostřeleckou přípravu průlomu nepřátelské obrany je velmi složitý úkol, který vyžaduje značnou součinnost orgánů dělostřelectva, výzbrojní služby a týlu. V článku jsem uvedl pouze hlavní zásady plánování a plnění tohoto úkolu a neuvedl jsem další problémy, jako např. zabezpečení druhů munice u jednotlivých ráží (tříštivé, tříštivotrhavé, pancéřové, svítilcí atd.) podle druhu cílů, zabezpečení utajení navážení munice atd. Navážení munice do palebných postavení je nutné soustavně procvičovat, zdokonalovat a zevšeobecňovat získané zkušenosti.

CHEMICKÉ ZABEZPEČENÍ ZASAZENÍ DRUHÉHO SLEDU

(Dokončení z minulého čísla)

Zasazení druhého sledu frontu (vševojskové, tankové armády)

Z předcházející části článku vyplývá, že druhý sled frontu může být zasazován z hloubky 80–150 km po 4–6 hlavních osách a 2–4 záložních osách; rozvinování do praporečnických proudů bývá 8–10 km od čáry zasazení. Dále vyplývá to, že při jeho zasazení jde především o zabezpečení jeho prvního sledu a armádních prostředků; jeho druhý sled je vzdálen a použití bude řídit a zabezpečovat velitel zasazené druhosledové armády. To znamená, že hloubka sestavy, kterou je nutné zabezpečovat, činí asi 60 km. Úkoly v ní budou plnit jednotky chemického vojska prvosledové armády a prvosledových divízi.

Z toho vyplývá závěr, že prostředky chemického vojska frontu budou zabezpečovat zasazení druhosledové armády v plném rozsahu zásad pro zabezpečení pochodu a prostředky prvosledové armády a divízi v součinnosti s chemickým vojskem druhosledové armády podle dále uvedených zásad.

Radiační, chemický a biologický průzkum

Prostředky prvosledové armády jej organizují do hloubky až 40 km na 5–8 hlavních osách a 2–4 záložních osách. Plně jej zabezpečují jen na hlavních

osách, na záložních osách v případě potřeby po převedení sil z vyřazených hlavních os pochodu. K zabezpečení tohoto úkolu pluk chemické ochrany vyčleňuje dvě čety radiačního a chemického průzkumu. Průzkumné jednotky 3–4 hodiny před příchodem 2. sledu na čáru, odkud zabezpečuje zasazení armáda (60 až 70 km), začnou vést průzkum, a to od čáry zabezpečení prvosledovými svazky (20–30 km). Průzkum na armádní čáře musí ukončit 1/2–1 hodinu před příchodem 2. sledu. Za tu dobu vyhodnotí výsledky a připraví hlášení.

Při příchodu čel 2. sledu na jednotlivých směrech předají velitelé družstev hlášení velitelům proudů a okamžitě pokračují v průzkumu v opačném směru. Průzkum ukončí na čáře, odkud přebírají úkol prvosledové divize. Po splnění úkolu se soustřeďují ve stanoveném prostoru, kde tvoří zálohu. Průzkum na osách od této doby zabezpečuje zasazovaná druhosledová armáda svými prostředky podle zásad, obecných pro účinnou operaci. Do té doby druhosledová armáda zabezpečuje pozemní radiační průzkum jer. ve své pochodové sestavě.

Kromě pozemního radiačního průzkumu vede prvosledová armáda orientační vzdušný radiační průzkum terénu. Průzkum ukončí s vyjitím čel 2. sledu na

číslo zabezpečenou armádou. S cílem dosáhnout nejčerstvějších výsledků nesmí jej zahájit dříve než 1–2 hodiny před příchodem 2. sledu. Za 1 hodinu může prozkoumat 100–120 km jedné osy. To znamená, že jeden vrtulník může v daném úseku armády (40 km) prozkoumat 2–3 osy. K průzkumu všech os jsou zapotřebí 2–3 vrtulníky na 1 hodinu.

Vrtulníky po splnění úkolů odlétávají a úkol vzdušného radiálního průzkumu přebírá druhosledová armáda. Jsou však v záloze po dobu 5–6 hodin pro případ potřeby zásahu ve prospěch zasazení druhosledové armády.

Vzdušný radiální průzkum silami druhosledové armády je organizován podle zásad platných pro zabezpečení operační sestavy.

Síly druhosledových svazků vedou pozemní radiální průzkum v jejich pásmu podle stejných zásad, jako na stupni armády. Úkol se však vzhledem k hloubce pásma zkracuje; proto je zapotřebí 1–2 hodiny.

Obdobně jako na stupni armády, zabezpečení úkolu vyžaduje dvě čtyři radiálního a chemického průzkumu. V případě, že na zabezpečení se podílí dvě divize, může každá divize vyčleňovat jednu četu. Může-li úkol vzhledem k situaci na frontě plnit jen jedna divize (zasazování 2. sledu při pravé [levé] hranici do velké mezery apod.) využívá i sil prvosledových pluků, popřípadě posilových armádních prostředků.

První sledy zasazované armády vedou svými prostředky pozemní radiální a chemický průzkum ve svých pochodových a předbojových sestavách. Po příchodu jejich čel na čáru zasazení přebírají úkol v plném rozsahu.

Průzkumné jednotky prvosledových svazků, které do této doby plnily úkol zabezpečení, se stahují do zálohy. Musí být však v pohotovosti k zásahu po stanovenou dobu.

Radiální, chemické, biologické a povětrnostní pozorování

Prostředky armády zabezpečují pozorováním prostor o ploše 1200–1500 km². Jedno družstvo rchpž při okruhu pozorování 10 km zabezpečí plochu 300 km².

K zabezpečení úkolu proto vyčleňuje prvosledová armáda ze zálohy 3–5 družstev. K zabezpečení hlavních sil druhosledové armády bude při dobrém rozmlnění postačovat 1 četa rchpž.

Prostředky prvosledových svazků zabezpečují prostor 1000–1500 km²; to vyžaduje 4–5 družstev rchpž.

Vzhledem k tomu, že prostředky průzkumu z rcho byly vyčleněny k průzkumu, tento úkol zabezpečují družstva vyčleněná od msp (tp). Plní-li úkol dvě divize, každá divize vyčleňuje 2–3 družstva. V případě, že úkol bude zabezpečovat jen jedna divize a nebude možné vyčlenit 4–5 družstev, pak maximálně možným vyčleněním zabezpečuje prostor rozvinutí do praporek proudů a zbytek zabezpečí svazky zasazované armády. To se upřesňuje při dohovoru součinnosti.

Pozorovací stanoviště na všech stupních se zaujímají 3–4 hodiny před příchodem 2. sledu do pásma.

Pozorování končí po vyjití sestavy vojsk 2. sledu ze zabezpečovacího pásma, nejpozději však v době, stanovené jako doba zabezpečení bojové činnosti po zasazení.

Chemické jednotky zasazované armády v této fázi pozorují v sestavě vojsk. Po stanovené době pozorování zabezpečí jen síly zasazené armády podle zásad pro zabezpečení vedení operace.

Povětrnostní pozorování uskutečňují všechna pozorovací stanoviště každou hodinu až do příchodu 2. sledu. Při jeho příchodu velitel čtyř předá přehled povětrnostní situace v zabezpečovacím pásmu. Po převzetí zabezpečení pozorování silami druhého sledu přechází i odpovědnost za povětrnostní pozorování na prostředky 2. sledu.

Uvědomování vojsk o parametrech jaderných úderů a varování o nebezpečí radioaktivního, chemického a biologického zamoření

V systému uvědomování vojsk o parametrech jaderných a chemických úderů a ve varování o nebezpečí radioaktivního, chemického a biologického zamoření nejsou podstatné rozdíly oproti systému za pochodu a v útoku.

Důležité však je zabezpečit rychlé předávání zpráv od jednotek, které jsou vyčleněny k zabezpečení od prvosledových armád a prostředků frontu. Nejúčelnější je varianta, že zasazovaný 2. sled má provozní údaje pro rádiovou síť zabezpečující čtyři a k odposlechu vyčleňuje jednu stanici velitele čtyř ze svého pcho (rcho), vždy pro pásmo zabezpečení.

Předpověď radiální a chemické situace

Zásady zpracování předpovědi radiální a chemické situace se nemění. V této fázi bojové činnosti je však třeba velmi pečlivě uvážit možnosti vlivu radiální a

chemické situace na pochod a zasazení druhého sledu. Vzhledem k tomu, že výsledek úspěšného zasazení 2. sledu závisí mimo jiné i na včasnosti a organizovanosti zasazení, bude velmi obtížné v průběhu pochodu na čáru zasazení zásadně ovlivňovat změny pochodových os a proudů. Z toho důvodu při předpovědi vlivu radiační situace na zasazení 2. sledu kalkulujeme s tím, že zásadní změny v pochodu a v sestavě 2. sledu budou dělány jen v případech hromadného zasazení svazku (útvary), zpravidla při ztrátě bojeschopnosti a v případech, kdy vojska zasazovaného druhého sledu při překročení zamořených prostorů obdržely takové dávky ozáření, které ovlivní splnění úkolu 2. sledu.

Výhodnocování skutečné radiační a chemické situace

Zásady výhodnocování skutečné radiační a chemické situace zůstávají plně v platnosti. Pro rychlou znalost situace u zasazovaného druhého sledu má rozhodující význam výsledek vzdušného radiačního průzkumu.

V případě, že je organizují a vedou síly prvosledových armád nebo síly frontu, jeho výsledky doručuje přímo osádka po ukončení průzkumu na VS 2. sledu. Z tohoto hlediska je důležité při součinnosti dohodovat způsob rozpoznání VS a způsob předání zpráv.

Výsledky pozemního radiačního a chemického průzkumu předávají zabezpečující čtyři rchp prvosledových svazků armády a frontu obdobně jako parametry jaderných a chemických úderů.

Kontrola radioaktivního ozáření a zamoření

Zásady organizace a samotné kontroly radioaktivního ozáření a zamoření se v podstatě nemění. Podle potřeb zabezpečení pochodu a zasazení 2. sledu se může změnit rozdělení dozimetřů. Před zahájením pochodu na čáru zasazení se kontroluje úplnost.

Obdržené dávky pomocí dozimetřů se vyhodnocují za pochodu na čáru zasazení a při zasazování jen v těch případech, když jednotka ztratila bojeschopnost, nebo v případech, kdy výpočtem na základě výsledků radiačního průzkumu vycházejí vysoké dávky ozáření.

Radioaktivní zamoření se kontroluje zpravidla při ztrátě bojeschopnosti a po splnění základních úkolů 2. sledu, když to situace dovolí.

Protichemická ochrana jednotlivce a kolektivní ochrana

Při organizování pochodu na čáru zasazení a vlastního zasazení druhého sledu je důležité zkontrolovat úplnost a bojeschopnost prostředků ochrany jednotlivce a prostředků kolektivní ochrany. Z hlediska ochrany osob za pochodu i na čáře zasazení je důležité zabezpečit po maximálně možnou dobu využívání prostředků kolektivní ochrany v BT, aby se předešlo vyčerpání živé síly.

Speciální očista osob, BT a materiálu

Při organizaci speciální očisty osob, BT a materiálu vojsk 2. sledu frontu vycházíme ze zásady, že jej budeme uskutečňovat jen v nezbytně nutných případech. Těžiště očisty u bojeschopných jednotek zasazovaných jako první sled bude v částečné očištění vojskovými prostředky.

U jednotek, které jsou předurčeny k zasazení jako 2. sled, můžeme organizovat úplnou speciální očištu podle konkrétních časových kalkulací.

U jednotek, které ztratily dočasně bojeschopnost, budeme zpravidla organizovat vždy úplnou speciální očištu.

Při vyčleňování sil pro zabezpečení úplné speciální očisty vycházíme ze zásady, že na každou divizi zasazovanou v prvním sledu, je nutné vyčlenit do každého pásma zabezpečení po jedné rotě speciální očisty nebo jednotku speciální očisty rcho prvosledových svazků. Obdobně z pluku chemické ochrany zasazované armády za každou prvosledovou divizi kalkulujeme s 1 rotou speciální očisty.

Tím dosáhneme v každém pásmu zabezpečení hustotu 3 jednotek speciální očisty na každou divizi zasazovanou v 1. sledu. Tato kapacita je dostatečná, vzhledem k uvedeným zásadám speciální očisty a k možnostem nepřítele.

Jednotky, vyčleněné od frontu, armády a prvosledových divizí ke speciální očištění se předsunují do předem stanovených prostorů. Tyto prostory zpravidla volíme tak, abychom zabezpečili vyjití vojsk 2. sledu z předpokládaných prostorů napadení (přechody vodních toků, přechody lesních masivů apod.) do středu pochodového pásma tak, abychom umožnili zásah na každou osu přesunujícího se svazku druhého sledu.

Při rozmístění jednotky uprostřed zabezpečovacího pásma (prostoru) dosáhneme optimálních vzdáleností zásahu:

- ve frontovém prostoru 20–40 km,
- v armádním prostoru 10–15 km,
- v divizním prostoru 10–15 km.

To znamená možnost zásahu z pohotovosti MSO do 2 hodin od vydání rozkazu velitele roty pro speciální očistu.

Odmořování a dezinfekce terénu

Odmořování a dezinfekce terénu při pochodu na čáru zasazení a při zasazení 2. sledu budeme řešit jen v nezbytně nutných případech; není-li možná objížďka zamořeného prostoru nebo v případě, že objížďky by byly tak velké, že by došlo ke značným časovým ztrátám a tím i k narušení harmonogramu pochodu a zasazení.

Za tím účelem je potřebné podrobně vyhodnotit terén a nebezpečné prostory v jednotlivých pásmech zabezpečení. Přitom prvosledová armáda přebírá i úkol za prvosledové svazky, které nemají jednotky pro odmoření a dezinfekci terénu. Po vyhodnocení terénu určíme počet čar (prostorů), které bude třeba zabezpečovat. V podmínkách středoevropského válčiště může vycházet v každém pásmu zabezpečení po 1–2 čarách. K zabezpečení těchto čar se vysunují jednotky odmoření terénu předem tak, aby byly v určených prostorech 3–4 hodiny před příchodem druhého sledu.

Počet vyčleněných sil bude záviset na konkrétní situaci; zpravidla však se bude řídit zásadou dát na jednu osu 1 četu od-

mořování terénu. Budou-li v prvním sledu dvě divize, představuje to potřebu 4 čet odmořování terénu. Mohou být umístěny centralizovaně (každá četa u své osy). Oba způsoby mají své kladné a záporné stránky. Centralizovaný způsob umožňuje lepší velení a součinnost s přesunujícím se druhým sledem, prodlužuje však dobu potřebnou k zásahu. U decentralizovaného způsobu je to opačně.

Speciální očista výstroje

Dezaktivace výstroje při pochodu na čáru zasazení a při zasazení se bude dělat, pokud to situace dovolí, zásadně u vojsk jako částečná, vyklepáváním.

Odmořování a dezinfekce menšího rozsahu dělají vojskové prostředky podle konkrétní situace.

Silně zamořená výstroj se soustředí ve stanovených shromaždištích zamořené výstroje nebo na MSO. Její odmoření a dezinfekci dělají jednotky určené k zabezpečení přesunu a zasazení druhého sledu, tj. rsov pluku chemické ochrany frontu (armády 1. sledu). Místa speciální očisty výstroje se v těchto případech nemusí plánovat dopředu. Zpravidla bude stačit rozhodnutí o jejich rozvinutí až podle konkrétní situace. Kde se bude předávat odmořená výstroj, určí náčelník výstrojní správy frontu.

Zasazení druhého sledu vševojskové armády (msd, td)

Druhý sled vševojskové armády může být zasazován z hloubky 40–80 km po 2–4 hlavních osách a 2–4 záložních osách; hloubka sestavy může být 20 až 25 km, plocha prostoru zasazení je velká 400–500 km². Zásady pro organizaci chemického zabezpečení zasazení druhého sledu vševojskové armády jsou obdobné jako při zasazení druhého sledu frontu.

Na zabezpečení zasazení se podílejí svazky prvního sledu armády do hloubky sestavy druhého sledu, tzn. od čáry zasazení do hloubky 20–30 km. Zbytek pochodu od prostoru rozmístění zabezpečuje armáda svými prostředky, tzn. hloubku 20–50 km.

Vzhledem k tomu, že metodika plnění úkolů při zasazování druhého sledu vševojskové armády bude obdobná jako při zasazení druhého sledu frontu, v další části se omezím jen na stanovení norem tam, kde jsou potřebné.

Všeobecné normy

Jednotky, určené armádou k zabezpečení, musí dosáhnout pohotovosti ve stanovených prostorech 3–4 hodiny před

příchodem druhého sledu k zabezpečovanému pásmu (prostoru). Úkol plní do 3–4 hodin po zasazení prvního sledu zasazovaná divize druhého sledu. Zasazovaná divize přebírá jednotlivé úkoly v prostoru zasazení obdobně, jako jsem rozebral u druhého sledu frontu. Tam, kde se podle dále uvedených norem nebude dostávat sil prvosledovým svazkům k zabezpečení, zesiluje zabezpečení v jejich prostoru armáda svými prostředky.

Radiační, chemický a biologický průzkum

K zabezpečení pozemního radiačního průzkumu vyčleňujeme do pásma (prostoru) zabezpečení armády 1 četu od pluku chemické ochrany, od prvosledových svazků celkově hodnotu 1 čety rchpz. K zabezpečení vzdušného radiačního průzkumu terénu vyčleňujeme u armády 2 vrtulníky.

Radiační, chemické, biologické a povětrnostní pozorování

Z prostředků armády vyčleňujeme do 1 čety rchpz, z prostředků prvosledových svazků do dvou družstev rchpz.

Speciální očiště osob, BT a materiálu

Z prostředků armády vyčleňujeme 1 rotu speciální očiště, z prostředků prvosledových svazků jednotky speciální očiště jedné rcho.

Odmoňování a dezinfekce terénu

V celé hloubce pochodu a zasazení druhého sledu armády mohou být 1—2 čáry (prostory), které bude nutné zabezpečit. To vyžaduje vyčlenit dvě čety odmofování terénu na každou čaru; jedna četa zabezpečí 1—2 osy.

Zasazení druhého sledu divize (msp, tp)

Druhý sled divize může být zasazován z hloubky 15—20 km po 1—2 osách; hloubka sestavy může mít 10 km, prostor zasazení bude mít plochu do 100 km².

Zásady pro organizaci chemického zabezpečení budou obdobné jako při zasazování druhých sledů svazu.

Zabezpečení zasazení se prvosledové pluky zúčastňují jen vedením pozemního radiačního a chemického průzkumu a pozorování do hloubky až 10 km od čáry zasazení. Ostatní úkoly v celém pásmu divize zabezpečuje svými prostředky. Metodika plnění úkolu bude obdobná, bude však kratší doba k plnění vlastního úkolu. Z toho důvodu opět uvedu jen normy potřebné pro vyčlenění jednotek k zabezpečení.

Všeobecné normy

Jednotky, které určí divize k zabezpečení, musí dosáhnout pohotovosti v prostorech 1—2 hodiny před zahájením plnění úkolu. Úkol plní do 2 hodin po za-

sazení prvního sledu zasazovaného pluku, dále podle plánu jako u ostatních prvosledových pluků.

Radiační, chemický a biologický průzkum

K zabezpečení pozemního radiačního průzkumu vyčleňujeme od rcho svazku 1—2 družstva rchpz, při zasazování mezery mezi dvěma prvosledovými pluky od každého pluku 1 drchpz, při zasazování na křídle sestavy svazku 1 drchpz od krajního pluku.

Radiační, chemické, biologické a povětrnostní pozorování

Z prostředků svazku vyčleňujeme 1 družstvo na zabezpečení pozorování v pásmu přesunu a 1 družstvo v prostoru zasazení druhého sledu.

Speciální očiště osob, BT a materiálu

Celou hloubku pochodu a prostor zasazení zabezpečuje divize svou organickou rcho. Předem plánuje 1—2 místa speciální očiště.

Chemické materiálně technické zabezpečení zasazení druhého sledu

Při zasazení druhého sledu připravujeme doplnění zásob chemického materiálu vojskům druhého sledu před zahájením pochodu, stanovíme pořadí použití prostředků k obnovení použitelnosti techniky vyřazené v průběhu zasazení do sražení a její odsun. Při přípravě zasazení druhého sledu je důležitá organizace součinnosti mezi tylovými, a tedy i odbornými orgány prvního a druhého sledu, neboť vojska prvního sledu zpravidla zabezpečují zasazení druhých sledů po všech stránkách tak, aby vojska zasazovaného druhého sledu mohli použít materiál a prostředky až při vedení boje v hloubce sestavy nepříteli.

Týlové útvary a zařízení vojsk druhého sledu postupují za pochodovými proudy svých vojsk.

Stupeň frontu nebo armád věnuje zvýšenou pozornost zabezpečení přesunu na čaru zasazení a vytvoření výhodných

podmínek pro materiální a technické zabezpečení úspěšné činnosti vojsk po zasazení. K tomu je nutný manévř slami a prostředky PAZ a OFZ, které vzhledem ke zvýšenému nebezpečí napadení ZHN musí být schopny zabezpečit, aby druhý sled měl při vyražení z čáry zasazení úplné zásoby a zachoval si je pro zabezpečení boje v hloubce. Opatření pro CHMTZ vojsk druhého sledu se plánují v průběhu přípravy k operaci a upřesňují bezprostředně při rozhodnutí k zasazení druhého sledu.

Určité zvláštnosti v CHMTZ vznikají při zabezpečení vojsk tankové armády nebo svazků, které po zasazení s využitím účinků ZHN proniknou do hloubky nepřátelské sestavy a odtrhnou se od hlavních sil frontu nebo armády.

K úspěšnému zabezpečení těchto vojsk plánujeme a v průběhu operace pružně vytváříme stanovené zásoby, převážně

zvýšené u svazků, a zvýšené počty zásob v PAZ a OFZ v jejím chemickém oddělení. Dále plánujeme a podle možností předáváme zásoby frontu, popřípadě i prvosledových svazků těm vojskům, která úspěšně pronikají do hloubky.

Budou-li tedy bojovat svazky odtržené od hlavních sil, vytváříme u nich zvýšené zásoby chemického materiálu, organizujeme i opatření k vyčlenění technických a opravárenských prostředků ke spolehlivému zabezpečení jejich bojové činnosti a k rychlému návratu poškozeného materiálu a techniky vojskům. Pohyblivá armádní základna nebo OFZ, popřípadě jiné týlové útvary a zařízení, se přesunují ve stanovené době do prostoru soustředění (rozmístění) obvykle současně nebo hned za druhým sledem armády. Tyto útvary se přesunují a pracují pod ochranou druhého sledu armády ne-

bo záloh, v případě nutnosti pod ochrannou zvláště vyčleněných bojových jednotek.

Vzdálí-li se tanková armáda nebo svazky značně od zásobovacích základů, vysíláme za nimi zásoby na automobilních dopravních prostředcích. V případě potřeby můžeme být této armády nebo svazků posílit prostředky armády nebo frontu. Při přerušení zásobovacích komunikací přisun materiálu organizujeme vzdušnou přepravou prostředky frontu nebo vyčleněnými frontovými svazky a útvary vojenského dopravního letectva. Přitom může být materiál dodáván buď do PAZ, nebo oddělení OFS [PAZ], nebo přímo svazkům. Působí-li armáda nebo svazky v hlubokém týlu nepříteli, využijeme k zabezpečení bojové činnosti i kořistní chemický materiál a materiál místních zdrojů.

Plánování a řízení chemického zabezpečení zasazení 2. sledu

Plánování a řízení chemického zabezpečení zasazení druhého sledu řešíme obdobně jako při plánování a řízení chemického zabezpečení pochodu.

Významnou otázkou plánování je zabezpečení podrobné součinnosti mezi NCHV (CHN) zasazovaného druhého sledu a NCHV (CHN) prvosledových armád (svazků), v jejichž pásmu je druhý sled zasazován. Organizaci součinnosti zabezpečuje NCHV (CHN) nadřazeného stupně velení.

Při organizaci součinnosti zvláště ujasňujeme:

- **znalosti o nepříteli před předpokládanou čarou zasazení**, dosavadní poznatky o používání ZHN na vojska prvního sledu, znalosti o jaderných zátarasech s předpokladem vývoje do doby zasazení; předpokládané nebezpečné prostory z hlediska použití ZHN; způsob předání nových poznatků o nepříteli — kdo, komu a kdy;

- **stav radiální a chemické situace** v pásmu pochodu a prostoru zasazení, její vývoj k době zasazení; způsob jejího upřesnění a předání zpráv v době příchodu druhého sledu (kdo, komu a kdy);

- **stav povětrnostní situace v přízemní vrstvě atmosféry a prostoru zasazení** a dohovor způsobu informace o povětrnostní situaci v době příchodu 2. sledu (kdo, komu a kdy);

- **způsob zabezpečení radiálního, chemického a biologického průzkumu**; kdo, jakými silami, na kterých osách (v prostorech), v jakém čase, způsob předání výsledků průzkumu, doba převzetí odpo-

vědnosti za organizaci průzkumu druhým sledem, čas ukončení plnění úkolu zabezpečujícími jednotkami ve prospěch druhého sledu;

- **způsob zabezpečení radiálního, chemického, biologického a povětrnostního pozorování**;

- **způsob zabezpečení speciální očisty osob, BT a materiálu**; jaké síly, do kterých prostorů a ve kterém čase vyčlenění zabezpečující svazy (svazky), předpokládané prostory rozvinutí MSO s časovou kalkulací, způsob předání požadavku 2. sledu na speciální očistu podle rozhodnutí velitele 2. sledu nebo nadřazeného štábu; způsob dohovoru očišťované jednotky s velitelem MSO, předpokládané prostory střetnutí, doba přebírání odpovědnosti za organizaci speciální očisty druhým sledem a doba ukončení úkolu pro zabezpečující jednotky;

- **způsob zabezpečení odmořování a dezinfekce terénu**;

- **způsob odmoření výstroje**;

- **CHMTZ** — umístění chemických skladů na všech stupních, množství zásob, které by druhý sled mohl čerpat při hromadných ztrátách materiálu, umístění opravárenských prostředků a jejich kapacity, případně vyčlenění letičky pro zásah ve prospěch druhého sledu.

Otázky součinnosti jsou jen vödtkem. Jejich rozsah upřesňujeme podle konkrétní situace a času. Na podrobné součinnosti závisí úspěch chemického zabezpečení tak složitého úkolu jako je zasazení druhého sledu.

K ČINNOSTI STYČNÉ SKUPINY TÝLU NA VS

Předpis Oper-1-3, čl. 282 uvádí: „Na VS frontu (armády) se obvykle vysílá operační skupina týlu... Obdobná skupina může být vyčleněna k řízení týlového zabezpečení vojsk působících na samostatném směru.“ Pojem operační skupina týlu tedy chápeme obecně, označujeme jím skupinu týlových funkcí vyčleněných podle skutečné potřeby k řízení týlového zabezpečení mimo TVS.

V praxi v metodice práce týlu polního sledu velení se vžil i další pojem, a to **styčná skupina týlu na VS a plánovací skupina NT-ZV frontu**. Styčná skupina týlu je trvale na VSF, plánovací skupina

NT-ZV F vyjíždí čas od času z TVS na VSF k rychlému řešení týlového zabezpečení vojsk (skupiny vojsk) frontu; v určité situaci pod tlakem času řeší situaci, kterou nemůže vyřešit styčná skupina týlu. Zatím co styčnou skupinu týlu tvoří minimální počet osob, plánovací skupina se vytváří z NT-ZV, náčelníků správ umístěných na TVS a 1–2 příslušníků správ, 1–2 příslušníků operačního oddělení, 1–2 příslušníků oddělení plánování dopravy štábu týlu a 1 kresliče. Obě tyto skupiny po dobu společné činnosti na VSF vytvářejí **operační skupinu týlu na VSF**.

Úkoly, složení a vybavení styčné skupiny týlu na VS

Úloha styčné skupiny týlu na VS frontu (SST na VSF) je dána potřebou nepřetržité vzájemné informovanosti obou míst velení, VS a TVS frontu, o stavu a úkolech vojsk, o vývoji operační situace v průběhu bojové činnosti a o stavu zásob a týlového zabezpečení vojsk. Významnou úlohu sehrává SST v období plánování operace. SST na VSF je orgánem NT-ZV a náčelníků správ. Má jím zabezpečit nepřetržitě informace o vývoji operační situace, o uskupení nepřítele a jeho předpokládané činnosti, o týlovém zabezpečení svazků, útvarů a zařízení podřízených správám umístěným na VSF a o všech rozhodnutích a nařízeních velitele (NŠ) frontu. Úspěšné splnění úkolu klade nároky na práci všech příslušníků

SST, kteří musí být všestranně připraveni, aby za řízení ZNT uměli získat a předat důležité informace v pravý čas a byli schopni samostatně řešit dílčí úkoly.

Styčná skupina týlu na VS frontu má tyto **úkoly**:

— zabezpečuje nepřetržitou součinnost mezi VS a TVS,

— je ve styku s NŠ, jednotlivými odděleními operační správy, zpravodajskou správou a ostatními správami umístěnými na VS s cílem získávat od nich potřebné údaje a předávat je na TVS; naopak předává správám na VS údaje do zpracovaných dokumentů a podklady k týlovému zabezpečení přímo podřízených svazků, útvarů a zařízení,

— udržuje součinnost se směrovacími

důstojníky za armádami a se styčnou skupinou týlu na VS armád, získává od nich údaje o armádách, které jsou požadovány z TVS, a naopak předává jim údaje pro činnost týlu armád, které nemohou být předány z TVS frontu,

- předává podklady do zpracovaných dokumentů na VS a získává údaje do týlového souhrnného hlášení,

- udržuje nepřetržité spojení s TVS technickými nebo pohyblivými prostředky,

- rozvíjí pracoviště pro plánovací skupinu NT-ZV při výjezdu VS,

- při přemístění VS rozděluje se do jednotlivých sledů VS a přemísťuje se s nimi,

- vede potřebnou dokumentaci.

Styčná skupina týlu může mít toto **složení:**

- zástupce NT-ZV — náčelník styčné skupiny,

- 1 důstojník operačního oddělení štábu týlu — zástupce náčelníka SST,

- 1 důstojník správy vojenské dopravy,

- 1 důstojník zdravotnické správy,

- 3 důstojníci pro týlové zabezpečení frontových SÚZ.

Styčná skupina týlu může mít toto **vybavení:**

Pohyblivé pracoviště styčné skupiny týlu s možností rozvinout pracoviště pro plánovací skupinu NT-ZV v počtu 16—20 osob. Jako vhodné pracoviště se osvědčil 1 ŠA POROST a 1 ŠA POTAP s dvěma přístřešky a příslušným vnitřním vybavením.

Spojovací prostředky

- telefonní utajené spojení (ZAS) s TVS frontu (NT-ZV, štábem a týlovými správami na TVS), s TVS všech armád a se styčnými skupinami týlu na VS armád,

- telefonní spojení se všemi správa-

mi rozmístěnými na VS frontu a se zabezpečovacími útvary VS,

- přímé telefonní spojení s operačním oddělením a informační skupinou na TVS,

- hláska pro přímé spojení s dispečinkem na informační skupinu VSF.

Dopravní prostředek

I osobní automobil pro potřebu ZNT a k rychlému doručení dokumentů z VS na TVS a opačně.

Dokumentace a pomůcky pro práci styčné skupiny týlu

- působnost SST a úkoly příslušníků skupiny,

- metodika práce SST,

- vzorové dokumenty zpracovávané SST,

- tiskopisy týlových dokumentů,

- podklady pro vedení pracovní mapy ZNT (prostory rozmístění TSÚZ, silniční a železniční tahy, směr potrubní linky apod.),

- rozmístění frontových skladů ve FZ,

- přehled a rozmístění TÚZ vcházejících do prostorů soustředění TÚZ po zmobilizování,

- přehled doby zmobilizování TÚZ,

- časový a prostorový přehled o vyvážení zásob pro front,

- dokumentace pro součinnost se správami rozmístěnými na VS frontu k materiálnímu a zdravotnickému zabezpečení jim podřízených svazků, útvarů a zařízení,

- přehled o počtech osob a výši kalkulčních jednotek přímo podřízených svazků a útvarů (PPSÚZ) frontu,

- přehled o prostorovém a časovém plnění úkolů PPSÚZ frontu ve frontové operaci,

- čisté mapy zájmového prostoru v měřítku 1:500 000 a 200 000,

- magnetofon s několika páskami (kazetami), ruční elektrická počítadla.

Zaměření práce styčné skupiny týlu na VS

Práce SST časově a obsahově vychází z činnosti VS a TVS frontu. Těžiště činnosti v jednotlivých obdobích, kromě průběžně plněných úkolů, položí:

a) v přípravném období operace na

- sledování složení a počtů svazků, útvarů a zařízení, které tvoří front a změny v důsledku doplnění osobami a technikou,

- průběh zmobilizování týlových svaz-

ků, útvarů a předurčených zařízení pro front,

- upřesňování podkladů k týlovému zabezpečení svazků, útvarů a zařízení podřízených správám rozmístěným na VS frontu;

b) v období plánování na

- rychlé doručení Týlové směrnice MNO na TVS frontu,

- průběžné sledování činnosti velitele,

NŠ, NOS, získání údajů o úkolu frontu a o vydaných nařízeních, bezprostřední informovanosti NT-ZV, NŠ a náčelníky týlových správ,

- získání podkladů o situaci nepřítelů a možnostech působení na tyl frontu,

- součinnost se směrovými důstojníky za armádami k upřesnění situace u armád,

- v případě, že na VS vyjela plánovací skupina NT-ZV, na zpracování předběžných týlových nařízeních pro armády a zabezpečení jejich doručení (šifry, ZAS, kurýr, styčný od armády),

- vyžádání souhlasu s prostory operační sestavy týlu v grafickém rozhodnutí velitele frontu a v plánu operace u plánovacího oddělení OS,

- předání operační orientace a rozhodnutí velitele na TVS,

- zpracování a předání podkladů do plánu obrany a ochrany proti ZHN zpracovaného OS,

- získání podkladů a předání údajů správám na VS do plánů zabezpečení operace a do bojových nařízeních pro PPSÚZ,

- předání tabulky „Přehled materiálního zabezpečení“ do plánu operace,

- součinnost s ženíjnou správou o plánované stavbě mostů a možnostech využití mostů týlem v průběhu operace,

- součinnost s OS o dopravním zabezpečení přesunu druhořadového svazu na čáru zasazení,

- plánované rozvinutí míst speciální očisty v průběhu operace,

- sledování operační sestavy frontu a předání případných změn na TVS;

c) v průběhu operace na

- sledování změn operační situace a bezprostřední informování TVS,

- styk se směrovými důstojníky za svazy k získávání zpráv o situaci a zabezpečení svazů a k předání nařízeních pro svazy,

- účast na vyhodnocování účinků ZHN na vlastní vojska a tyl a navrhování opatření k likvidaci účinků,

- upřesnění časového a prostorového plnění úkolů PPSÚZ podřízených správám na VS a jejich týlového zabezpečení,

- získání na TVS podkladů do operačního hlášení a předání operační správy,

- operativní získání údajů podle požadavků NT-ZV, NŠ, NOO a náčelníků správ z TVS,

Ke splnění stanovených úkolů příslušníci styčné skupiny plní tyto úkoly:

Zástupce náčelníka týlu

- řídí činnost SST,

- je ve spojení s NT-ZV frontu (NŠTF) na TVS a informuje ho o změnách operační situace, o situaci nepřítelů, o rozhodnutích velitele a vydaných nařízeních a plní úkoly podle jeho požadavků,

- udržuje součinnost s NŠF, NOS, NZS a podle potřeby s ostatními náčelníky správ na VS,

- řeší dílčí úkoly týlu na základě požadavků správ na VS, popř. i NT-ZV armád a ZT PPSÚZ frontu a informuje o tom NT-ZV frontu,

- při přemístění VS se přemísťuje ve sledu velitele frontu;

Příslušník operačního oddělení štábu týlu

- kontroluje nepřetržitost spojení s TVS,

- udržuje součinnost s plánovací oddělením operační správy a plánovacími skupinami správ na VS a podle pokynů ZNT předává podklady operačnímu oddělení na TVS,

- přebírá určené dokumenty pro TVS a odesílá je,

- udržuje styk se směrovými důstojníky za armádami, získává informace o situaci armád a podle požadavků z TVS jim předává podklady pro činnost týlu armád,

- je ve styku s informační skupinou na VS a předává informace na TVS podle rozhodnutí ZNT,

- při přemístění VS se přemísťuje ve sledu NŠF;

Příslušník zdravotnické správy

- soustřeďuje podklady pro rozhodnutí NZS od správ rozmístěných na VS,
- informuje NZS o závažných skutečnostech,

- udržuje součinnost při plánování i v průběhu operace se správami a skupinami na VS, podílí se na řešení zdravotnického zabezpečení PPSÚZ,

- předkládá požadavky na zabezpečení vzdušného odsunu styčné skupin LA a denně je upřesňuje,

- zpracovává příspěvek do plánu CPZHN pro operační správu,

- zastupuje zdravotnickou správu při řešení naléhavých opatření ve zdravotnickém zabezpečení na VS,

- plní další úkoly podle rozkazu ZNT;

Příslušník správy vojenské dopravy

— podle požadavků náčelníka SVD soustřeďuje podklady k rozhodnutí o dopravním zabezpečení,

— udržuje součinnost se správami rozmístěnými na VSF k otázkám:

- se ženíjní správou o technické ochraně přechodu řek a o plánovaných opatřeních v průběhu operace na řekách v pásmu frontu;
 - s operační správou o přesunech druhého sledu a záloh frontu, o přemísťování raketového vojska, dále o opatřeních k odstraňování následků po napadení ZHN;
 - se správou chemického vojska o plánovaných místech rozvinutí míst speciální očisty a o možnostech k odmoření a desaktivaci komunikací;
- plní další úkoly podle rozkazu ZNT;

Důstojníci pro zabezpečení PPSÚZ frontu

— jsou ve styku s oddělením plánování dopravy a materiálního zabezpečení na TVS, předávají mu informace o časovém a prostorovém plnění úkolů a o stavu zabezpečení PPSÚZ podřízených správám umístěným na VS, získávají podklady k materiálnímu zabezpečení těchto svazků, útvarů a zařízení,

— jsou ve styku se správami na VS, které mají podřízené SÚZ, získávají od nich podklady o časovém a prostorovém plnění úkolů a předávají jim podklady k jejich materiálnímu zabezpečení,

— vyhodnocují týlovou část hlášení zasílaných správám na VS od PPSÚZ a vedou přehled o potřebě a zabezpečení PPSÚZ materiálem,

— vedou dokumentaci o prostorovém a časovém plnění úkolů svazky, útvary a zařízení, které jsou podřízeny správám na VS frontu.

V článku jsem chtěl zobecnit zkušenosti z činnosti styčné skupiny týlu na VS frontu při frontových operačních cvičeních. Úloha a poslání SST na VS frontu není v plném rozsahu známa u správ frontu. Z nedostatečné informovanosti některé správy, zvláště rozmístěné na VS frontu, požadují od SST úkoly, které přesahují její možnosti a na druhé straně některé správy nedostatečně využívají tuto skupinu. Článek tedy může podstatně přispět k prohloubení informovanosti příslušníků VS i TVS frontu o úkolech a možnostech styčné skupiny týlu na VS frontu a pomoci tak zkvalitnit vzájemnou součinnost.

Odražení nenadálého napadení

Zkušenosti minulých válek svědčí o tom, že překvapivý úder agresora měl pro napadenou stranu těžké následky. Zvláště nebezpečný může být v soudobých podmínkách. Téměř neomezená dálka působení nejnovějších prostředků napadení, jejich mohutné ničivé a rychle působící vlastnosti vyžadují od ozbrojených sil druhé strany okamžitá a rozhodná opatření k odražení nenadálého napadení s využitím veškeré síly soudobých prostředků boje a k následnému zničení agresora.

Ve Velké vlastenecké válce a také v současných lokálních válkách měla při odrážení překvapivých úderů úspěch ta vojska, která se nejen bránila, ale i přecházela do útoku. Cílem článku je, na základě zobecnění zkušeností z válek a z poválečných cvičení, rozebrat způsoby spojování útoku a obrany při odrážení nenadálého napadení nepřátelských uskupení pozemních vojsk.

Dějiny válek svědčí o tom, že v souvislosti s rozvojem prostředků ozbrojeného zápasu neustále nabývá na významu úloha překvapení, v závislosti na zásadním zvýšení síly úderů vojsk v útoku. Zvýšila se tempa pohybu a mobilnost vševojskových útvarů a svazků, zvýšily se rovněž jejich bojové a manévrovací možnosti. Podaří-li se nepříteli v soudobých podmínkách dosáhnout překvapení, může vážně ovlivnit nejen výsledek prvních bojů a operací, ale i průběh bojové činnosti na začátku války v celku.

Ze zkušeností minulých válek vyplývá, že délka působení faktoru překvapení je omezená časem, který je potřebný k tomu, aby napadená strana dokázala organizovat protipatření, použít účinné způsoby odporu, zbavit nepřítel iniciativy a vytvořit přibližně stejné podmínky k vedení bojové činnosti. Doba, potřebná k odstranění následků nenadálého úderu, je závislá na rozsahu ztrát a škod, způsobených agre-

sorem. Přitom čím větší výhody získal nepřítel v důsledku nenadálého napadení, tím více času, sil a vypětí potřebuje vynaložit druhá strana k jeho odražení.

Překvapení může být strategické, operační a taktické. V důsledku strategického překvapení, kterého dosáhl hitlerovské velení při rozpoutání války proti Sovětskému svazu, fašistická armáda získala v prvních měsících války určité vojenské výhody, získala iniciativu v bojové činnosti a dočasně obsadila značnou část území Sovětského svazu. Bylo zapotřebí výjimečného úsilí všeho sovětského lidu, komunistické strany a ozbrojených sil k překonání neobyčejných potíží, které byly způsobené těžkými následky bojové činnosti na začátku války, a k přípravě podmínek pro přechod od obrany a útupu k útoku.

Velký význam ve válce má i operační a taktické překvapení, která rovněž umožňují útočníkovi dosáhnout citelných předností.

Studium výsledků války ukazuje, že nepřítel mohl dosáhnout překvapení v tom případě, kdy druhá strana nedostatečně znala jeho skutečné záměry, dopustila se subjektivních chyb v hodnocení zámyslů a plánů agresora a nedokázala zjistit a zhodnotit jeho opatření k zabezpečení dosažení překvapení. K úspěšnému odražení úderů nepřítel, kromě připravených bojeschopných sil a prostředků, musíme

- bděle sledovat jeho válečné přípravy,
- na základě jednotlivých příznaků včas zjišťovat zámysly a plány,
- předvídat pravděpodobný charakter činnosti uskupení vojsk nepřítel,
- včas zjišťovat klamné manévry, dezinformaci a jinou demonstrační činnost, které jsou podřízeny dosažení překvapení,
- přijímat odpovídající potřebná opatření a připravovat vojska k odražení nepřátelského napadení v nejsložitějších podmínkách situace.

Problematické odražení nenadálého napadení nepřítel při zahájení války byla vždy věnována značná pozornost. Avšak zkušenosti druhé světové války ukazují, že v praxi vyřešit úspěšně tento problém nedokázala ani jedna armáda. Do zahájení války přejala řada kapitalistických států teorii „odražení armády přepadení“, podle níž kterýkoli vyspělý stát mohl mít „armádu přepadení“, připravenou již v míru k aktivní a rozhodné činnosti. Jako protiváhu musela mít druhá strana „armádu překrytí“, dislokovanou v blízkosti státní hranice k odražení napadení nepřítel a k zabezpečení mobilizace, rozvinování a zasazení hlavních uskupení vlastních ozbrojených sil do války. „Armáda překrytí“ v průběhu bojové činnosti měla využívat silné, včas připravené obranné čáry. Nenadále přepadení Polska fašistickým Německem a potom vpád do Francie ukázaly úplnou neudržitelnost této teorie k vedení války v nových podmínkách. Obranná činnost „armády překrytí“ při odražení napadení byla málo účinná.

Zásadně jiné názory na odražení napadení nepřátelských pozemních uskupení na začátku války mělo velení Sovětské armády. Podle těchto názorů plánovalo organizovat činnost vojsk k odražení napadení nepřítel v pohraničním pásmu podle zásady obrany na široké frontě, jejímž základem byl úporný odpor vojsk v opevněných prostorech a na jednotlivých obranných úsecích v těsné součinnosti s aktivní činností úderných uskupení vojsk, která byla rozmístěna v hloubce na směrech útoku nejsilnějších uskupení nepřítel. V závislosti na místních podmínkách, prostory pro činnost mohly být plánovány jak vpředu, na území nepřítel, tak i bezprostředně na hranici nebo

v hloubce pohraničního pásma. V první variantě, k obsazení a udržení důležitých prostorů na území nepřítele, velení předpokládalo buď vytvoření zvláštních odřadů, nebo činnost vojsk prvních operačních sledů pohraničních vojenských okruhů. To znamenalo, že se zahájením vpádu nepřítele měly předem určené síly Sovětské armády aktivní činností zničit nepřítele a současně po splnění hlavního úkolu, na základě povolení nadřízených velitelů, přenést bojovou činnost na území nepřítele.

V těchto názorech se dostatečně jasně projevila idea spojení obrany s útokem od samého začátku nepřátelského přepadení. Bojová činnost vojsk Sovětské armády k odražení nenadálého napadení japonských uchvatitelů v prostoru jezera Chasan [1938], a řeky Chalchin-Gol [1939] potvrdila životaschopnost podobných koncepcí.

V následujících letech, vzhledem k rychlému rozvoji letectva, obrněných, tankových a mechanizovaných vojsk a také vzhledem k síle německých fašistických vojsk, která byla soustředěna u hranic Sovětského svazu, vytvořené názory na odražení napadení nepřítele omezenými silami neodpovídaly plně novým podmínkám a doznaly některých změn.

Úkolem vojsk bylo zabezpečit Sovětský svaz proti nenadálému napadení nepřítele a úpornou obranou všemi silami pohraničních vojenských okruhů zabezpečit soustředění, rozvinování a přechod hlavních uskupení pozemních vojsk do útoku. Tento úkol měla plnit vojska aktivní obrannou činností v opevněných prostorech a v obranných postaveních, vybudovaných podél státní hranice a obsazených střeleckými svazky prvních sledů armád. Zničení vojsk nepřítele, která pronikla do hloubky obrany, bylo plánováno jen vedením protiúderů mechanizovaných sborů, tj. druhých sledů armád v součinnosti s letectvem.

Příprava k plnění těchto plánovaných úkolů podobným způsobem vyžadovala ohromné materiální prostředky a mnoho času. Přitom velení předpokládalo, že pohraniční vojenské okruhy budou mít k dispozici určitý čas nejen po vyhlášení mobilizace, ale i po zahájení bojové činnosti k operačnímu rozvinutí uskupení vojsk, která měla odrazit nepřátelské napadení.

Překvapivý vpád fašistické armády na území Sovětského svazu, do úplné bojové pohotovosti včas uvedenými uskupeními vojsk s velkou hustotou tanků na směrech úderů, přivedl vojska západních pohraničních vojenských okruhů do velmi nevýhodné situace. Neměla čas na zaujetí plánovaných čar obrany a byla přinucena zahajovat boj z chodu a odrážet překvapivé napadení za nevýhodného poměru sil a prostředků na ženijně nepřipravených čarách.

Následky neúspěšného výsledku činnosti vojsk řady pohraničních vojenských okruhů při odražení nenadálého napadení agresora v prvních týdnech války ukázaly jejich nedostatečnou připravenost k okamžitému organizovanému odporu proti nepříteli a ke zmaření jeho útoku na začátku války.

„Zpoždění v rozvíjení vojsk, to, že nebylo zakončeno operačně strategické rozvinutí, neúměrné rozestavení našich vojsk do hloubky, umožnilo fašistické armádě provést první úder značnou převahou sil, chopit se iniciativy a zaútočit na vojska našich pohraničních vojenských okruhů po částech, do jisté míry z chodu, z hloubky. Tato situace nás zbavila možnosti vytvořit během prvních týdnů války jednotnou údernou skupinu a donutila nasazovat vojska do bojové činnosti postupně, s časovým odstupem.“ [A. A. Grečko, Ozbrojené síly sovětského státu, Naše vojsko, 1974, str. 67.]

Nepřítel získal iniciativu a Sovětská armáda byla nucena přejít ke strategické obraně. Jejím cílem bylo zastavit útok nepřítele, vyčerpat jeho síly, získat čas k rozvinutí záloh, připravit podmínky k přechodu do protiútoků a získání strategické iní-

ciativy. Charakteristickým rysem vedení strategické obrany byla její vysoká aktivnost, která byla dosahována hlavně vedením vzájemně spojených obranných a útočných operací silami operačních svazů na odpovídajících strategických a operačních směrech.

V soudobých podmínkách, kdy agresor může rozpoutat válku překvapivým úderem všech v míru bojeschopných uskupení ozbrojených sil a hned nato zahájit hlavní operace války, úkoly odrazení nenadálého napadení nepřítele budeme muset plnit v daleko složitější situaci. Proto „počítat s úspěšným výsledkem prvních sražení je správné pouze v tom případě, jestliže do doby možného napadení nepřítele vytvoříme účelné uskupení ozbrojených sil plně připravené k vedení vojenských operací, vytvořené na důmyslném propočtu.“ (A. A. Grečko, Ozbrojené síly Sovětského státu, tamtéž.)

Na základě toho podstata odrazení nenadálého napadení nepřítele v operačně strategickém rozsahu v soudobých podmínkách spočívá v uskutečnění včas připravené rozhodné bojové činnosti v míru plně bojeschopnými silami uskupení všech druhů ozbrojených sil a druhů vojsk ke zničení nepřítele. V důsledku toho by měla být útočící strana v prvních dnech války zbavena možnosti splnit své zámysly a ztratit iniciativu ve vedení války.

Podmínky odrazení napadení nepřítele mohou být velmi složité. Vojenští činitelé agresivního bloku NATO počítají, že na začátku války musí mít rozhodující úlohu útočná činnost charakteru bleskového úderu s okamžitým přenesením bojové činnosti na území socialistických států. První úder ohromné ničivé síly předpokládají vést letectvem, s překvapením; v případě rozpoutání jaderné války raketovými jadernými zbraněmi a letectvem, což by mělo do značné míry předurčit výsledek války. Přitom převahu ve vzduchu od zahájení války rovněž považují za důležitou podmínku dosažení úspěchu.

Bojová činnost pozemních vojsk, podle zahraničního vojenského tisku, může mít přibližně tento průběh. S proniknutím letectva do vzdušného prostoru státu, který se stal objektem agrese, svazky tankových, obrněných a mechanizovaných vojsk se přesunou k čáře dotyku, z chodu, bez zaujetí výchozího prostoru k útoku zahájí útok a v první den bojové činnosti postoupí do značné hloubky. K dosažení vysokého tempa útoku, ke zničení přisunovaných záloh, k obsazení výhodných čar a prostorů pro rozvinutí hlavních sil je plánováno široké využití vzdušných výsadek a aeromobilních vojsk v prvních hodinách války.

Cílem letectva a pozemních vojsk je zbavit nepřítele možnosti manévrovat taktickými a operačními zálohami, obsadit v prvních dnech války životně důležité prostory a komunikační uzly v pohraničním pásmu a vytvořit výhodné podmínky pro další činnost.

Poučení z druhé světové války a lokálních válek i zkušenosti z operačně strategických cvičení umožňují udělat závěr, že úspěchu při odrazení nenadálého napadení můžeme dosáhnout jen za předpokladu účinného využití připravených a v míru rozvinutých uskupení vojsk, zabezpečení jejich vysoké bojové pohotovosti a tvůrčího použití různých forem a způsobů činnosti ke zničení vojsk agresora. Naopak, bude-li vojenské velení státu nebo koalice, které byly přepadeny, pasivní a nerozhodné, nebude plně počítat se změnami ve způsobech rozpoutání a vedení války, nemůže dosáhnout úspěchu ani tehdy, bude-li mít převahu sil a prostředků.

V roce 1940 francouzské, anglické, belgické a holandské velení, která připravovala odražení možného vpádu fašistických vojsk, předem rozvinula podél německých hranic 143 divizí k vytvoření souvislé obrany; využila i opevněné linie. Německá fašistická vojska, která měla 135 divizí, 2600 tanků a 3500 letadel, přešla do útoku, hlubokým obchvatem obešla Maginotovu linii, rychle prolomila obranu spojeneckých vojsk na nejdůležitějších směrech, rozdělila je a zničila po částech. Pasivní obrana spojeneckých vojsk byla jednou z příčin jejich porážky v podmínkách přibližně stejného poměru sil.

V roce 1967 egyptská armáda, i když měla určitou převahu sil a prostředků nad nepřítelem, snažila se odrazit nenadálé napadení izraelských vojsk udržením živctně důležitých prostorů na Sinajském poloostrově. Ovšem ani v nových podmínkách vedení války obranná činnost vojsk při odražení napadení nepřítele nezabezpečila dosažení žádaného úspěchu. V říjnu 1973 bojová činnost na Blízkém východě ukázala, že dokud se snažila izraelská vojska odrazit útok syrské a egyptské armády jenom obrannou činností na předem připravených čarách obrany, byla poražena. Jakmile však izraelská armáda začala plnit úkol k odražení útoku spojováním úporné obrany s aktivní útočnou činností na nejdůležitějších směrech, podařilo se jí poměrně v krátké době zastavit postup armád arabských států. Kromě toho po zasazení přísunutých záloh z hloubky do boje převzala iniciativu ze začátku v taktickém a později i v operačním rozsahu, na jednotlivých směrech přešla do útoku a dosáhla určitých výsledků.

K vytvoření úderných uskupení použilo izraelské velení zejména tankové vojsko, jehož jednotky a útvary v průběhu útoku široce využívaly různých forem manévru. Izraelské velení se snažilo vést hlavní úder na úzkém úseku fronty na styku mezi útvary a svazky arabských vojsk. Podle zpráv zahraničního tisku vyjítí izraelských vojsk k Suezskému kanálu a jeho násilný přechod severně Velkého hořkého jezera byly výsledkem úderu na styk mezi 2. a 3. egyptskou polní armádou. Izraelská armáda zpravidla vedla údery do boků arabských vojsk s cílem dosáhnout výhodnějšího postavení, obsadit důležité dominanty, komunikační uzly a jiné důležité objekty. Při vedení útočných operací na jednotlivých úsecích fronty Izraelci často využívali vojska speciálního určení, jejichž oddáry vysazovali z vrtulníků k obsazení komunikačních uzlů a dalších důležitých objektů v bližší taktické hloubce. V průběhu vedení jak obranné, tak i útočné činnosti izraelské velení účinně využívalo bojové vrtulníky, zejména k boji s tanky. Širokým používáním útočné a aktivní obranné činnosti izraelská armáda dosáhla změny v situaci na bojišti.

Na jednom cvičení s vojsky, na kterém byly procvičovány otázky odražení útoku, vojska v obraně na pravděpodobných směrech úderů „nepřítele“ plánovala vedení aktivní obranné činnosti se současným vedením silných úderů do boků vojsk v útoku s cílem obchvátit a zničit útočné uskupení vzájemně sladěnou obrannou činností na určených směrech a rozhodným útokem na druhých směrech s použitím jen klasických prostředků ničení. Přitom spojení obranné a útočné činnosti bylo plánováno nejen na různých úsecích fronty, ale také v průběhu vedení obrany. Proto do sestavy druhých sledů a záloh vojsk v obraně byla vyčleňována značná část sil a prostředků. Byly předurčeny hlavně k vedení protiúderu v průběhu obranného sražení s cílem zmařit zahájený útok a dosáhnout cíle operace. Průběh bojové činnosti ve vzniklé situaci potvrdil účelnost spojení útoku s obranou k rychlému dosažení cílů.

Začátku všeobecné jaderné války v soudobých podmínkách, podle názorů vojensko-politického vedení USA, může předcházet období napětí, jehož hlavním příznakem bude prudké zostření vztahů mezi zneprátenými stranami. Podle hodnocení ameríc-

kého velení využijí obě strany tohoto období k uvedení sil a prostředků do vyššího stupně pohotovosti a rovněž k zesílení uskupení vojsk na hlavních válčistiích. Nebude-li existovat období napětí, velení NATO plánuje zahájit bojovou činnost s překvapením, bez předběžného rozvinování a soustředování vojsk. Proto v některých případech při zahájení boje uskupení pozemních vojsk nepřítele, která mohou přejít do útoku po hromadném jaderném úderu na vojska rozmístěná v pohraničním pásmu, může vzniklá situace přinutit pohraniční vojska nejdříve vést bojeschopnými silami a prostředky úporné obranné boje se silnějším nepřítelem. Cílem tohoto sražení bude na daném operačním směru nedopustit průlom uskupení vojsk nepřítele do hloubky, způsobit mu maximální ztráty, dosáhnout změny v poměru sil a prostředků ve svůj prospěch a převzít iniciativu ve vedení válečné činnosti, tj. vytvořit výhodné podmínky k vedení operací s cílem dokončit zničení uskupení vojsk nepřítele.

Bereme-li v úvahu názory pravděpodobných nepřátel na využití sil a prostředků ve všeobecné jaderné válce a v omezených válkách, pak bojová činnost po zahájení agrese může být vedena současně ve vzduchu, na moři, na pozemních válčistiích, jak na frontě, tak i v týlu uskupení vojsk, se zřetelně vyjádřenou převahou sil a prostředků agresora na směrech vedení úderů i bez souvislé fronty. To vytváří pro vojska agresora výhodné podmínky k vedení manévrové útočné činnosti. Vojska v obraně mají možnost vést úder do odkrytých boků a týlu vojsk agresora a současně úporně bránit důležité prostory na směrech jeho úderů. Překvapivé vedení dobře připravených mohutných úderů silami tankových a mechanizovaných vojsk do boků vojsk v útoku přinutí nepřítele rozptýlit zálohy, oslabí sílu jeho úderu proti vojskům, která přešla do obrany na výhodných čarách, zbaví ho iniciativy a tak vzniknou výhodné podmínky pro přechod k rozhodnému útoku a zničení agresora po částech. Takový způsob činnosti k odražení uskupení vojsk nepřítele ovšem vyžaduje mít k dispozici odpovídající množství záloh.

V některých podmínkách situace bude výhodnější postupně, ale spolehlivě plnění úkolů, tj. nejdříve přijmout rozhodná opatření k zastavení útoku vojsk vedením obranné činnosti na výhodných čarách, vyčerpat síly nepřítele, zabezpečit přesun a rozvinutí vlastních záloh a dosáhnout změny v poměru sil a prostředků ve svůj prospěch, zejména na směrech připravovaných úderů, a pak přejít z obrany do útoku. I v těchto podmínkách je jasná spojitost obranné a útočné činnosti, která je vedena v zájmu plnění jediného úkolu k odražení napadení a dosažení cílů operace. Tento úkol je jakoby časově rozdělený — útočné činnosti předchází jakési období obranné činnosti vojsk; přitom považujeme za správné zkrátit obrannou činnost na minimum, především rychlým zmařením plánů druhé strany k zesílení úderných uskupení vojsk. Toho můžeme dosáhnout aktivním působením letectva proti zálohám nepřítele, vysazením vzdušných výsadek, vytvořením prostorů zničení a zátarasů na osách přesunu záloh atd.

Studium zkušeností z válek a poválečných cvičení nám umožňuje udělat závěr, že v závislosti na vzniklých podmínkách situace na začátku války může mít útočná a obranná činnost v průběhu odražení nenadálého napadení uskupení pozemních vojsk nepřítele nejrůznější varianty:

1. Současně na několika úsecích fronty podle jednotného zámyslu velitele. Na některých úsecích se vojska úporně brání a odrážejí úder silnějšího nepřítele a na druhých vedou rozhodný útok s cílem zničit uskupení nepřítele.

2. Postupně, kdy na začátku vojska operačního svazu vedou obranné sražení a vytvářejí podmínky pro přechod do rozhodného útoku, k dokončení zničení nepřátelského uskupení a dosažení cílů operace.

3. Spojení obranné a útočné činnosti v průběhu obranného sražení a jejich přerůstání do protiútoků s cílem dokončit zničení nepřítele.

Kromě toho útočná činnost na hlavních směrech a obranná činnost vojsk na směrech aktivní činnosti nepřítele mohou být široce použity v průběhu střetných sražení, která vznikají při vedení bojové činnosti v pohraničních prostorech.

Rostoucí bojové a manévrové možnosti vojsk jim umožňují vést rozhodnou a aktivní činnost k odražení nenadálého napadení nepřítele a to:

- silnými a směšnými údery do boků a týlu nepřátelského uskupení pozemních vojsk se současným vedením aktivní a úporné obrany na nebezpečných směrech;
- rozdělením, obklíčením a zničením uskupení vojsk nepřítele po částech.

Přítom úkolem vojsk, která jsou vyčleněna do obrany, bude odrazit úder silnějšího uskupení tanků a pěchoty nepřítele před předním krajem obrany a v případě jeho vklínění do hloubky obrany zabezpečit narůstání síly palby a odporu a rovněž možnost rozhodnými protiztečemi a protiúderem zničit vklíněné nepřátelské uskupení, obnovit situaci a za výhodných podmínek přejít z obrany do útoku.

Cíle takové obrany můžeme dosáhnout do hloubky organizovanou a vybudovanou obranou, soustředěním hlavního úsilí k udržení klíčových postavení a objektů, dovedně organizovaným systémem palby všech druhů, zvláště protitankové, vedením pružného manévru silami a prostředky, aktivností vojsk, vysokými morálními kvalitami vojáků a důsledným prosazením přijatého rozhodnutí do života vojsk.

Podle zkušeností bylo cílů útočných operací dosahováno

- dovednou volbou směrů úderů,
- vytvořením rozhodné převahy sil a prostředků na úzkých úsecích fronty,
- rychlým, utajeným přesunem a rozvinutím uskupení vojsk, která byla určena k vedení úderů, jejich spolehlivou ochranou ze vzduchu,
- umlčením nepřítele palbou dělostřelectva a údery letectva,
- rozhodnou činností tankových a motostřeleckých vojsk do boků úderného uskupení nepřítele v součinnosti se vzdušnými výsadky z týlu,
- dokonalou součinností všech sil a prostředků v operaci,
- všestranným materiálním zabezpečením.

Použití rozebraných způsobů činnosti vojsk při odražení napadení nepřítele ve složitě a rychle se měnící situaci vyžaduje, aby velitelé a štáby všech stupňů:

- hluboce znali zámysly a plány nepřítele, zjišťovali jeho slabiny a dovedně jich využívali k vedení rozhodných úderů;
- předvíдали možný průběh bojové činnosti a tvůrčím způsobem plnili taktické a operační úkoly;
- přesně organizovali vzájemně spojenou činnost vojsk v útoku s uskupením vojsk v obraně a cílevědomě usměrňovali jejich úsilí k úspěšnému zabezpečení splnění zámýslů operace ve složitých podmínkách zahájení bojové činnosti.

V současné době má zvláštní význam:

- rychlost přijetí zdůvodněných rozhodnutí,
- včasné stanovení úkolů vojskům,

- organizace a dodržení zásad součinnosti všech sil a prostředků, které se zúčastní operace,
- operativnost při plnění úkolů spojených s všestranným zabezpečením činnosti vojsk,
- velení vojskům v podmínkách složité a rychle se měnící situace.

Úspěšné odražení nenadálého napadení zabezpečíme především bdělým výkonem služby, vysokou bojovou pohotovostí všech ozbrojených sil a jejich schopností rychle a rozhodně ničit jakéhokoli agresora. Přitom výjimečně důležitou úlohu má včasné zjištění příprav nepřítele k napadení. Příprava k rozpoutání války vyžaduje uskutečnit celou řadu opatření politického, ekonomického a vojenského charakteru, která nesmíme ponechat bez povšimnutí. Proto musíme neustále a pozorně sledovat stav vojenství v zahraničí, hluboce analyzovat změny, které probíhají v armádách kapitalistických států, v jejich organizaci, výzbroji, politickém a morálním stavu, ve vojenské doktríně, strategii, taktice a v dalších otázkách, spojených s přípravou na válku a bojovou pohotovostí.

(Upraveno ze sovětského tisku)

Tendence rozvoje použití vzdušných výsadků

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek hrdiny Sovětského svazu armádního generála V. Margelova, kandidáta vojenských věd, uveřejněný v sovětském časopise „VOJENNAJA Mysl“ čis. 12/1974.

Teorie použití vzdušných výsadků poprvé vznikla v Sovětské armádě na počátku třicátých let. Byla těsně spjata s rozpracováním obecné teorie hluboké útočné operace. Průběh takové operace předpokládal řešení dvou hlavních úkolů: průlom obrany nepřítele jedním úderem do její celé taktické hloubky a okamžité zasazení sledu rychlých vojsk a vzdušných výsadků k rozvíjení taktického průlomu v operační. Byla to principiálně nová teorie vedení bojové činnosti masovými, technicky vybavenými armádami. Po jejím podrobném rozpracování sehrála důležitou úlohu při rozvíjení způsobů bojového použití různých druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, včetně vzdušných výsadků.

Hlavní zásady využití vzdušných výsadků v budoucí válce našly svůj konkrétní výraz v řádech z roku 1936–1940, kde byly vysvětleny úloha a úkoly vzdušných výsadků, návod k použití vzdušných výsadkových útvarů a svazků v různých druzích bojové činnosti, jejich součinnost s letectvem a rychlými vojsky a další otázky. Přitom řády vycházely z toho, že

vzdušná výsadková vojska jsou speciálním druhem vojsk v přímé podřízenosti Hlavního velení, které organizuje jejich bojové použití. Předvídal rovněž, že v řadě případů mohou být jednotlivé svazky a útvary předány do podřízenosti velitele frontu (armády).

Typickými cíli použití vzdušných výsadkových vojsk byly:

- pomoc pozemním vojskům při obklíčení a zničení nepřítele,
- dezorganizace velení vojskům a práce týlu,
- pomoc při vysazení námořních výsadků,
- zabezpečení násilného přechodu vodních překážek útočícími vojsky,
- zabezpečení překonání horských přechodů a průsmyků.

K dosažení těchto cílů měly být obsazeny a udrženy komunikační uzly, takticky výhodné čáry a prostory, přepravy na vodních překážkách, úseky mořského pobřeží. Spolu s tím měly být použity vzdušné výsadkové jednotky a útvary k obsa-

zení letišť a leteckých základů, železničních uzlů a stanic, ke zničení skladů munice a jiného bojového materiálu.

Současně s rozpracováním teorie použití vzdušných výsadkových vojsk, usku- tečňoval se v SSSR program vyřešení organizačních forem vzdušných výsadkových jednotek, útvarů a svazků, jejich výzbroje a způsobů výcviku.

K začátku roku 1938 bylo vybudováno šest vzdušných výsadkových brigád o celkovém počtu 18 tisíc osob. V roce 1940 jich bylo dvakrát více. V dubnu 1941 začíná vybudování pěti vzdušných výsadkových sborů, každý o třech brigádách. V červnu téhož roku vzniká Velitelství vzdušných výsadkových vojsk. Rudé armády.

V rozvoji teorie a praktického použití vzdušných výsadků v předválečných letech Sovětský svaz daleko předstihl kapitalistické státy. Zahraniční vojenské delegace, které se zúčastnily jako hosté cvičení v roce 1935, byly doslova překvapeny při pohledu na vysazení velkého vzdušného výsadku. Nic podobného v jejich armádách neznaly. Vysazení bylo popudem k rozvoji teorie použití vzdušných výsadků v armádách kapitalistických států.

Druhá světová válka přinesla mnoho příkladů praktického použití vzdušných výsadků.

Překvapivé vysazení vzdušných výsadků fašistického Německa na území Norska, Dánska, Belgie a Holandska v součinnosti s údery letectva zabezpečilo rychlé proniknutí rychlých vojsk a do jisté míry urychlilo kapitulaci těchto států.

Sovětská armáda získala značné bojové zkušenosti z použití vzdušných výsadků s nejrůznějšími cíli a úkoly, v různých podmínkách proti silnému nepříteli, ve prospěch pozemních vojsk.

V lednu 1942 byl ve složité situaci do týlu fašistických vojsk vysazen do prostoru Vjazmy 4. vzdušný výsadkový sbor s cílem pomoci vojskům Kalininského a Západního frontu k rozvíjení útoku na západním směru. V týlu nepřítel vedl sbor těžké boje téměř šest měsíců.

V bitvě o Dněpr v roce 1943 byl vysazen na západní břeh řeky vzdušný výsadek v hodnotě dvou brigád s cílem napomoci vojskům 1. ukrajinského frontu při násilném přechodu této velké vodní překážky v prostoru Čerkassy.

V závěrečné etapě strategické operace ke zničení Kvantunské armády imperialistického Japonska bylo vysazeno přes 20 vzdušných výsadků, které sehrály důležitou úlohu při úspěšném plnění náhle vzniklých úkolů.

Anglo-americké velení v průběhu druhé světové války rovněž používalo vzdušné výsadky k dosažení řady úkolů taktického a operačního významu. Tyto výsadky byly používány obvykle proti poměrně slabému a částečně demoralizovanému nepříteli, který kladl jen slabý odpor.

Zkušenosti druhé světové a Velké vlastenecké války vcelku svědčí o vysokých bojových možnostech vzdušných výsadků, o jejich schopnosti plnit důležité úkoly nejen taktického, ale i operačně strategického významu za předpokladu jejich dobřeho včasněho zabezpečení a těsné součinnosti s pozemními vojsky.

Teorie použití vzdušných výsadků v poválečných letech se dále rozvíjela. Vlivem vědeckotechnického rozvoje a zejména v důsledku vzniku a zavedení raketových jaderných zbraní do výzbroje vojsk došlo k zásadním změnám v názorech na úlohu, použití, formy a způsoby bojového použití vzdušných výsadků. Použití vzdušných výsadků v soudobých podmínkách je studováno z hlediska plnění úkolů strategického, operačního a taktického charakteru. V souladu s tím bylo přijato jejich rozdělení na strategické, operační a taktické. V některých armádách se uvažuje o výsadcích speciálního určení.

Strategické výsadky jsou plánovány použít k rychlému využití výsledků působení prostředků ničení ve velké hloubce,

především jaderných úderů, s cílem obsadit důležité prostory nepřítel. Objekty jejich činnosti mohou být orgány nejvyššího státního a vojenského řízení, prostory rozmístění strategických a operačních jaderných prostředků, válečného průmyslu a jiné objekty státního významu.

Ze zahraničního tisku vyplývá, že nejvyššího stupně strategického překvapení může být dosaženo v tom případě, je-li úder prostředků dalekého působení spojen s následným vysazením velkých vzdušných výsadků. Ani jedna armáda nemůže být pokládána za soudobou, nemá-li k dispozici silné strategické zálohy a vojenské de-pravní letectvo k jejich vysazení v kterémkoliv prostoru zeměkoule. USA např. vybu- dovaly tzv. „mobilní síly“, které mají

ve svém složení, kromě vzdušných výsadkových vojsk, svazky a útvary jiných druhů ozbrojených sil a druhů vojsk. Jejich systematický výcvik je zaměřen na plnění úkolů v různé situaci, v prostorech s různými klimatickými a geografickými podmínkami.

Dále se rozvíjí teorie použití **operačních a taktických vzdušných výsadků** v operacích pozemních vojsk na válčisti. Takové výsadky jsou hodnoceny jako prostředek, který může mít podstatný vliv na úspěšné operace (boje). Všeestranně jsou zkoumány

- úkoly výsadků,
- možnosti použití sil a prostředků,
- podmínky přípravy, vysazení a charakteru bojové činnosti v týlu nepřítele,
- otázky velení a spolehlivého bojového zabezpečení, zvláště při překonávání nepřátelské PVO, atd.

Velká skupina úkolů, které mají plnit operační a taktické výsadky, vyplývá z nutnosti napomáhat útočícím vojskům při překonávání velkých vodních překážek z chodu. Účinné použití vzdušných výsadků tkví v tom, že mohou být vysazeny dříve, než nepřítel úspěšně organizovat obranu, jsou schopny obsadit mosty, přechody, udržet je do příchodu útočících vojsk a tak vytvořit výhodné podmínky pro nepřetržitý útok ve vysokém tempu. Je-li obrana vodní překážky organizována předem, výsadek může na ni zaútočit z týlu vstříc útočícím vojskům.

Neméně významným úkolem je obsazení a udržení důležitých prostorů (čar) v operační hloubce s cílem zabránit odchodu vojsk nepřítele z fronty a přísunu jeho záloh a tak nepřipustit plánované použití těchto záloh proti útočícím vojskům. Způsoby plnění podobných úkolů závisí na situaci a v první řadě na charakteru terénu; především bude účelné použít výsadky v otevřeném terénu, dostupném pro pohyb mimo cest.

V podmínkách úspěšného rozvíjení útočné operace (boje) je výhodné použít výsadky na cestách odchodu nepřítele. Jejich hlavním úkolem je narušovat plánovitě vyvedení vojsk a vytvořit výhodné podmínky pro jejich obklíčení a zničení.

Zvláštní místo má vysazení vzdušných výsadků k obsazení prostorů (čar) v horském terénu. Obsazení přechodů a průsmyků, prostorů a čar za horskými masivy zbavuje nepřítele možnosti přisunout zálohy a vytváří výhodné podmínky k rychlému překonání těžkodostupných prostorů a k rozvíjení útoku do hloubky.

Kromě uskupení vojsk jsou na bojišti rozmístěny prostředky jaderného napadení, velitelského stanoviště, spojovací uzly, různé sklady a základny, letiště a letecké základny, objekty systému PVO atd. Zničení těchto objektů má bezprostřední význam pro úspěšné vedení útočných operací (boje).

Výsadky speciálního určení plní úkoly průzkumného a diverzního charakteru. Jsou v organizaci ve všech armádách hlavních kapitalistických armád. Vzdušné výsadky v hodnotě čtyř až praporu mohou

- úspěšně vést průzkum jaderných prostředků nepřítele, navádět na ně letectvo nebo řízené střely, popřípadě je samostatně ničit;
- ukořistit novou bojovou techniku a jednotlivé druhy výzbroje;
- ničit letiště, spojovací uzly a komunikace, útočit na štáby, zvláště v době jejich přemisťování;
- rušit rádiové spojení;
- napomáhat vysazení velkých vzdušných výsadků dezorganizací velení nepřítele v prostorech vysazení a ničením komunikací, vedoucích k prostoru vysazení;
- plnit teroristické úkoly, diverzní úkoly na vojenských zařízeních a jiné úkoly podobného charakteru.

Základem úspěchu činnosti speciálních výsadků je utajení proniknutí do týlu nepřítele a vysoká pohyblivost. Vyhýbají se boji, útočí s překvapením, ničí objekty z dálky a rychle mění prostory činnosti.

Můžeme tudíž udělat závěr, že **úloha vzdušných výsadků v soudobých podmínkách značně vzrostla v důsledku zvýšení jejich významu při dosahování celkových cílů operace (boje)**. Vyplývá to z rozšíření sféry jejich použití, hromadnějšího vysazování výsadků v operaci, zvětšení jejich bojového složení, hloubky vysazení a délky působení v týlu nepřítele. V soudobých operacích pozemních vojsk jsou vzdušné výsadky stálým prvkem operační (bojové) sestavy.

Objektivními podmínkami širokého použití výsadků je zavedení raketových jaderných zbraní do výzbroje pozemních vojsk, zvýšení únosnosti, rychlosti a délky letu vojenského dopravního letectva, zavedení vrtulníků a zvětšení bojových možností vzdušných výsadkových i motostřeleckých útvarů a jednotek.

Prudce se zvýšila hloubka vysazení, která je dána možností výsadku vést sa-

mostatně boj, zvětšením doletu dopravních letounů a vrtulníků, dosahem prostředků podpory výsadku. Závisí i na plánovaném tempu útoku vojsk, charakteru terénu válčíště a jeho operační připravenosti.

Výška letu vojenského dopravního letectva s výsadkem může být přízemní (do 50 m), malá (100–200 m), střední (2000–4000 m) a velká (do 10 000 m).

Výška vysazení osob — 40–600 m, bojové techniky — 800–1000 m. Vzniká tendence ke snížení výšky vysazení s cílem zkrátit čas pobytu výsadkářů ve vzduchu a dosáhnout rychlejšího přistání jednotek. Vývoj jde cestou dalšího zdokonalování padáků k vysazování osob z malých výšek a zavádění kontejnerů k vysazení těžké výzbroje a bojové techniky spolu s osobami.

Technická stránka vyzbrojení soudobých vzdušných výsadkových vojsk je vyšší v důsledku toho, že mají ve výbavě

obrněné prostředky, větší počet kvalitnějších děl, minometů, protitankových a protivzdušných prostředků, dokonalejší spojovací prostředky a vzdušnou výsadkovou techniku. To má za následek zvýšení palebné síly a manévrovosti jednotek (útvárů) na bojišti, jejich možnosti k boji s tanky a letectvem a zlepšení velení.

Sovětská vzdušná výsadková vojska mají ve výzbroji soudobé typy dělostřelectva, včetně reaktivního a samohybného, pěchotních zbraní s vysokými takticko-technickými daty, bojová vozidla, obrněné transportéry, soudobé protitankové a protivzdušné prostředky a spojovací prostředky. To všechno značně zvýšilo jejich palčnou a údernou sílu a manévrovost na bojišti. Vojenské dopravní letouny používané k vysazování, mají velkou rychlost, výšku a dálku letu. Mohou přepravovat děla různých ráží, tanky, rakety, bojová vozidla.

Mezi hlavní principy použití soudobých vzdušných výsadků patří jejich překvapivé a hromadné vysazení.

Tyto principy byly v sovětském operačním umění rozpracovány již před druhou světovou válkou. Ta, jak známo, plně potvrdila tyto zásady a ukázala, že vzdušné výsadky měly největší úspěch v těch případech, kde byly použity s překvapením a hromadně.

Překvapení je dosahováno utajením plánování použití výsadku, jeho přípravy a soustředění ve výchozím prostoru pro vysazení. K překvapivému vysazení výsadku je nejvýhodnější využít noci, jejíž podmínky umožňují uskutečnit vysazení s nejmenšími ztrátami, vysadit výsadek s překvapením pro nepřítele, skrytě se přiblížit k objektům útoku. Noční vysazení má i své záporné stránky: složitost přesunu na letiště vojenského dopravního letectva, prodloužení vysazení, potíže s orientací a shromážděním výsadku po vysazení. Boj s výsadkem je značně složitý, protože nepřítele může těžko určit jeho složení a rychle soustředit potřebné síly a prostředky k boji s ním.

Překvapení, které je dočasným faktorem, musí maximálně využít každý výsadkář a každá jednotka ihned po přistání, protože překvapivé vysazení má velký morální účinek na nepřítele, umožňuje útočit a ničit ho dříve než dokáže zorganizovat odpor.

V soudobých podmínkách, kdy bojová činnost má dynamický charakter a situ-

ace se často a podstatně mění, je účelné vysazení uskutečňovat v krátké době. Pomalé vysazování vede ke ztrátě překvapení a nepřítel má nakonec i více možností k soustředění sil a prostředků ke zničení výsadku. V letech druhé světové války bylo tempo vysazení vojsk velmi nízké: vysazení jedné vzdušné výsadkové divize zpravidla trvalo několik hodin, někdy i několik dní. Vysazení podobného výsadku dnes trvá doslova několik desítek minut. Na manévrech „Dvina“ byla vysazena vzdušná výsadková divize za 22 minut.

Princip hromadného použití vzdušných výsadků v soudobé válce nachází svůj výraz ve

— strategických vzdušných výsadcích — k plnění zvláště důležitých strategických úkolů v rámci vzdušné výsadkové operace; bude použita značná část vzdušných výsadkových vojsk, které má daná bojující strana k dispozici,

— taktických vzdušných výsadcích — hromadné vysazení útvarů a jednotek (aeromobilních a v řadě případů i vzdušných výsadkových vojsk) v týlu nepřítele bude napomáhat úspěšné činnosti svazků pozemních vojsk a podstatně zvýší tempa jejich útoku.

Bojová činnost vzdušných výsadků je velmi různorodá a není možné pro dva případy najít stejnou situaci. Při vysazení se kromě toho může situace v prostoru přistání změnit natolik, že další bojová

činnost výsadku bude probíhat jinak, než bylo plánováno. Proto je nutný pečlivě organizovaný a nepřetržitý průzkum, který může vyloučit určitou neočekávanou situaci v bojové činnosti výsadku.

Průzkum prostoru vysazení plní dva úkoly

— zjistit situaci nepřítel v tomto prostoru, stanovit podmínky a pořadí vysazení výsadku,

— určit nejúčelnější a hlavní úkoly výsadku.

Kromě toho průzkum musí dát veliteli, který výsadek používá, a rovněž veliteli vzdušného výsadku a veliteli jeho útvarů (jednotek) všechny potřebné údaje o nepříteli, pomáhá upřesnit úkol, určit složení vysazovaných sil a prostředků, předvídat pravděpodobnou odvetnou činnost nepřítel, potřebný čas k zahájení boje proti přistávajícím vojskům a směry nejnebezpečnějších ztečí. To je zvláště důležité v období, kdy jednotky výsadku přistávají a uvádějí své těžké zbraně do bojové pohotovosti.

Velitelé a štáby, které organizují vysazení vzdušného výsadku, musí mít nejen přesné údaje o nepříteli, ale musí i důkladně sledovat jeho přeskupování, zejména před vysazením, aby výsadek nebyl vysazen do prostoru rozmístění silných záloh nepřítel. To se stalo např. anglo-americkému vzdušnému výsadku v prostoru Arnheim v roce 1945.

Na základě zkušeností z bojového použití vzdušných výsadkových vojsk v lokálních válkách a na poválečných cviče-

ních vyplývá, že současně s rozšířením možností k plnění nejdůležitějších úkolů v operacích dochází k větší složitosti při organizování vysazení a zabezpečení bojové činnosti výsadků. Organizace vyžaduje poměrně dlouhou dobu, a proto vzniká nebezpečí, že možnost překvapení — hlavní přednost vzdušných výsadků, může být značně ztížena. V podmínkách rychle se měnící situace to může mít za následek omezení jejich využití a vůbec vyloučení jejich použití k nejvýhodnějším cílům. Jen v podmínkách podstatného zkrácení termínů přípravy k vysazení mohou vzdušné výsadky splnit své úkoly. Proto síly a prostředky, předurčené k použití jako vzdušný výsadek, musí být neustále ve vysokém stupni pohotovosti k vysazení do prostorů jejich činnosti.

Vojenské dopravní letouny a vrtulníky, které mají poměrně nevelkou rychlost, jsou lehce zranitelné za letu k vysazení a při návratu po vysazení výsadku v týlu nepřítel. Proto je nutné pečlivě plánovat ochranu výsadku před údery ze vzduchu při jeho letu do týlu nepřítel a při vysazení, spolehlivě umlčovat pozemní prostředky PVO v pásmu průletu a na jeho bocích, dále v prostoru vysazení a v jeho blízkosti.

Nepřetržitá podpora vzdušného výsadku z vlastní bojové sestavy v průběhu veškeré jeho další bojové činnosti v týlu nepřítel je jedním ze základních předpokladů úspěšného použití výsadků.

Spolehlivé velení po vysazení výsadku je nejdůležitější podmínkou jeho úspěšné činnosti v týlu nepřítel.

Takové jsou tedy hlavní principy a podmínky úspěšného použití vzdušných výsadků v soudobé válce.

Na základě obecných tendencí rozvoje vojenství můžeme udělat závěr, že i nadále úloha vzdušných výsadků narůstá. Zůstávají tak jako dříve nejmobilnějším prostředkem vedení bojové činnosti, zvláště v hlubokém týlu nepřítel.

Hlavním směrem rozvoje použití vzdušných výsadků je snaha co nejvíce využívat v jejich složení sil a prostředků jiných druhů vojsk, především mechanizované a tankové svazky (útvary) pozemních vojsk. Proto v armádách průmyslově rozvinutých států dochází k určitému sblížování organizační struktury a technického vybavení svazků a útvarů vzdušných výsadkových a pozemních vojsk. Vysazení pozemních vojsk v sestavě vzdušného výsadku je ovšem závislé na nezbytném a

včasném obsazení prostoru vysazení v týlu nepřítel.

Hlavní státy imperialistických bloků s využitím posledních vědeckotechnických vymožeností usilují o přezbrojení svých armád novými systémy hlavních typů vojenské techniky, které jsou přizpůsobeny k přepravě vzduchem. To má přímý vztah i k vzdušným výsadkovým vojskům. Přitom další zvětšení palébní síly, narůstání úderné síly a zvýšení mobility vojsk probíhají v těsné spojitosti se zkvalitněním organizační struktury vojsk, se širokým zaváděním elektroniky, výpočetní techniky a komplexní automatizace velení, se zdokonalováním metod bojové a morálně psychologické přípravy vojsk. Výpočetní technika najde široké použití při stanovení bojových úkolů vzdušným výsadkům, druhu a množství vysazovaných sil a prostředků, dálky a profilu letu,

upřesnění počasí a charakteru terénu, umožní rychleji a přesněji propočítat potřebné množství materiálních prostředků a rovněž zdokonalovat součinnost vojsk.

Mnohé armády věnují velkou pozornost zvyšování mobility vojsk jako jednému z nejdůležitějších způsobů k odstranění rozporu mezi palebnou silou nových bojových prostředků a manévrovostí vojsk na bojišti. Zkoumají možnosti vybudovat vzdušná mechanizovaná vojska, jejichž předobrazem jsou tzv. aeromobilní vojska. Vznikl proto vševojskový svazek „Tricap“,

divize tří možností — palebné síly, úderné síly a mobility. Zkoumají i jiné možnosti širokého využití „vzdušných cest“ pozemními bojovými prostředky, a to vytvoření „létajících bojových prostředků“ až po „létající tanky“. Odborníci předpokládají, že stupeň rozpracování tohoto problému umožní úspěšně řešit tento úkol již k roku 1985. Vznik bojových vrtulníků a jejich široké využívání v současných lokálních válkách svědčí o tom, že realizace této myšlenky je v podstatě možná.

Nové prostředky ozbrojeného zápasu vznikají v současné době velmi rychle. Proto je nutné včas stanovit nejúčelnější směry rozvoje výzbroje a bojové techniky. Bez hlubokého zobrazení praktických zkušeností, všestranného hodnocení obecných tendencí a směry experimentů není možné správně určit perspektivu dalšího růstu bojových prostředků. O tom výmluvně přesvědčují zkušenosti z budování a vývoje sovětských vzdušných výsadkových vojsk v předválečných a poválečných letech a kromě toho jejich připravenost plnit nejsložitější úkoly. To dokázala na cvičeních „Dněpr“, „Jih“ a na manévrech „Dvina“.

z kapitalistických armád

ARMÁDNÍ SBOR ZÁPADONĚMECKÉ ARMÁDY V OBRANNÉM BOJI

Major ing. Karel Tichý

Tento článek je dalším pokračováním článku, uveřejněného v našem časopisu pod názvem „Nový polní řád západoněmecké armády“, a jeho cílem je konkretizovat nejnovější poznatky o zásadách vedení bojové činnosti na stupni armádního sboru v obraně.

Složení a posilování armádního sboru

Armádní sbor západoněmecké armády bude mít v obranném boji obdobné složení jako za útoku. Základem jeho posilování ve všeobecné jaderné válce tedy zůstává jaderná munice. K vedení obranného boje může armádní sbor dostat 55 až 79 ks jaderné munice; z toho může být 30—40 řízených střel, 5—10 jaderných hlavic pro víceúčelové dělostřelectvo a do 20 jaderných pum. K vytvoření pásem a uzlů jaderných zátarasů může dále dostat 25—30 jaderných min od 0,02 do 47 kt. V některých situacích může být armádní sbor, obdobně jako za útoku, dočasně posílen také silami a prostředky teritoriálního vojska.

Úloha a místo armádního sboru v obranné operaci skupiny armád

Armádní sbor se brání zpravidla v sestavě skupiny armád, popřípadě i samostatně. V sestavě skupiny armád zaujímá obranu nejčastěji v prvním sledu; přitom může být na směru hlavního úsilí nebo na druhém směru. V jednotlivých případech může tvořit druhý sled skupiny armád a být použit k obraně v hloubce nebo k vedení protiúderu.

Do obrany přecházejí vojska sboru buď vynuceně pod tlakem protivníka, nebo s předstihem, zpravidla mimo dotyk s protivníkem. Na jednotlivých směrech mohou vojska sboru přecházet do obrany v různou dobu.

Konečným cílem obranného boje armádního sboru je odrazit a zničit útočící vojska protivníka, zachovat celistvost obrany a nedopustit její průlom. Obranný boj má obvykle končit přechodem do útoku.

Členění a systém obrany

K vedení obranného boje se armádní sbor určuje prostor obrany a její možnou, vytváří se i pásmo boje na zdrženou.

Prostor obrany armádního sboru může mít šířku 90–100 km a hloubku 100 až 120 km. Skládá se z prostorů obrany divizí prvního sledu a týlového prostoru sboru. Prostory obrany divizí prvního sledu jsou vymezeny předním okrajem obrany, hranicemi pásem bojové činnosti a týlovou hranicí divizí. Mezi touto hranicí a týlovou hranicí sboru je týlový prostor armádního sboru. Šířka prostoru obrany divize prvního sledu může dosahovat 20–40 km a hloubka 40–60 km.

V týlovém prostoru armádního sboru, který může být hluboký 60–80 km, zaujmají prostory rozmístění druhý sled (záloha) sboru, většina sborových týlových jednotek a útvarů a některé další jednotky a útvary, které se vzhledem k zásadám použití v boji umísťují ve větší vzdálenosti od předního okraje obrany.

Ženíjní úpravy terénu v prostoru obrany armádního sboru se dělají s cílem vytvořit výhodné podmínky pro skryté rozmístění vojsk a jejich ochranu před účinky zbraní hromadného ničení, vedení palby a zvýšení odolnosti všech součástí obrany, zabezpečení manévru silami a prostředky a ke klamání protivníka.

Zátarasas se zřizují jak před předním okrajem obrany, tak i v celé její hloubce. Tvoří je jaderné miny, ukládané jednotlivě nebo i v uzlech (pásmech), protipěchotní, protitanková a chemická minová pole, zaplavená území, závaly a záseky všeho druhu, drátěné překážky ap. Největší hustota zátarasů bývá na důležitých tankových směrech.

V hloubce prostorů obrany divizí prvního sledu i v týlovém prostoru armádního sboru se budují záložní a klamná obranná postavení (rajóny obrany), která slouží ke klamání protivníka o skutečně obsazených prostorech. Přitom se počítá i s jejich využitím k manévru sil a prostředků při vedení boje.

Pásmo boje na zdrženou se vytváří při zaujímání obrany mimo dotyk s protivníkem. Je určeno k včasnému zjištění zahájení útoku, směru postupu a uskupení hlavních sil protivníka, ke klamání o skutečném rozmístění vojsk v obraně a k donucení protivníka předčasně rozvinout vojska do bojové sestavy.

Pásmo boje na zdrženou má hloubku 30–40 km a obyčejně je tvoří postavení krycích vojsk, předsunuté postavení, přímé

zajištění a systém překážek a zátarasů.

Průstavení krycích vojsk se buduje ve vzdálenosti 15–20 km, ale i více, od předního okraje obrany. Obsazují je krycí odřady v počtu 1–2, někdy i 3 od každé prvosledové divize, v hodnotě zesíleného praporu. Často mohou krycí vojska vysílat některé prvosledové divize a tvořit je i organická brigáda této divize. Součástí postavení krycích vojsk jsou také dočasné palebná postavení dělostřelectva. Krycí odřady vedou boj na čarách boje na zdrženou, které jsou od sebe vzdáleny přibližně 6–10 km. Šířka úseku bojové činnosti krycího odřadu bývá 6–9 km. Mezery mezi jednotlivými odřady mohou být 8–10 km. Úkolem boje krycích odřadů je získat čas k přípravě obrany, včas zjistit zámýsl protivníka a uskupení jeho sil, způsobit mu co největší ztráty, ztížit vedení průzkumu a přitom co nejdéle utajit vlastní zámýsl. Po splnění svého úkolu zaujmou krycí vojska prostory rozmístění v druhých sledech prvosledových divizí.

Předsunuté postavení se buduje a obsazuje ve vzdálenosti 2–4 km před předním okrajem obrany s cílem klamat protivníka o skutečném průběhu předního okraje, nutit jej k předčasnému rozvíjení a bránit v pronikání jeho průzkumu. Před prostorem obrany brigády prvního sledu může předsunuté postavení obsadit až zesílená rota. Boj s protivníkem zahajuje jednotka na maximální vzdálenost. V případě, že před předsunutým postavením bojují krycí odřady, vede boj v součinnosti s nimi. Za organizaci a řízení boje na předsunutém postavení zodpovídají velitelé brigád prvního sledu.

Přímé zajištění se vytváří z obdobných důvodů jako předsunuté postavení, zejména však s cílem chránit prvosledové jednotky a útvary před překvapivým útokem protivníka. Zřizuje se pouze tehdy, neobsazuje-li se předsunuté postavení, obvykle ve vzdálenosti 300–500 m před předním okrajem obrany. Hodnota sil přímého zajištění oproti předsunutému postavení bývá vždy nižší. Před prostorem obrany prvosledové brigády dosahuje zpravidla nejvýše síly jedné rot.

Systém překážek a zátarasů se vytváří k přehrazení důležitých, především tankových směrů předpokládaného postupu vojsk protivníka, k ochraně postavení krycích odřadů a jednotek předsunutého postavení. Všechny překážky a zátarasas musí být chráněny palbou.

Charakteristickými prvky pásma boje

na zdrženou v situaci, kdy je možné plně využít terén i čas, bude postavení krycích vojsk a předsunuté postavení, dopl-

něné systémem překážek a zátarasů. Bu-
de-li k přípravě obrany méně času, vy-
tváří se jen předsunuté postavení.

Bojová sestava — rozdělení sil a prostředků

Bojová sestava armádního sboru v obra-
ně se skládá ze stejných prvků jako za
útoků. Armádní sbor, který vede obranu
na hlavním směru útoku protivníka, čle-
ní bojovou sestavu zpravidla do dvou
sledů; přitom první sled je vždy silnější.

Armádní sbor ve složení čtyři divize
a vzdušná výsadková brigáda, může
v tomto případě použít v prvním sledu
tři divize a zbytek sil rozmístit ve dru-
hém sledu. Přidělené jednotky teritoriál-
ního vojska, zejména ženijní, může veli-
tel armádního sboru použít i k zesílení
krycích odřadů.

Divize druhého sledu sboru se roz-
mísťuje rozptýleně, na nejpravděpodob-
nějším směru sborové protizteče, nejčas-
těji až za týlovou hranici divizí prvního
sledu. Vzdušná výsadková brigáda zaujímá
prostor rozmístění v týlovém prostoru
sboru. Její použití nejvíce záleží na kon-
krétním vývoji situace. Zpravidla bude
použita k rychlému přehrazení nebezpeč-
ného směru. Po splnění úkolu bude zpra-

vidla opět vyvedena do druhého sledu
(zálohy) sboru.

Sborová dělostřelecká skupina, pokud
se vytváří, se rozmísťuje v prostorech
obrány divizí prvního sledu, nejčastěji na
směru hlavního úsilí obrany.

Raketový dělostřelecký oddíl řízených
střel Sergeant (Lance) zaujímá prostor
bojového rozmístění v hloubce 30—60 km
(15—20 km) od předního okraje. Rozmě-
ry prostoru bojového rozmístění jsou ob-
dobné jako za útoku.

Protiletadlový oddíl (protiletadlové od-
dily) se rozmísťuje v závislosti na celko-
vé situaci tak, aby kryl nejdůležitější
prvky bojové sestavy. Sborová ženijní zá-
loha se umísťuje do 70 km od předního
okraje obrany.

Použití vojskového letectva, zejména
lehkého a středního dopravního letecké-
ho pluku, musí odpovídat zámyslu použití
vzdušných výsadků, především zasazení
vzdušné výsadkové brigády. Vrtulníková
letišť obou pluků budou zpravidla až
v týlovém prostoru armádního sboru.

Vedení obranného boje

Příprava vedení obranného boje řád
věnuje značnou pozornost. Zahrnuje ob-
dobná opatření jako při přípravě útoku,
zdůrazňuje však význam rekognoskace.

Velitel armádního sboru ve svém roz-
hodnutí určuje přední okraj obrany, vy-
čleňuje síly k boji v pásmu boje na zdrže-
nou a stanoví útvarům a svazkům je-
jich prostory obrany (prostory rozmís-
tění).

Úkolem útvarů a svazků, zejména prv-
ního sledu, v tomto období je co nej-
rychleji zaujmout vymezené prostory, za-
hájit jejich budování a v nařízeném čase
dosáhnout pohotovosti k obraně.

Ženíjní úpravy terénu se dělají v celé
hloubce prostoru obrany. Jednotky a útva-
ry prvního sledu budují okopy a úkryty
pro živou sílu ve svých prostorech
obrány, druhé sledy (zálohy) v prosto-
rech rozmístění, záložních obranných po-
staveních (rajónech obrany), na čarách
zasazení apod. Ženíjní jednotky zřizují
nejdříve překážky a zátarasy před před-
ním okrajem obrany, v mezerách a na
bocích, upravují cesty pro manévr sil a
prostředků a budují místa velení. V dal-
ším pořadí dokončují ženíjní úpravy ve
prospěch prvosledových jednotek a útva-

rů, s důrazem na prostor hlavního úsilí
obrány.

Průzkum musí včas zjistit přípravy
protivníka k útoku a upřesnit předpoklá-
danou dobu jeho zahájení. Je-li to výhod-
né, působí průzkumné orgány divizí prv-
ního sledu nejen v pásmu boje na zdrže-
nou, ale i ve větší hloubce. Hlavní úsilí
průzkum přitom zaměřuje na upřesnění
prostorů bojového rozmístění prostředků
jaderného napadení protivníka, použití
hlavního uskupení jeho vojsk a na zjiš-
tění nejdůležitějších přesunů a předpo-
kládaných směrů útoku.

Vedení obranného boje vojska zaha-
jují, je-li to možné, již na dalekých pří-
stupech k obraně. Na přibližující se voj-
ska protivníka vedou jaderné údery, úde-
ry letectva a palby dělostřelectva. Krycí
vojska vedou boj na zdrženou, zpomalují
postup protivníka a způsobují mu ztráty.

V době protivníkovy jaderné a dělo-
střelecké přípravy útoku se vojska kryjí
v úkrytech i v bojové technice; vždy však
zabezpečují pozorování bojiště.

V okamžiku, kdy krycí vojska odchá-
zejí za přední okraj obrany, přebírají pl-
nou odpovědnost za dotyk s protivníkem
útvary a svazky prvního sledu. Jejich úko-

lem je všemi silami a prostředky odrazit útok ještě před předním okrajem obrany a nedovolit, zejména tankovým jednotkám protivníka, vklínit se do obranné sestavy.

Protivník, kterému se podařilo proniknout do prostoru obrany brigád prvního sledu, ničí vojska soustředěnými palbami dělostřelectva, zasazením druhých sledů (záloh), popř. i jadernými údery. Neobrněné bojové jednotky zpravidla zaujmají kruhovou obranu a pokračují v boji beze změny postavení, a to i v případě obklíčení. Obrněné bojové jednotky se mohou odpoutat, zaujmout nové obranné postavení a soustředěnými palbami pokračovat v ničení protivníka nebo vést protizteče.

Divizní protizteče se vedou jen tehdy, je-li spolehlivě zabezpečen jejich úspěch. V opačném případě se druhé sledy (zálohy) divizí zasadí k zesílení prvního sledu nebo do obrany v hloubce, popřípadě se připojí ke sborové protizteči.

Protizteč sboru má být vedena v okamžiku, kdy útočící vojska protivníka zponalují postup, dosud se jim nepodařilo upevnit dosaženou čáru a nemají k dispozici dostatek pohotových záloh k dalšímu rozvíjení útoku. Plánuje se zpravidla v několika variantách, přičemž úspěch závisí především na správně zvoleném čase a směru úderu, síle palébné podpory, součinnosti mezi útvary a svazky protiztečného uskupení, na převaze ve vzduchu, ženiním zabezpečení apod.

Druhosledová divize armádního sboru, která vede protizteč, má bojovou sestavu obvykle ve dvou sledech; je-li to tanková divize, má v prvním sledu zpravidla obě tankové brigády. K získání času na přesun sil do protizteče je účelné ničit čela útočného uskupení vojsk protivníka ja-

dernými údery malé ráže, dělostřelectvem a bitevními vrtulníky a druhé sledy (zálohy) oslabovat údery taktického letectva.

Protizteč se zahajuje hromadným jaderným úderem na hlavní uskupení protivníka, které se vklínilo do obrany, zejména na jeho prostředky jaderného napadení a na přisunované zálohy. Ihned po jaderných úderech je za podpory letectva a dělostřelectva zahájena vlastní protizteč, ke které se obvykle připojují i síly v dotyku. V závislosti na konkrétní situaci může být k zajištění potřebného tempa protizteče vysazen do výhodného prostoru vzdušný výsadek v hodnotě až vzdušné výsadekové brigády.

Armádní sbor se může také zúčastnit protiuđeru, který plánuje a vede skupina armád.

Po zničení uskupení protivníka, které se vklínilo do obrany, bude další charakter bojové činnosti sboru záviset na celkovém vývoji situace, zejména na zámyslu velitele skupiny armád k jejímu řešení. Po částečném přeskupení sil může sbor přejít do útoku nebo pokračovat ve vedení obrany.

V případě, že sborová protizteč nebyla úspěšná, zaměří velitel armádního sboru veškeré síly a prostředky na zastavení postupu útočících vojsk s cílem nedovolit další rozvíjení jejich útoku. Zvláštní pozornost bude věnovat ničení záloh a maření přeskupení vojsk protivníka jak v prostorech, které ovládl, tak i v prostorech k němu přilehlých. Podaří-li se protivníkovi vytvořit v průběhu boje takovou převahu v silách a prostředcích, že protizteč ani další opatření nemají úspěch, může armádní sbor na rozkaz nadřízeného velitele přejít k boji na zdrženou.

СОДЕРЖАНИЕ

Полковник Йосеф Редерер, кандидат общественных наук XXV съезд КПСС и задачи идеологической работы в ЧНА	3
Автор статьи показывает роль, значение и необходимость систематической работы с основными теоретическими выводами, которые рассматривались на XXV съезде КПСС для идеологической работы в ЧНА.	

Полковник Милослав Бузек Значение морального фактора войск для боевой готовности ЧНА	6
Автор объясняет значение морального фактора в специфической военной среде, необходимость его постоянного повышения, а также показывает конкретные формы морального фактора, проявляющегося в морально-политической и психологической подготовке войск.	

Полковник Франтишек Цврчек, кандидат военных наук, доцент подполковник Ян Полашек, кандидат общественных наук Теоретическое и методологическое значение категорий „возможность“ и „действительность“ для руководящего состава в процессе выработки решения	11
Авторы разбирают некоторые вопросы процесса выработки решения в отношении к общетеоретическим категориям „возможность“ и „действительность“.	

Советская военная теоретическая мысль накануне Великой Отечественной войны	20
Статья информирует читателей о важнейших принципах военного искусства Советской армии и армий главных капиталистических стран накануне второй мировой войны, и исходя из опыта первого периода войны указывает, как эти принципы уточнялись. Кроме того, статья показывает стремление Советского командования использовать опыт начавшейся второй мировой войны для повышения обороноспособности страны, а сопоставить военную теоретическую мысль этого времени с новыми требованиями.	

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Генерал-майор Яромир Яшек Преследование в современных операциях	27
Автор, исходя из опыта Великой Отечественной войны и выводов современной теории военного искусства, разбирает возможности преследования в различной обстановке в наступлении и обороне, принципы, организацию и проведение преследования, а также значение отдельных элементов оперативного или боевого построения.	

Полковник Олдржих Свобода Встречный бой и классификация боя	33
Автор, на основе некоторых полемических мнений о встречном бою, как виде боя, ищет решение в применении логических правил в разделении боя на его виды. Автор делает выводы, опирающиеся на анализ развития и места встречного боя в общей классификации боя.	

Подполковник Зденек Грон, кандидат военных наук Особенности готовности воздушных десантов	38
Автор рассматривает вопрос подготовки воздушных десантов для десантирования и ведения боевых действий в тылу противника, обращая особое внимание на значение готовности и разбор времени необходимого для десантирования. В связи с этим, автор статьи предлагает и отдельные степени готовности воздушно-десантных войск.	

Подполковник Йиржи Дойива	
Планирование наступления в предвидении преодоления ядерных препятствий	46
Статья разбирает процесс планирования, подготовку наступления и выработку решения командира. Автор подчеркивает некоторые вопросы, которые в связи с преодолением ядерных препятствий, могут иметь решающее значение.	
Подполковник Витезслав Кржикава, кандидат военных наук	
Способы боевых действий истребительной авиации	50
Автор, исходя из положений устава (Лет-7-7), объясняет способы боевых действий истребительной авиации применяемые в настоящее время.	
Майор Владимир Душак	
Выводы из подготовки корректировщиков огня артиллерии	57
Автор, на основе учений разбирает некоторые практические вопросы касающиеся планирования, руководства и ведения воздушной разведки, главным образом средствами армейской авиации, а также разбирает его особенности.	
Полковник Йиржи Ржига	
Подвоз боеприпасов на огневые позиции артиллерии	62
Автор статьи рассматривает сложнейшую задачу – подвоз боеприпасов на огневые позиции артиллерии для прорыва подготовленной обороны противника. Далее, он разбирает основные данные в распределении подвижных запасов боеприпасов и показывает возможный ход планирования подвоза.	
Полковник Мирослав Лакомы	
Химическое обеспечение ввода второго эшелона	67
Автор, исходя из основных принципов указанных в прошлом номере, рассматривает задачи химического обеспечения ввода в сражение второго эшелона фронта (общевойсковой, танковой армии), второго эшелона общевойсковой армии (мсд, тд) и второго эшелона дивизии (мсп, тп). (Окончание статьи).	
Подполковник Франтишек Панек	
Некоторые вопросы работы группы ТПУ на командном пункте	73
Автор статьи делится опытом, приобретенным практической работой на оперативных учениях. Он рассматривает состав, задачи, обеспечение и конкретное содержание работы группы офицеров тылового пункта управления на КП фронта.	

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Отражение внезапного нападения	77
(Из советской печати)	
Тенденция развития использования воздушных десантов	85
(Из советской печати)	

ИНФОРМАЦИИ

Майор Карел Тихи	
Армейский корпус армии ФРГ в оборонительном бою	91
Автор рассматривает возможный состав и усиление армейского корпуса, место и роль в оборонительной операции группы армий, систему обороны, боевой состав, а также принципы ведения оборонительного боя.	